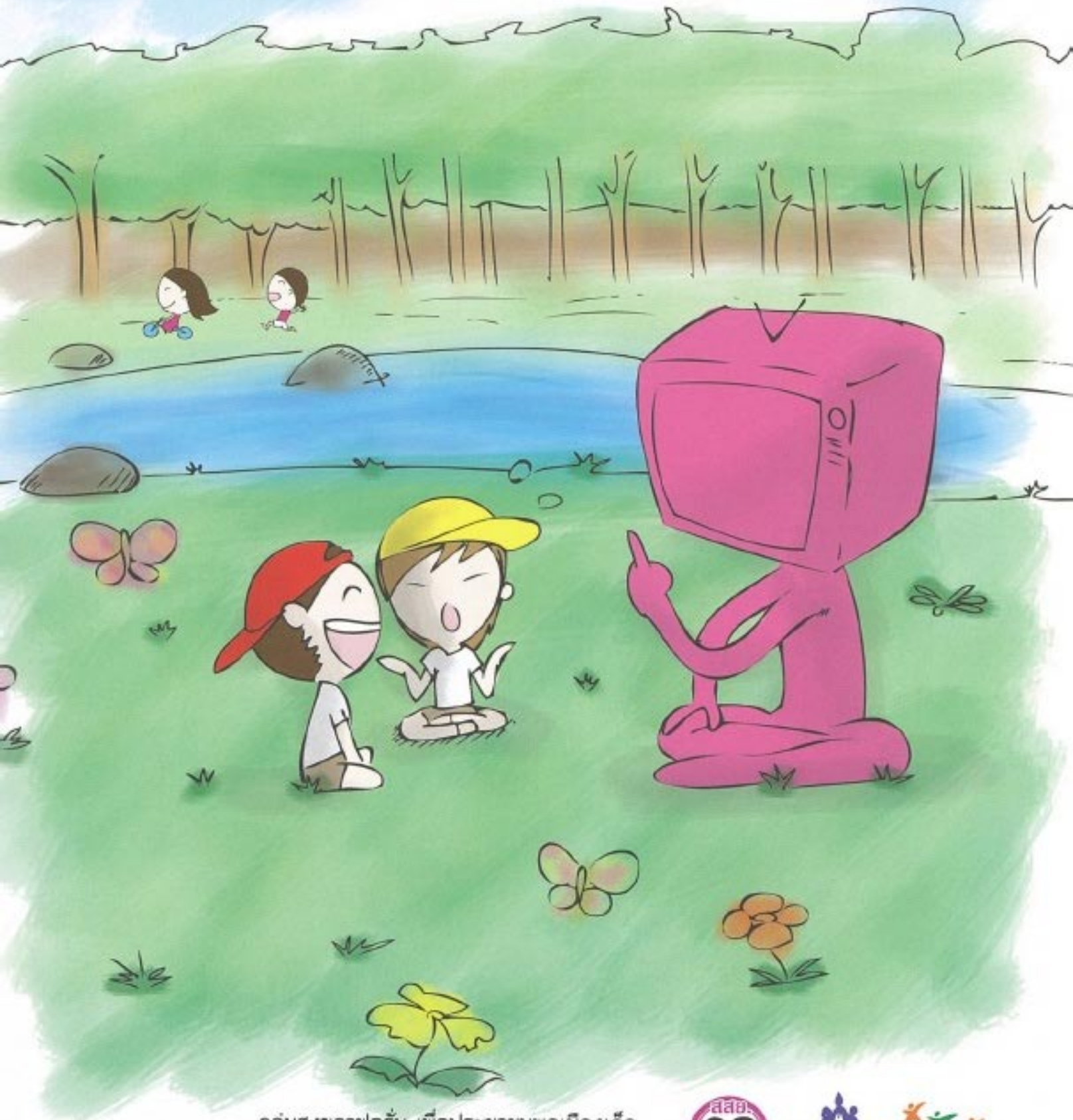

พัฒนาริเรียนรู้ชีวิต ผ่านสื่อครับ

การพัฒนากักษะชีวิตเยาวชน
โดย กระบวนการสื่อมวลชนศึกษา

กลุ่มสงขลาฟอรั่ม เพื่อประชาชนพลเมืองเด็ก
และศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเขต 9 จังหวัดสงขลา

ผมเรียนชีวิตผ่านสื่อครับ

ผบเรียนชีวิตผ่านสื่อครบ

การพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน โดยกระบวนการสื่อมวลชนศึกษา

กรณีเยาวชนบ้านแห่งความดี ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

เขต ๙ จังหวัดสงขลา

เรียบเรียงโดย: นางพรรณนิภา โสทธิพันธุ์

ISBN 978-616-7309-12-5

พิมพ์ครั้งที่ 1

จำนวน 3,000 เล่ม

ออกแบบปก/รูปเล่ม สำนักพิมพ์ ปันโต พับลิชชิง

ดำเนินการโดย

สงขลาฟอรั่ม เพื่อประชาคมพลเมืองเด็ก

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๙ จังหวัดสงขลา

สนับสนุนโดย

แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.)

คำนำ

สงขลาพอรั้ม เป็นองค์กรประชาชนในเครือข่ายของสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม มีความรัก ความผูกพันกับเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๙ จังหวัดสงขลา มาเป็นเวลานานนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๙เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยได้เข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาในลักษณะและรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การแสดงหุ่นเชิดมือ การจัดละครเพื่อการพัฒนา การผลิตรายการวิทยุสร้างสรรค์ และก่อตั้งหอกระจายข่าวเพื่อเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๙ จังหวัดสงขลา การเปิดเวทีรับฟังเสียงเด็กและเยาวชน เหนือกว่า การมีส่วนร่วมประชาคมพลเมืองเด็กสงขลา ฯลฯ จนกระทั่ง ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๙ จังหวัดสงขลา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรมได้จัดโครงการ บ้านแห่งความดี เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๙๐ พรรษา เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับสภาพและปัญหาเยาวชนในโลกยุคปัจจุบัน ในโอกาสนี้ สงขลาพอรั้มได้รับการประสานงานให้เข้ามาริเริ่มบุกเบิกงานดังกล่าวและช่วยออกแบบการดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายสหวิชาชีพด้านเด็กและคณะกรรมการบริหาร บ้านแห่งความดี โดยใช้กระบวนการล้อมวลชนศึกษาเข้ามาจัดเป็นกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนบ้านแห่งความดี รุ่นแรก จำนวน ๑๒ คน เป็นกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่อง ๒๔ สัปดาห์ (๖ เดือน) ก่อนที่เยาวชนจะได้รับการพิพากษาให้กลับคืนสู่ครอบครัวและสังคมไทยต่อไป

เอกสารสรุปบทเรียนและข้อค้นพบฉบับนี้ได้ประมวลผลการดำเนินงาน การวิเคราะห์สังเคราะห์ การพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนใน ๕ ด้าน ได้แก่ การพัฒนาด้านความคิด การรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น การจัดการและควบคุมอารมณ์ การสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ และการมีจิตใจเพื่อส่วนรวม โดยใช้กระบวนการเรียนรู้สื่อในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้เรื่องจริง ชีวิตจริง และสถานการณ์จริง เข้ามาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา ๒๔ สัปดาห์ (๖ เดือน) ซึ่งจากการประเมินผลและการออกไปเยี่ยมเยาวชนหลังกลับคืนบ้านพบว่า เยาวชนทั้ง ๑๒ คน ยังคงตระหนัก

ถึงความสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตทั้ง ๕ ด้านของตน และกล่าวว่าเรื่องนี้เป็นสิ่งที่
อยู่ในใจเสมอ เพราะสถานการณ์สังคมรอบด้านมีอิทธิพลที่แรงที่อาจทำให้พลาดพลั้งได้
อีก โดยเฉพาะทักษะการคิด (คิดมากขึ้น คิดรอบคอบก่อนตัดสินใจ คิดเชื่อมโยง) ทักษะ
การควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่างๆ ที่ต้องเผชิญในชีวิต (ไม่ชอบหน้าคนบางคน ถูก
ขัดใจหรือถูกขัดแย้งทางความคิด ถูกล้อด้วยอบายมุข สิ่งเสียดสี และแก๊งเก่าๆ
ที่ร่วมทำผิดกฎหมาย) ซึ่งเขาขอขณยอมรับว่าทักษะข้อนี้สำคัญมากเพราะชีวิตที่ก้าวพลาด
เป็นเพราะอารมณ์ชั่ววูบ ชีโมโห และบุ่มบ่ามขาดสติ และสุดท้ายทักษะการรู้จักตนเอง
สิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในตัว ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ และการเข้าใจผู้อื่น (โดยเฉพาะเข้าใจและ
เห็นใจสมาชิกในครอบครัวที่ต้องลำบากใจในการทำผิดของตน เห็นใจพ่อ แม่ ที่ลำบากไป
กู้เงินมาช่วยเหลือตนเอง และพ่อ แม่ พี่ น้อง ที่ต้องทำงานหนักเพื่อส่งให้ตนเองเรียน)
เป็นทักษะที่เขาขณยืนยันว่าต้องนำมาใช้ในชีวิตมากที่สุด

ในการดำเนินงานครั้งนี้ สงขลาพร้อมซึ่งในน้ำใจของเยาวชน (พี่บ๊คดี ๕ คน)
ที่มีจิตใจอาสาสมัครเข้ามาทำงานอย่างไม่เห็นแก่เห็นัดเหน้อยทั้งกลางวันและกลางคืน
(ที่ต้องมานอนเวรเป็นเพื่อนน้อง) โดยไม่มีค่าตอบแทนตลอดระยะเวลา ๖ เดือน ขอขอบคุณ
ผู้บริหารระดับสูงของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ทำให้กำลังใจและอำนวยความสะดวก
สะดวกในการทำงาน ขอขอบคุณ ผอ.จิตรนันท์ หนูเทพ ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรม
เด็กและเยาวชน เขต ๘ จังหวัดสงขลา ที่คอยให้กำลังใจ คำแนะนำและแบ่งปันพื้นที่บ้านพัก
ผอ. ให้เป็นสำนักงานชั่วคราว ขอขอบคุณ ครูเจือ สุวรรณชาติศรี ครูสุทธิพร ศรีอินทร์ คุณสุมนา
จงรุ่งโรจน์ คุณกรรณิการ์ พุกศรี คุณประสิทธิ์ บุญกำเนิด และเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและ
อบรมเด็กและเยาวชน เขต ๘ ทุกท่านที่ร่วมเป็นกัลยาณมิตรในการทำงานตลอดเวลา

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็กที่มองเห็น
คุณค่าของการดำเนินงานนี้ และสนับสนุนให้สรุปบทเรียนและข้อค้นพบเพื่อเป็น
แรงบันดาลใจให้ทุกท่านที่อ่านและสนใจได้ช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์ และให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ
เพื่อการพัฒนางานนี้ให้ถูกทางและถูกต้องต่อไป

สงขลาพร้อม

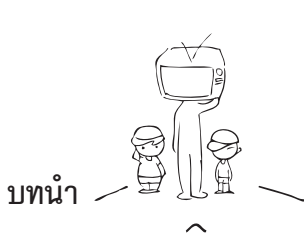
๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ตอนที่ ๑ บทนำ : สภาพและผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อเยาวชน	๗
ตอนที่ ๒ แนวคิดและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง	๑๕
ตอนที่ ๓ ผลการดำเนินงานสื่อมวลชนศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน	๓๓
ตอนที่ ๔ การประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน	๖๗
ตอนที่ ๕ บทเรียนและข้อค้นพบ	๗๑
ตอนที่ ๖ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๘๓
หนังสือและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการค้นคว้า	๘๖
รายชื่อคณะทำงานสรุปบทเรียนและข้อค้นพบ	๘๘

บทที่ ๑

สภาพและผลกระทบของสื่อมวลชนที่มีต่อเยาวชนไทย

สื่อมวลชนถือได้ว่าเป็นสถาบันทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลและผลกระทบต่อสังคมอย่างมากทั้งในเชิงบวกและลบ และเป็นแหล่งสำคัญในการรวบรวมข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งภายในประเทศและของโลก รวมถึงประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคน สถานที่ เหตุการณ์ การรายงานกระแสของทัศนคติและค่านิยมด้านต่างๆ ในด้านการทำงานการเมือง การใช้เวลาว่าง และการศึกษา สังคมไทยได้ก้าวสู่กระแสโลกาภิวัตน์อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การนำสื่อมวลชนไปใช้ในเชิงธุรกิจ การขายสินค้า และธุรกิจบันเทิงอย่างหนักหน่วงทุก ๕ นาที ๑๐ นาที ของสื่อจะมีโฆษณาสินค้าที่

>> ผมเรียนชีวิตผ่านสื่อครับ >>

สามารถสร้างลัทธิบริโภคนิยมให้เด็ก เยาวชน และครอบครัวได้โดยง่ายจนคนทั่วไปไม่มีโรคแห่งความอยากบริโภคอย่างไม่สิ้นสุด เกิดเป็นปัญหานานัปการอย่างต่อเนื่องและซ้ำซาก ผลการวิจัยพบว่า สื่อมีพลังอำนาจอย่างสูงในการปลูกฝังค่านิยมเรื่องเพศและความรุนแรง การบริโภคนิยม การถ่ายถอดค่านิยมและความเชื่อที่สื่อมวลชนกระทำกันอยู่อย่างต่อเนื่องและมีระดับความเข้มข้นมาก ได้ส่งผลกระทบต่อการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมต่างๆ เหล่านั้นทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว นอกจากนี้ยังพบว่า **สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูงเมื่อเทียบกับสื่อประเภทอื่นๆ** เนื่องจากเครื่องรับโทรทัศน์มีใช้อย่างกว้างขวาง สามารถเข้าถึงผู้คนได้ง่าย ทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานะการศึกษา รวมทั้งยังมีอิทธิพลต่อการใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ ทั้งรูปภาพและเสียง เพราะอวัยวะรับรู้ที่มนุษย์ใช้มากที่สุดคือ ตา ที่มีการใช้ถึง ๗๕% รองลงมาคือหู ๑๓% ดังนั้นการดูโทรทัศน์ เราจึงใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ถึง ๘๘% ทำให้สื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของคนเรามากกว่าสื่ออื่นๆ ผลกระทบอีกประการหนึ่งที่สร้างความวิตกกังวลแก่สังคมมากเป็นพิเศษคือ สื่อสามารถก่อให้เกิดการเลียนแบบและสร้างสมพฤติกรรมก้าวร้าว และสร้างความรู้สึกชินชาต่อความก้าวร้าวได้ จึงไม่น่าแปลกใจที่เราได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง เรื่องสภาพเด็กวัยรุ่นที่ถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมนำพาชีวิตเดินเข้าสู่ความผิดพลาดและความรุนแรงหลายรูปแบบ ทั้งในฐานะผู้กระทำและผู้ถูกกระทำจากปี ๒๕๔๔ ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันมีข้อมูลการศึกษาจากศูนย์การศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ทำงานร่วมกับองค์กรเอกชนกว่า 20 แห่ง ได้ศึกษาและรายงานสู่สาธารณะอย่างต่อเนื่องว่า ปัญหาของเด็กและเยาวชนมีแต่จะทวีความรุนแรงและขยายตัวมากขึ้น!!

- เด็กติดยาบ้า ๖๐๐,๐๐๐ คน ยาบ้าระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชนปีละกว่า ๗๐๐ ล้านเม็ด
- เด็กถูกละเมิดทางเพศ ถูกทารุณกรรม ถูกทำร้ายร่างกายเพิ่มขึ้น ๑๐๐-๑๕๐% ทุกปี
- เด็กเข้าขายบริการทางเพศด้วยความสมัครใจ ซึ่งเด็กกลุ่มนี้มีอายุเฉลี่ยน้อยลง ซึ่งอยู่ระหว่าง ๑๓-๑๕ ปี
- เด็กชายและเด็กหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีเพศสัมพันธ์กันเอง เรียนรู้เรื่องเพศสัมพันธ์จากสื่อลามก อินเทอร์เน็ต และการ์ตูนญี่ปุ่น

- เด็กมีวศุม ใจแตก แต่งกายตามแฟชั่นเด็กญี่ปุ่นและเด็กฝรั่ง ย้อมผมสีต่างๆ ใส่เสื้อสายเดี่ยว โชว์หน้าท้อง เจาะจมูก เจาะลิ้น เจาะสะดือ ออกเที่ยวกลางคืน เด็กนิยม ขยายบริการแฉงไปกับการเที่ยว มีสังคมจัคปาร์ตี้ยาอึ ยาบ้า ผสมผสวนกับการมีเพศสัมพันธ์ อย่างเสรี

- เด็กนิยมชมชอบการซื้อของ การมีรสนิยมสูง ต้องตามกระแสแฟชั่นให้ทัน มีความสุขกับการจับจ่ายใช้สอยสินค้าราคาแพงๆ มากกว่าการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซื้อของแพงเพราะแรงโฆษณาที่จูงใจซ้ำๆ ตกอยู่ในภาวะบริโภคนิยม

- ในจังหวัดใหญ่ๆ พบจำนวนตัวเลขนักเรียน นักศึกษา ลาออกจากสถานศึกษาในแต่ละเทอมระหว่าง ๒๐ ถึง ๔๐ ราย เพื่อไปรักษาตัวเนื่องจากการตั้งครรรค์ การทำแฉง และปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย

ชุดศรีอารย ได้เขียนไว้ในหนังสือ วิเคราะห์ระบบโลก ว่า อำนาจของสื่อมีมหาศาลแต่เป็นพลังอำนาจที่คนส่วนใหญ่มองไม่เห็นเนื่องจาก

- ประการแรก สื่อทำหน้าที่คล้ายกับเป็นผู้ให้ข่าวสารและความรู้แก่ประชาชน
- ประการที่สอง สื่อทำหน้าที่เตือนภัยสังคม และชี้ให้เห็นปัญหาสังคมที่ต้องแก้ไข
- ประการที่สาม สื่อทำหน้าที่ในการนำเสนอความบันเทิงและความสนุกสนาน

เมื่อภาพใหญ่ของสื่อมวลชนเป็นเช่นนี้ จึงทำให้คนส่วนใหญ่มองเห็นสื่อด้านเดียวว่า **เป็นสิ่งที่ดีมากกว่าเป็นสิ่งอันตราย** ประกอบกับสื่อมีอำนาจในการชี้นำและควบคุมจิตวิญญาณของมนุษย์โดยใช้วิธีการผลิตซ้ำให้ดู ได้ยินซ้ำจนฝังแน่นเข้าไปในจิตสำนึก จนเข้าไปกำหนดความฝันและค่านิยมของผู้คนในสังคมได้ นอกจากนั้นสื่อยังเป็นศูนย์ผลิตแบบวัฒนธรรมที่สร้างการยอมรับได้ง่าย เช่น แบบวัฒนธรรมบริโภคนิยม แบบวัฒนธรรมความรุนแรงและล่าส่อน ยิ่งไปกว่านั้นสื่อยังมีพลังอำนาจในการโฆษณาชวนเชื่อ นำไปสู่การสร้างกระแสสังคมและชี้นำทิศทางของสังคม เสมือนเป็นสถาบันที่ให้คำตอบแก่สังคม การชี้ให้เห็นถึงพลังอำนาจและอิทธิพลของสื่อเช่นนี้ ย่อมเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า สื่อมีบทบาทและอิทธิพลในการอบรมป่มเพาะคนในสังคมไม่น้อยไปกว่าสถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา และสถาบันทางการศึกษา และบางที่สื่อมีอิทธิพลมากกว่าสถาบันเหล่านี้เสียด้วยซ้ำ

จากสภาพของสังคมและอิทธิพลของสื่อดังกล่าว ทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งประสบปัญหาด้านความคิด พฤติกรรม และการกระทำผิดกฎหมาย ตามข้อมูลสถานการณ์เด็กและเยาวชนในเอกสารโครงการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนภาคใต้ ดำเนินงานโดยสงขลาพอร์ม โดยการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชน (สอศย.) ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่กล่าวไว้ว่า “สาเหตุของสถานการณ์เชิงลบของเด็กและเยาวชนดูเหมือนไม่แตกต่างไปจากสถานการณ์เชิงลบของเด็กและเยาวชนในระดับประเทศที่อำนาจรัฐส่วนกลางมีบทบาทหลักในการชี้แนะ และขับเคลื่อนการพัฒนาไปทั่วภูมิภาคไปตามกระแสค่านิยมและโลกทัศน์แบบตะวันตก (ทุนนิยม/บริโภคนิยม) ทุกภูมิภาคจึงได้รับผลกระทบจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล ไม่ยั่งยืน และกระแสการบริโภคนิยมและวัตถุนิยมนำเสนอผ่านสื่ออย่างกว้างขวางและรุนแรงตลอดเวลา ๔๐ ปีของการพัฒนาจึงเป็นสาเหตุเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่ทำให้สถาบันทางสังคมด้านต่างๆ อ่อนแอ และส่งผลต่อสถานการณ์เชิงลบของเด็กและเยาวชนในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ

ดร.อมรวิชัย นาคทรัพย์ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษากับสังคม ภาควิชาสารัตถศึกษา และผู้อำนวยการศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ / ๒ สิงหาคม ๒๕๔๗) ได้วิเคราะห์ว่าสถานการณ์ปัญหาของเด็กไทยถูกรุกรานด้วยบัพ ๗ ประการ คือ

- ๑) ภาวะเก็บกดจากสภาพครอบครัวที่แตกแยกมากขึ้น
  - ๒) สถาบันศาสนาที่อ่อนแอไม่เป็นหลักยึดเหนี่ยวกับเด็ก
  - ๓) การเข้าถึงสื่อลามก-เกมรุนแรงที่ทำให้ใจเร่าร้อน
  - ๔) กระแสบริโภคนิยม วัตถุ ของกู ในโลกยุคโลกาภิวัตน์
  - ๕) ปัญหาวัยรุ่นเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและโยงใยกับสถาบันหลักในสังคมไทยแทบทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันสื่อมวลชน ความจริงการศึกษาที่เน้นการแข่งขัน ทำให้เครียด กลัว อดตาย
- ๖) วิธีคิดสุดขั้ว ถูก-ผิด ชาว-คำ แพ้-ชนะ
  - ๗) การถูกห้อมล้อมด้วยพื้นที่ขั้วมากกว่าพื้นที่ดี

สถานการณ์ดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความแรงของสื่อที่กระทำต่อเด็กและเยาวชน ความจำเป็นที่จะต้องรวมพลังทุกฝ่ายทั้งสังคม เพื่อคลี่คลายและแก้ปัญหาหนึ่งอย่างนี้ และลึกซึ้ง รวมไปถึงการเอาใจใส่ในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โลกทัศน์ วิถีคิดของเยาวชนเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันเพียงพอ รู้เท่าทันต่อการเผชิญหน้า กับอิทธิพลของสื่อที่อันตราย จากสภาพปัญหาและผลกระทบของสื่อที่มีอิทธิพลต่อ เยาวชนดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดการประสานงานทดลองนำกระบวนการสื่อมวลชน ศึกษา มาใช้เป็นกระบวนการเรียนรู้หลักในการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน บ้านแห่งความดี ซึ่งเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๙๐ พรรษา ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๙ จังหวัดสงขลา ตามนโยบายกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก กระทรวงยุติธรรม ระหว่างเดือนมิถุนายน-พฤศจิกายน ๒๕๕๐ จัดเป็นกระบวนการต่อเนื่องรวม ๒๔ สัปดาห์ สัปดาห์ละ ๕ ชั่วโมง โดยมีคณะทำงานสงขลาพร้อมเป็นวิทยากรกระบวนการและดำเนินการสรุป บทเรียนเพื่อใช้ในการพัฒนาและขยายผลในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการสื่อมวลชนศึกษาที่ใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน บ้านแห่งความดี ระหว่างเดือนมิถุนายน-พฤศจิกายน ๒๕๕๑
๒. เพื่อสรุปผลพัฒนาการทักษะชีวิตของเยาวชนบ้านแห่งความดีที่เข้าฝึกอบรมใน กระบวนการสื่อมวลชนศึกษา จำนวน ๑๒ คน
๓. เพื่อสรุปบทเรียน ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ การพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน บ้านแห่งความดี โดยใช้กระบวนการสื่อมวลชนศึกษา (ร่างต้นฉบับ) ๑ ชุด

กลุ่มเป้าหมาย

๑. เยาวชนบ้านแห่งความดี รุ่นที่ ๑ จำนวน ๑๒ คน มีความสามารถอ่านออก เขียนได้ (จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายขึ้นไป) ที่ผ่านกระบวนการคัดเลือก ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๙ จังหวัดสงขลา
๒. เอกสารสรุปบทเรียน ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ (ต้นฉบับ) จำนวน ๑ ชุด

วิธีการดำเนินงาน

๑. ประชุมวางแผนร่วมกับคณะทำงาน
๒. รวบรวมเอกสาร ใบงาน สมุดแบบฝึกหัดของเยาวชน และเอกสารบันทึกการสอนของครูและผู้ช่วย
๓. ประชุมคณะทำงานโครงการเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน (จากกิจกรรมที่ ๑ ถึง ๑๔)
๔. สัมภาษณ์เยาวชนบ้านแห่งความดี เยาวชนเครือข่ายที่มาร่วมกิจกรรม สัมภาษณ์พี่บัดดี้ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายสหวิชาชีพ
๕. มอบหมายการเขียนรายงานเบื้องต้น
๖. ประชุมคณะทำงานโครงการฯ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ที่สื่อมวลชนศึกษา และผลที่มีต่อการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนบ้านแห่งความดี
๗. การเตรียมเอกสารสรุปบทเรียนและข้อค้นพบ (ร่างเพื่อการประชุมรับฟังการสะท้อนกลับความคิดเห็นจากกลุ่มต่างๆ)
๘. การประชุมเครือข่ายเยาวชน นักพัฒนา พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครู
๙. การประชุมนักวิชาการและเครือข่ายสหวิชาชีพ
๑๐. สรุปบทเรียน ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ (ต้นฉบับ)

ข้อจำกัดในการดำเนินงาน

๑. ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๘ จังหวัดสงขลา ดำเนินงานนี้โดยยังไม่มีกรอบแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้และเตรียมบุคลากรมาก่อน การเข้ามาดำเนินงานนี้ของสงขลาพร้อมอยู่ในลักษณะฉุกเฉิน เป็นอาสาสมัครทำงานเต็มเวลาโดยไม่มีค่าตอบแทน และการสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์การสอนยังไม่เพียงพอ
๒. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สื่อมวลชนศึกษานี้มุ่งเน้นเพื่อออกแบบให้สอดคล้องกับสภาพและปัญหา และเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนที่ก้าวพลาดที่มีอายุระหว่าง ๑๖-๑๘ ปี และมีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

บทเรียน ชักค้นพบ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนบ้านแห่ง
ความดี โดยใช้กระบวนการสื่อมวลชนศึกษา สามารถนำไปพัฒนาและปรับใช้กับเยาวชน
บ้านแห่งความดีรุ่นต่อไป รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ได้

บทที่ ๒

แนวคิดและประสบการณ์ที่เกี่วข้อง

ในการดำเนินงานบ้านแห่งความดี ซึ่งเป็นโครงการที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๙ จังหวัดสงขลา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม จัดเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๙๐ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ และคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ได้มอบหมายให้สงขลาพอรัม ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนและมีประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน เป็นคณะทำงานดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนรุ่นที่ ๑ จำนวน ๑๒ คน โดยใช้กระบวนการล้อมวลชนศึกษาเป็นกระบวนการหลักตามแนวคิดและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องดังนี้

>> **ผมเรียนชีวิตผ่านสื่อครับ** >>

๑. แนวคิดเดิม VS แนวคิดใหม่

จากการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและการประชุมปรึกษาระหว่างเครือข่าย สหวิชาชีพ คณะทำงานสงขลาพอร์ม และบุคลากรศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๘ จังหวัดสงขลา สะท้อนความคิดว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์ฝึกฯ ยังคงใช้กระบวนการเก่าๆ (ครู ผู้เรียน กระดานดำ หนังสือตำราเดิมๆ) จึงต้องการให้มีการฝึกอบรมและเรียนรู้รูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพและปัญหาของเยาวชนที่กระทำผิด และให้มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตเป็นสำคัญว่าการเรียนการสอนสายสามัญ ซึ่งเยาวชนส่วนใหญ่ที่มาตามเส้นทางนี้ มักปฏิเสธการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำและการสอนในสาระแบบๆ เท่าที่มี ในตำรับตำรา และขาดการเสริมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในเชิงรุก ประกอบกับ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กเองมีนโยบายในการทำงานเชิงรุก ในการพัฒนาเยาวชนที่ก้าวพลาดและทำผิดกฎหมายให้มีโอกาสพัฒนาทักษะชีวิตในระหว่างที่อยู่ระหว่างการฝึก อบรม มากกว่าการเรียนการสอนแบบเดิมๆ เพราะต้องการให้เยาวชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองให้มีทักษะชีวิตที่ดีและเพียงพอที่จะกลับคืนไปเป็นคนดีของครอบครัวและสังคมได้ เรื่องนี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยสถานการณ์กลไกการเฝ้าระวังและกลไกสิทธิเด็ก เยาวชนและครอบครัว ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งใช้ระยะเวลา เดือนเมษายน ๒๕๔๗ ถึงเดือนมีนาคม ๒๕๔๘ (หนังสือค้นพบล้างให้ เยาวชนก้าวพลาด โดยโครงการส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองสุขภาพและสิทธิมนุษยชน ด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ : ๒๕๔๘) ที่พบว่าเด็กมีปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต คือความเครียด พบปัญหาเรื่องการใช้อำนาจ ระหว่างเด็กกับเด็กด้วยกัน และการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่กับเด็ก เรื่องการ ฝึกอาชีพพบว่า ขาดแคลนบุคลากรที่จะทำการฝึกอาชีพตามที่ตั้งเป้าไว้ เด็กต้องการคำปรึกษาหรือด้านกฎหมายและการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้านการศึกษาที่หน่วยงาน จัดให้ ซึ่งเป็นการศึกษาระบบนอกโรงเรียนนั้น เด็กมีปัญหาเรื่องสติปัญญาจึงก่อให้เกิด ปัญหาต่างๆ ตามมา ในเรื่องการทำเนิชีวิตประจำวัน เด็กต้องการให้เพิ่มเวลาในการทำ กิจวัตรประจำวันและกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบต่างๆ ซึ่ง ผศ.อภิญา เวชยชัย คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักวิจัยในโครงการนี้กล่าวว่า “การทำงาน

กับเด็ก การฟื้นฟูต้องไม่ใช่การฟื้นฟูพื้นฐาน ต้องค้นหาเพื่อเข้าไปสู่วัตถุกรรมใหม่ ๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การฟื้นฟูเชิงลึก อาจเป็นกระบวนการกลุ่ม กิจกรรมเชิงบำบัด เพื่อนำไปสู่การเสริมพลังอำนาจในตัวเอง การวางแผนกิจกรรมทั้งระบบการศึกษามีระบบการพัฒนาฐานความคิด ทุกกิจกรรมต้องมีคุณค่า เป็นกิจกรรมที่เด็กได้คิดมากกว่าเป็นกิจกรรมที่เด็กหายใจทิ้งไปวันๆ”

นางสุนณา จรุงโรจน์ พนักงานคุมประพฤติ ๘ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๘ จังหวัดสงขลา ให้ข้อคิดว่า จากการนำกิจกรรมพัฒนาเยาวชนรูปแบบที่หลากหลายเข้ามาจัดในศูนย์ฝึกฯ พบว่ากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสื่อจะเร้าใจ ดึงดูดใจ และท้าทายความสามารถและความต้องการในการแสดงออกของเยาวชนที่อยู่ในวัยรุ่น ประกอบกับเยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่ต้องการมีพื้นที่ในการแสดงออกและระบายความคิด ศูนย์ฝึกฯ และกลุ่มมะขามป้อมได้เคยจัดกระบวนการละครเพื่อการพัฒนาเยาวชน (ปี ๒๕๓๗) เยาวชนได้มีโอกาสพัฒนาด้านความคิดและพัฒนาจิตใจ พร้อมๆ กับการมีโอกาสดำเนินการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทำให้เยาวชนได้มีโอกาสพัฒนาความคิด พัฒนานิสัยใจคอ ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมและภูมิใจในความสามารถของตนเอง ต่อมาสงขลาพอร่มได้นำกระบวนการเรียนรู้สื่อและการเปิดโอกาสให้เยาวชนผลิตสื่อรูปแบบต่างๆ เช่น การผลิตและแสดงหุ่นเชิดมือ (๒๕๓๗) การผลิตเทปเสียง และมีส่วนร่วมในการก่อตั้งเสียงตามสายภายในศูนย์ฝึกฯ (๒๕๓๘) การฝึกอบรมรายการวิทยุในรายการทางสถานีวิทยุ (๒๕๓๙-๒๕๔๑) พบว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เยาวชนมีทักษะชีวิตด้านต่างๆ อย่างมาก โดยเฉพาะการพัฒนาความคิด การทำงานเป็นทีมที่จำเป็นต้องใช้ทักษะการรู้เขารู้เราและการจัดการทางอารมณ์ จึงทำให้เกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความสุข

อ.พรรณิภา โสทธิพันธ์ ผู้อำนวยการสงขลาพอร่ม ได้กล่าวถึงประสบการณ์การทำงานของสงขลาพอร่มกับกลุ่มเด็กและเยาวชนในจังหวัดสงขลา ระหว่างปี ๒๕๓๖ ถึง ๒๕๔๙ ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านสื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นทักษะในโลกยุคสื่อไร้พรมแดน และส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิต (Life skills) เด็กและเยาวชน ๕ ด้านหลัก คือ การพัฒนาด้านระบบคิด การรู้จักตนเองและเห็นใจผู้อื่น การจัดการและควบคุมอารมณ์ การพัฒนาการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ รวมทั้งการพัฒนาด้าน

จิตสำนึกที่มีต่อส่วนรวม เพราะสื่อมีอิทธิพลสำคัญต่อการเรียนรู้และสามารถเข้าถึงเด็กและเยาวชนได้ง่ายและหลากหลาย เพิ่มพลังการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสามารถจัดห้องเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวา โดยใช้สาระของข่าวหรือเนื้อหาต่างๆ ให้เป็นเสมือนหนึ่งตำราเรียนที่มาจากเรื่องจริงชีวิตจริงและทันสมัยทันเหตุการณ์ ทำให้เด็กและเยาวชนมีความสามารถในการรู้เท่าทันสังคมได้ ในปี ๒๕๔๑ เด็กและเยาวชนในจังหวัดสงขลาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และเยาวชนสถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกฯ เขต ๙ จังหวัดสงขลา โดยการสนับสนุนของกลุ่มพ่อร้อมและเครือข่ายรวมตัวกันเป็นกลุ่มต้นกล้าสื่อ ได้ก่อตั้งสำนักข่าวที่ถูกลิ้ม และได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้มาตรา ๔๐ (รัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐) เพื่อติดตามสถานการณ์การปฏิรูปสื่อ และในปี ๒๕๔๔ ได้ร่วมกันก่อตั้งศูนย์เรียนรู้วิทยุชุมชนเด็กและครอบครัวสงขลาขึ้น เป็นการเพิ่มพื้นที่แห่งการทำหน้าที่ โดยมีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมในการเรียนรู้เรื่องสื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถเชื่อมโยงไปสู่การปลูกจิตสำนึกสาธารณะและจิตสำนึกแห่งการเป็นพลเมืองดีให้กับชุมชนบ้านเกิด และประเทศชาติ ได้แก่ กิจกรรมเสวนา การฝึกอบรมการผลิตรายการวิทยุสร้างสรรค์ การฝึกอบรมการทำข่าว ค่ายเด็กสงขลาศึกษาภูมิปัญญาไทย เด็กสงขลา : อาสาสมัครเพื่อสังคม นักวิจัยน้อยกับวัฒนธรรมतालโตนด ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เยาวชนแกนนำยังคงสานต่อมาจนถึงปัจจุบัน และกลายเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อผลิตรายการวิทยุ จากการถอดบทเรียนและประสบการณ์ ๙ ปี (ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๕๐) ในการดำเนินงานด้านการเรียนรู้สื่อของกลุ่มเด็กและเยาวชน และอาสาสมัครเพื่อสังคมของสงขลาพอรัมกลุ่มนี้ ได้ค้นพบว่า

๑) การฝึกทักษะการเคลื่อนไหวทางความคิดในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องับชีวิตประจำวัน ข่าวสารบ้านเมือง เรื่องจริงชีวิตจริง โดยฝึกวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลคิดอย่างละเอียดในเรื่องเล็กๆ ที่มีผลทางใจผ่านการสนทนา การเขียน การเล่าเรื่อง (Story telling) และการบันทึกประจำวัน ทำให้เยาวชนมีพัฒนาการด้านระบบคิดและตัดสินใจที่มีเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์

๒) การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep listening) ได้แก่ การฟังตนเอง การฟังเพื่อน การฟังครูผู้สอน และการฟังสื่อที่ดีและสร้างสรรค์ ทำให้นิ่ง มีสมาธิ เข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น

ก) การฝึกทำงานเป็นกลุ่มในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ทำให้เกิดการพัฒนาระบบคิด การรู้เขารู้เรา การสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ การจัดการทางอารมณ์ และการมีจิตสำนึกถึงส่วนรวม

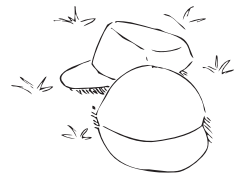
ข) การเปิดโอกาสให้เยาวชนสื่อสารกับสาธารณะโดยการผลิตสื่อในแบบฉบับของตนเอง ได้แก่ การประพันธ์บทเพลงสร้างสรรค์ ร่วมเวทีสาธารณะ ผลิตสื่อเพื่อวิทยุชุมชนเด็ก ผลิตสารคดีสั้น หรือการนำเสนอที่ผ่านการออกแบบ การร่วมพูดคุยกันอย่างมีวิจรรย์ญาณทำให้เยาวชนได้พัฒนาบุคลิกภาพการพูด การวางตัว การมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและของเพื่อน

ค) ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีเพื่อสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กคิดเอง ทำเอง และการทำงานร่วมกับผู้ใหญ่และกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน โดยมีฐานความคิดว่า โลกของเด็กและโลกของผู้ใหญ่คือโลกใบเดียวกัน ทำให้เยาวชนเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้ใหญ่อย่างไม่มีช่องว่างระหว่างวัย

สมศักดิ์ ชูช่วยคำ เยาวชนนักพัฒนาของสงขลาพร้อมผู้รับผิดชอบโครงการสะพานชีวิต ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเยาวชนที่ก้าวพลาดและกระทำผิดกฎหมายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๘ จังหวัดสงขลา ระหว่างปี ๒๕๔๘-๒๕๕๐ ได้กล่าวเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เยาวชนที่ก้าวพลาด ไว้ในเวทีนโยบายสาธารณะร่วมกันเปิดใจให้โอกาสเด็กที่ก้าวพลาด ณ สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ว่า

“ต้องคิดค้นกระบวนการใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อรองรับเด็กนอกกรอบ เพราะว่าปัจจุบันเราต้องยอมรับว่าสถานศึกษาหลายๆ แห่ง เมื่อเด็กออกนอกกรอบ เด็กก็จะถูกกีดกันทันที เมื่อเด็กถูกปฏิเสธออกจากระบบการศึกษาแล้ว พื้นที่ที่จะรองรับเขาคือ พื้นที่ชั่วคราว ระบบการศึกษาจึงต้องปรับตัวรองรับเด็กกลุ่มนี้บ้าง โดยที่เด็กไม่จำเป็นต้องเล่นกีฬาเก่ง ไม่จำเป็นต้องเรียนให้ได้เกรดดีอย่างเดียว” และได้วิเคราะห์สภาพและสถานการณ์การพัฒนาเด็กและเยาวชน ว่าการเรียนการสอนให้เยาวชนที่ก้าวพลาดศูนย์ฝึกฯ การให้ความสนใจอย่างจริงจังในเรื่องการฝึกอบรมที่เน้นด้านการคิดและพัฒนาจิตใจมากกว่ามุ่งการอ่านออกเขียนได้อย่างเดียว เยาวชนยุคนี้เกี่ยวข้องกับสื่อในวิถีชีวิตอย่างมาก และต้นทุนของการก้าวพลาด มีสื่อเป็นตัวหนุนที่มีอิทธิพล การจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องสื่อเพื่อให้

เยาวชนมีภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันสิ่งที่ล่อลวงเสนอเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง จากการสัมภาษณ์ เยาวชนสะพานชีวิตในปีแรก (๒๕๔๘) เด็กส่วนใหญ่มีการทำผิดจากลักษณะคดีเกี่ยวกับ ทรัพย์ เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ซึ่งเป็นความต้องการด้านบริโภคนิยมที่มาจาก โฆษณาสินค้าผ่านสื่อ (โดยเฉพาะโทรทัศน์) ความเบี่ยงเบนทางเพศหรือความต้องการ ทางเพศที่รุนแรง จนก่อเป็นคดีที่สะเทือนใจ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การก่อคดีข่มขืนกระทำชำเรา เกิดจากการเข้าถึงสื่อลามกได้ง่ายๆ เช่น ร้านเช่าวีซีดีวีซีดี วีซีดี มืออยู่ทุกตรอกซอกซอย หนังสือหรือนิตยสารวีซีดีที่มีจำหน่ายตามแผงหนังสือทั่วไป กิริยา อากาการของผู้แสดงในโฆษณาสินค้า มีวลีวิดีโอ และละครโทรทัศน์ ที่ล่อไปในทางกระตุ้น ความต้องการทางเพศออกอากาศเป็นประจำ เว็บบ์และเกมรุนแรงหลากหลายใน คอมพิวเตอร์ที่เด็กเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้ในระหว่างการอยู่ร่วมกันในศูนย์ฝึกฯ เยาวชนมีพฤติกรรมในเชิงลบและใช้ความรุนแรงต่อกัน อาทิเช่น การทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกาย การแบ่งพรรคแบ่งพวก การดูถูกในเชื้อชาติศาสนา การลักตามร่างกาย การสูบบุหรี่ การดื่มนม ฯลฯ ดังนั้น การเปิดห้องเรียนสะพานชีวิตในปีที่ ๒ (๒๕๕๐) จึงได้จัดกระบวนการเรียนรู้สื่อมวลชนศึกษาเบื้องต้น เพื่อเพิ่มทักษะชีวิตในการรู้เท่าทัน สื่อและสังคม และลดพฤติกรรมเชิงลบดังกล่าว ผลจากการดำเนินการดังกล่าวพบว่า เยาวชนสะพานชีวิต รุ่นที่ ๑ จำนวน ๑๙ คน รุ่นที่ ๒ จำนวน ๒๒ คน มีพัฒนาการ ทักษะชีวิต โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ วิจัยและความคิดตัดสินใจ การจัดการ ทางอารมณ์ การสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธภาพ การรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น และการ มีจิตใจเพื่อส่วนรวม เป็นพัฒนาการที่เห็นได้ชัดเจนในระหว่างการทำกิจกรรมในห้องเรียน และในขั้นตอนการผลิตสื่อในแบบฉบับของตนเอง และจากการปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ สังคมที่เยาวชนคิดสร้างสรรค์ขึ้น ๔ กลุ่มงาน ได้แก่ กิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้าง สุขภาวะ กิจกรรมเด็กคือทำสื่อดี กิจกรรมหนังสือนำอ่านคนอ่านน่ารัก กิจกรรม งานศิลป์สร้างอาชีพ พบว่า เยาวชนสามารถนำทักษะที่ได้รับจากกระบวนการสื่อมวลชน ศึกษาเป็นพลังเชิงบวกในการสื่อสารกับเพื่อนๆ และเจ้าหน้าที่ในศูนย์ฝึกฯ ได้อย่างกว้างขวาง จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่และเยาวชน อย่างมาก (สรุปบทเรียนโครงการสะพานชีวิต ปีที่ ๒:๒๕๕๐)

๒. แนวคิดเรื่องสื่อมวลชนศึกษา

ดร.เชื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (วิทยานิพนธ์ ๒๕๔๐) กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนว่า “มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความเห็นของคนที่มีต่อโลก โดยสื่อมวลชนเป็นตัวแทน หรือผู้ถ่ายทอดความเป็นจริงที่บ่อยครั้งมีความลำเอียง (Biased) และมีการสร้างหรืออ้างความเป็นแบบฉบับหรือ Stereotyped จนทำให้สถาบันต่างๆ ทางสังคม กล่าวโทษสื่อมวลชนว่า มีผลร้ายต่อชีวิตของบุคคลโดยเฉพาะเยาวชน ทั้งนี้จากการวิเคราะห์พบว่า เยาวชนมักตกเป็นเหยื่อสื่อมวลชนเพราะไม่ค่อยตั้งข้อสงสัยต่อสื่อมวลชน และไม่ระมัดระวังในเรื่องที่สื่อมวลชนนำเสนอ ว่าส่งผลต่อความเชื่อ ทักษะคิด และพฤติกรรมของตน เป็นเพราะคนเรามีแนวโน้มที่จะเชื่อในสิ่งที่เห็น ได้ยินจากสื่อมวลชน ในเรื่องนี้องค์การยูเนสโก (UNESCO Declaration on Media Education อ้างใน Pungente) ให้ข้อคิดไว้ว่า แทนที่จะประณามหรือยอมรับอำนาจที่ไม่ต้องสงสัยของสื่อมวลชน ต้องยอมรับความจริงว่า สื่อมวลชนสามารถแพร่กระจายไปทั่วโลกและมีผลกระทบที่สำคัญ และต้องชื่นชมว่าสื่อมวลชนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรมโลกในปัจจุบันด้วย ไม่ควรประเมินบทบาทของสื่อมวลชนในกระบวนการพัฒนาต่ำกว่าความเป็นจริง เช่นเดียวกันก็ไม่ควรละเลยภาระงานของสื่อมวลชนในการเป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างความมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของพลเมืองในสังคมนโยบายการเมืองและการศึกษาควรตระหนักถึงพันธกิจในการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถวิจารณ์และวินิจฉัยสภาพสื่อมวลชนด้วยความเข้าใจ ความท้าทายที่เผชิญหน้าทุกคนในขณะนี้คือ ความพยายามเป็นผู้รู้สื่อ ไม่ว่าจะผู้รับสื่อจะมีส่วนร่วมในสื่อ หรือเป็นเพียงแค่ผู้บริโภคสื่อ ก็ควรมีความรู้เกี่ยวกับสื่อ เพื่อเป็นการสร้างความสมดุลของช่องว่างระหว่างความเป็นจริงกับสิ่งที่สื่อนำเสนอ ด้วยการสร้างความรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติของการสร้างสื่อเพื่อให้สามารถประเมินสิ่งที่ได้เห็นและได้ยินจากสื่อได้ถูกต้องและแม่นยำ นอกจากนั้นการให้ความรู้ ทักษะคิด ทักษะในการตีความ (Interpret) การวิจารณ์ และการประเมินสื่อ ยังเป็นการทำให้ผู้รับสื่อมีความเข้าใจในสื่อมวลชนได้ชัดเจนและถูกต้อง”

จากรายงานการศึกษาเรื่องสื่อมวลชนเพื่อการศึกษาและเรียนรู้ ของโครงการยุทธศาสตร์สื่อเด็กและคู่มือ Media Education in Pacific : A Guide for Secondary School Teacher แนวคิดทฤษฎีของการศึกษาเรื่อง Media Literacy ที่อยู่ในระบบการ

ศึกษาของประเทศต่างๆ ในแถบยุโรป อเมริกา และจากรายงานการสัมมนาเรื่อง Youth Media Education ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การยูเนสโก ประเทศไทย ได้อธิบายว่า สื่อมวลชนศึกษา หรือ Media Education มีคำที่ใช้ในความหมายใกล้เคียงกันคือคำว่า Media Literacy (การรู้เท่าทันสื่อ) Media Awareness (การสำนึกรู้ในการเลือกรับสื่อ) Media Competence (การมีศักยภาพหรือความสามารถในด้านสื่อ) แนวคิดเรื่อง สื่อมวลชนศึกษาในความหมายที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย หมายถึง แนวคิดในการส่งเสริม การอ่านสื่อออก เขียนสื่อได้ สร้างความสามารถในการอ่านและประเมินวิเคราะห์ข่าวสาร จากสื่อประเภทต่างๆ ได้ สร้างความสามารถในการสื่อและแสดงออกเชิงข่าวสาร ข้อมูล ความคิดเห็น อารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ ผ่านสื่อหลายประเภทและหลายรูปแบบ สื่อมวลชน ศึกษาส่งเสริมให้เข้าใจว่า สื่อมวลชนสร้างภาพความจริงขึ้นมาได้อย่างไร มีสำนึกรู้ เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสื่อ และยังมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้สื่อเพื่อให้เกิดความอ่อนไหว ศึกษาคือความเป็นมนุษย์และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม และชื่นชมต่อมรดกทางด้านวัฒนธรรม โดยหลักการคิดของสื่อมวลชนศึกษา มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

๑) เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประชาชน เด็ก และเยาวชนในการเลือกรับสื่อ

๒) เพื่อสร้างความสามารถในการวิพากษ์สื่อ

๓) เพื่อสร้างความสามารถในการผลิตสื่อระดับชุมชน

๔) เพื่อสร้างความสามารถในการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ รูปแบบ และเนื้อหาสาระ นอกจากนี้จากหนังสือแนวทางการเรียนรู้สื่อ : คู่มือการสอนระดับมัธยมศึกษา

ในประเทศไทย จัดทำโดยองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้สื่อหรือสื่อมวลชนศึกษาไว้ ๔ ขั้นตอนคือ

๑) การเข้าถึงสื่อ คือ การได้รับสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว

สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ แสวงหา ข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภท และไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป

๒) การวิเคราะห์ คือ การตีความเนื้อหาสื่อตามองค์ประกอบและฟอร์มที่สื่อแต่ละประเภทนำเสนอว่า สิ่งที่สื่อนำเสนอ นั้นส่งผลกระทบต่อสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ โดยใช้พื้นฐานความรู้เดิมและประสบการณ์ในการคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ที่อาจมาจากการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร การวิเคราะห์เป้าหมายของสื่อ

(กลุ่มผู้เปิดรับสื่อ) จุดยืนของสื่อ บริบทต่างๆ ของสื่อที่ส่งผลกระทบต่อการนำเสนอของสื่อ โดยอาจใช้วิธีการของการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การแตกองค์ประกอบย่อยต่างๆ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผล

๓) การประเมินค่าสื่อ เป็นผลมาจากการวิเคราะห์สื่อที่ผ่านมา ทำให้สามารถที่จะประเมินเนื้อหาที่ถูกส่งออกมาว่ามีความสำคัญต่อผู้รับมากน้อยเพียงใด สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับในด้านใดได้บ้าง คุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นทางใจ อารมณ์ความรู้สึก หรือมีคุณค่าทางศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรม หรือประเพณีอย่างไรบ้าง สิ่งที่สื่อเสนอ มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ในขณะเดียวกัน การประเมินค่าที่เกิดขึ้นอาจเป็นการประเมินคุณภาพของสื่อว่า การนำเสนอของสื่อ นั้นมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพหรือไม่ เมื่อเปรียบกับสื่อประเภทเดียวกัน

๔) การพัฒนาทักษะการสร้างสื่อในแบบฉบับของตนเองขึ้นมา เมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ ประเมินค่าสื่อได้อย่างถ่องแท้แล้ว ทุกคนจะต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ผลิตที่จะต้องวางแผน เขียนบท ค้นคว้าข้อมูล เนื้อหา มาประกอบตามเทคโนโลยีของสื่อหรือรูปแบบขององค์ประกอบของสื่อแต่ละประเภท เพื่อที่จะสามารถสื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์การสื่อสารที่ตนได้วางไว้ การพัฒนาทักษะนี้จึงเป็นบทสรุปที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้สื่อได้สมบูรณ์ที่สุด

๓. การดำเนินงาน Action-oriented Media pedagogy (AOMP)

ที่ประเทศเยอรมนีได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับ ดร.ทราวดเกล กุนเนล (Dr. Traudel Gunnel) ซึ่งเป็นแกนนำคณะทำงาน AOMP และได้เดินทางมาเยี่ยมชมและให้คำแนะนำกับทีมสงขลาฟอรั่ม เมื่อวันที่ ๒๖-๒๗ มีนาคม ๒๕๕๑ แนวทางการดำเนินงาน AOMP โดยภาพรวมก็คือ การให้ความสำคัญในการเรียนรู้สื่อที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และทำงานสื่อในเชิงรุกที่มีชีวิตชีวา (Activating media work) และวิธีเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Learning by action) นั้นหมายถึงว่า ในการพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพด้านสื่อ หมายถึง การสร้างความรู้ความเข้าใจในระดับ In perception การสะท้อนกลับความคิดเห็นได้ การใช้สื่อและผลิตสื่อได้ รวมไปถึงการทำ ความเข้าใจในเรื่องโครงสร้างการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงกับสื่อได้ ในเรื่องการเคารพต่อความเป็นปัจเจกบุคคลจะพัฒนาให้เกิดขึ้นไป

พร้อมๆ กับการคิดถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และเพื่อส่งเสริมให้กระบวนการสื่อสาร และการสะท้อนกลับมีชีวิตชีวาและทำงานในเชิงรุกได้ จึงออกแบบการเรียนการสอนให้ทำงานแบบ “ทีมงาน”

ดร.กุนเนล ได้อธิบายว่า เพื่อรักษาลักษณะสำคัญของกระบวนการเรียนรู้สื่อจากการปฏิบัติจริง จึงควรมีการเตรียมการ การฝึกอบรมด้านต่างๆ ให้ผู้เรียน ดังนี้

๑. การเสริมสร้างทักษะการรับรู้และเข้าใจ และการสะท้อนกลับโดยสอนให้ทำสื่อในแบบของตนเอง ผู้เรียนต้องทำงานในเรื่องหรือประเด็นที่เฉพาะเจาะจง (Work on specific topics) การรู้จักใช้เสียงและเทคนิคที่ให้อารมณ์ความรู้สึก การสื่อสารกับผู้อื่นที่เป็นไปอย่างหลากหลาย และการมีลำดับความคิด วิธีนี้เป็นการเรียนรู้เพื่อเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ผ่านสื่อนั่นเอง

๒. การเสริมสร้างทักษะด้านการผลิตสื่อในกระบวนการผลิตสื่อด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนได้ค้นพบและพัฒนาทักษะและความรู้ด้านต่างๆ ทั้งในด้านเนื้อหาและเทคนิคการผลิตอย่างสร้างสรรค์

๓. การเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารในการสร้างสรรค์การผลิตสื่อ ผู้เรียนได้เรียนรู้การใช้คำพูด และการพินิจพิจารณาความหมายในสิ่งที่ตนพูดและนำเสนอ รวมทั้งเป็นการเพิ่มพูนความสามารถในด้านการพูดของตนเองมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้เรียนได้มีการสื่อสารเกี่ยวกับผลผลิตสื่อต่อกัน แลกเปลี่ยนมุมมอง เพื่อพัฒนาเนื้อหาสาระให้เหมาะสมมากขึ้น โดยพื้นฐานเรื่องนี้จะเป็นจุดสำคัญของการฝึกวิเคราะห์แยกแยะงานสื่ออื่นๆ ต่อไป

๔. การได้มาซึ่งความเชื่อมั่นในตนเองในสถานการณ์ต่างๆ ของสังคมในกระบวนการผลิตสื่อ ผู้เรียนได้เรียนรู้บทบาทด้านต่างๆ เช่น บทบาทการปฏิบัติภารกิจในลักษณะต่างๆ และได้มีโอกาสใช้เป็นประสบการณ์สะท้อนความคิดกับทีมงานคนอื่น ๆ

นอกจากนั้น ดร.กุนเนล ยังได้กล่าวถึงสิ่งสำคัญในการเรียนรู้เรื่องสื่อว่าต้องอยู่บนฐานของเรื่องจริงสถานการณ์จริง (Real life situation) โดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีโครงสร้างในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Learning through action) และการเข้าใจในผลผลิตสื่อ

๔. แนวคิดเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้

ความหมายของการเรียนรู้มี ๒ ลักษณะ คือ การเรียนรู้ที่เป็นวิธีและกระบวนการที่ช่วยนำบุคคลไปสู่เป้าหมาย และการเรียนรู้ที่เป็นผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่บุคคลต้องการ ความหมายทั้ง ๒ ส่วนนี้มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อกัน หากผู้เรียนมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี เหมาะสมกับตนเอง และมีประสิทธิภาพก็ย่อมจะเกิดความรู้ความเข้าใจในสาระ (Know-what) และเกิดความรู้สึกรู้หรือเจตคติอันนำไปสู่การกระทำหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Know-how) กระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยให้เกิดประสิทธิผลที่ดีต่อผู้เรียนก็คือ วิธีและกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความหมาย ความเข้าใจในข้อเท็จจริง ข้อมูลประสบการณ์ หรือการกระทำต่างๆ ให้แก่ตนเอง โดยการจัดกระทำต่อสาระการเรียนรู้ นั้นๆ มิใช่เพียงการรับเข้ามาในสมองเป็นข้อมูลดิบให้จำและเชื่อโดยง่ายๆ อย่างเดียว ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่แต่ละคนต้องดำเนินการเอง เป็นกระบวนการเฉพาะตน แต่อาศัยกระบวนการทางสังคมเข้าช่วย การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบและปรับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นทั้งกระบวนการทางปัญญาและกระบวนการทางสังคมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัว ใฝ่รู้ และมีความสุข ผูกพันกับสิ่งที่เรียนรู้ เพราะผู้เรียนได้ทั้งการรับรู้และการแสดงออกจากการลงมือกระทำ (ทิตานา แชมมณี, 2544 ก.)

จากความหมายและลักษณะของการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า และเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล ตั้งแต่แรกเกิดจนตาย “ทั้งนี้เพราะกระบวนการสร้างความรู้จะดำเนินไปเรื่อยๆ ตลอดเวลา เนื่องจากบุคคลรับสิ่งเร้าเข้ามาทางประสาทสัมผัสตลอดเวลา ทุกครั้งที่มีกระบวนการสร้างความรู้เกิดขึ้น โครงสร้างทางสติปัญญาของบุคคลจะปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต และเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา สถานที่ ไม่จำกัดว่าจะเกิดขึ้นในเฉพาะห้องเรียนเท่านั้น” (ทิตานา แชมมณี, 2544 ก:13) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความจำเป็นมากที่สุด ในสังคมที่ต้องการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

หลักพุทธศาสนากล่าวว่า การเรียนรู้ที่จำเป็นที่สุดเบื้องต้น คือ การรู้จักตนเอง รู้จักตรวจสอบความคิดและการกระทำของตน และรู้จักสรรพสิ่งต่างๆ ที่แวดล้อมรอบตัว การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่นอย่างเหมาะสม ราบรื่น และการมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบประสาทสัมผัสอย่างถูกต้อง จะทำให้บุคคลนั้นมีพลังความคิดพร้อมที่จะทำงาน จิตใจที่ผ่อนคลายไม่เคร่งเครียด อารมณ์ที่เป็นสุขอันเกิดจากการรู้จักตนเอง ไม่ยึดติดกับความเป็นส่วนตน มีผลทำให้คนเรามีความสามารถในการรับรู้และปรับตัวต่อสิ่งรอบๆ ตัวได้ตลอดเวลา รวมทั้งเกิดแรงจูงใจให้เรียนรู้สิ่งอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการเรียนรู้ที่ช่วยให้บุคคลนั้นมีพัฒนาการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และยั่งยืนตลอดชีวิต (คันธนีย์ ฉัตรคุปต์ และคณะ, 2544)

กระบวนการเรียนรู้ คือ การดำเนินการอย่างมีขั้นตอน หรือการใช้วิธีการต่างๆ ในการสร้างความหมายและสร้างความเข้าใจในข้อมูล เนื้อหาสาระ หรือประสบการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และความชำนาญ แต่ในวงการการศึกษา มีความหมายกว้างและลึกซึ้งไปกว่านั้น กล่าวคือ เข้าหมายหรือผลของการเรียนไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญเพียงเท่านั้น แต่หมายรวมทั้งความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม และการเรียนรู้กระบวนการต่างๆ อีกด้วย นอกจากนั้น คำว่า “รู้” ยังมีระดับของการ “รู้” ที่แตกต่างกันไปหลายระดับ การ “เข้าใจ” เป็นเพียงการรู้ในระดับหนึ่งเท่านั้น พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตโต) ได้กล่าวถึงการรู้ในระดับปัญญา ซึ่งเป็นการรู้ในขั้นสูงกว่า หมายถึงการ “รู้รอบ” และ “รู้ลึก” การรู้รอบ หมายถึง การรู้เป็นระบบหรือการบูรณาการ ไม่แยกส่วน ไม่รู้เพียงจุดเดียว แต่เห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ส่วนการรู้ลึก หมายถึง การรู้ถึงสิ่งที่อยู่หลังฉากหรืออยู่เบื้องหลัง หยั่งรู้ถึงเจตนาหรือความคิดที่แท้จริงที่แอบแฝงอยู่ไม่ปรากฏชัดเจน พระราชวรมุนีกล่าวว่า การรู้รอบและรู้ลึก จะช่วยให้บุคคล “รู้เท่าและรู้ทัน” โดยรู้เท่าเอาไว้ป้องกัน รู้ทันเอาไว้แก้ไข (พระราชวรมุนี 2543:8-9)

สรุปได้ว่า คำว่า การเรียนรู้มีขอบเขตที่ครอบคลุมความหมาย ๒ ประการ คือ

๑. การเรียนรู้ในความหมายของ “กระบวนการเรียนรู้” หมายถึง การดำเนินการอย่างมีขั้นตอน หรือการใช้วิธีการสร้างความหมาย ความเข้าใจในข้อมูล เนื้อหาสาระ หรือประสบการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการรู้ในระดับหนึ่ง

๒. การเรียนรู้ในความหมายของ “ผลการเรียนรู้” หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ พฤติกรรมหรือการกระทำ และความชำนาญต่างๆ รวมทั้งความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม และทักษะกระบวนการต่างๆ ด้วย

กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การเรียนรู้มีลักษณะเป็นทั้งผลลัพธ์อันเป็นเป้าหมาย (Ends) และวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมาย (Means) ซึ่งลักษณะทั้งสองนับเป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อกัน หากบุคคลมีวิธีการแสวงหาความรู้ที่ดี มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมสำหรับตน บุคคลนั้นก็ย่อมมีโอกาสที่จะเกิดการเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ซึ่งมีความหมายและเป็นประโยชน์กับตน สามารถช่วยให้ตนเกิดความรู้ ความเข้าใจในสาระหรือกระบวนการต่างๆ ได้อย่างกระจ่าง ถ่องแท้ และลึกซึ้ง เกิดความรู้สึกหรือเจตคติไปในทางที่เหมาะสมและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการกระทำหรือพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

ในการเรียนรู้บุคคลจำเป็นต้องใช้วิธีการเรียนรู้วิธีใดวิธีหนึ่งแต่เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เป็นวิธีการ ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้จึงเกิดขึ้นลอยๆ ไม่ได้ จำเป็นต้องมีสาระที่เรียนรู้ควบคู่ไปด้วยเสมอ เช่น เด็กอาจใช้วิธีการเรียนรู้โดยการถาม การอ่าน หรือการคิด แต่เด็กไม่สามารถถาม อ่าน หรือคิดลอยๆ ได้ จำเป็นต้องมีเรื่องที่ถาม เรื่องที่อ่าน หรือเรื่องที่คิดด้วย ดังนั้นวิธีการเรียนรู้จึงต้องควบคู่ไปด้วยกันเสมอ เมื่อผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้เนื้อหาสาระแล้ว ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ผู้เรียนเกิดความเข้าใจหรือไม่เข้าใจในสิ่งที่ถาม และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นควบคู่ไปด้วย ก็คือ กระบวนการในการเรียนรู้นั้นเอง เช่น เด็กอาจพบว่าถ้าเขากล้าถาม และใช้คำถามที่เหมาะสม เขาจะได้คำตอบที่ต้องการ ดังนั้นผลการเรียนรู้จึงมี ๒ ส่วน คือ

๑. ส่วนที่เป็นความรู้ ความเข้าใจทักษะหรือเจตคติเกี่ยวกับสาระที่เรียนรู้
๒. ส่วนที่เป็นกระบวนการเรียนรู้อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ต่อไป
ดังนั้น เมื่อพูดถึง “การเรียนรู้” สิ่งที่จะต้องเกี่ยวพันด้วยเสมอ คือ

- (๑) การเรียนรู้
- (๒) สาระการเรียนรู้
- (๓) ผลการเรียนรู้

๕. แนวคิดเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน

ความสำคัญของทักษะชีวิต

การทำความเข้าใจในความหมายของทักษะชีวิต ทำให้ทราบว่าทักษะชีวิตมีความสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิด การปรับตัว และการตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้นักเรียนรู้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต ทักษะชีวิตจึงมีความสัมพันธ์กับจิตมนุษย์ ๓ ด้าน คือ

๑) ด้านสติปัญญา (IQ)

๒) ด้านอารมณ์ (EQ)

๓) แรงจูงใจด้านการหล่อหลอมบุคลิกภาพในด้านมโนธรรมและคุณธรรม (MQ)

การฝึกฝนให้บุคคลมีทักษะชีวิตจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาบุคลิกภาพทั้งภายในและภายนอก ส่งผลให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถสูงในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จ ทุกๆ ด้าน ซึ่งจำแนกผลการฝึกฝนทักษะชีวิตกับการพัฒนาคนได้ ดังนี้

๑. มีความเป็นเลิศทางปัญญาหรือคนเก่ง ในที่นี้หมายถึง การพัฒนาด้านสติปัญญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความจำ การคิดหาเหตุผล การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการใฝ่หาความรู้ทันโลก ทันเหตุการณ์

๒. ดำรงตนเป็นคนดี ในที่นี้หมายถึง มีเจตคติอันเกิดจากการเรียนรู้ทางด้านอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง ในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยรวม ซึ่งก่อให้เกิดมนคติ มีคุณธรรมประจำตน มีจิตสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคมโดยรวม รู้จักการแสดงออกอย่างเหมาะสม

๓. มีความสุขในการดำรงชีวิต ในที่นี้หมายถึง มีความมั่นคงทางจิตใจ มีบุคลิกภาพดี มีการปรับตัว มีทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคลให้เป็นอย่างดีอย่างราบรื่น เป็นผลดีในด้านการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จ

นอกเหนือจากการพัฒนาบุคลิกภาพดังที่กล่าวแล้ว ทักษะชีวิตยังมีความสำคัญในด้านการจัดการศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่มีความรุนแรงในสังคม อาทิ ปัญหาการใช้สารเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ในวัยที่ไม่เหมาะสม การทำแท้งในกลุ่มวัยรุ่น ความรุนแรง ความขัดแย้ง ความเกียจคร้าน ความวิตกกังวล ฯลฯ

ทักษะชีวิตจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพและการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และในการจัดการศึกษาได้นำเอาทักษะชีวิตไปใช้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดที่กว้างไกล ซึ่งหล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลในด้านการแสวงหาความรู้ การที่บุคคลมีวิจารณญาณ จะส่งผลในด้านการหาทางเลือก การวิเคราะห์ การประเมินศักยภาพของตนเอง การสร้างความตระหนักในตนและความรับผิดชอบต่อสังคม รู้จักการควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกในสถานการณ์ต่างๆ ได้ และพยายามใช้การเจรจาและสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลทั่วไป ด้วยเหตุนี้ทักษะชีวิตได้นำไปใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างสันติภาพในมนุษยชาติ การวิเคราะห์อิทธิพลจากสื่อต่างๆ อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน การประเมินความเสี่ยง รวมทั้งการใช้เครือข่ายทางสังคมให้เหมาะสม บุคคลที่มีทักษะชีวิตจะเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง การเคารพสิทธิของผู้อื่น การอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความ เป็นมิตร การมองโลกในแง่ดีและในเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะชีวิตทำให้บุคคลเป็น คนเก่งงาน เก่งคน และเป็นคนดีของสังคมโดยรวม

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นยุทธวิธีทางการศึกษาซึ่งนำมาใช้ในการพัฒนาคน เพื่อให้เป็นคน พัฒนาตนเองพร้อมจัดการกับปัญหาอุปสรรค และมีความสามารถในการ ปรับตนเองให้อยู่ในสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข ทักษะชีวิตประกอบด้วย กลุ่มทักษะการคิด การปรับตัว และการตัดสินใจ

๑. กลุ่มทักษะการคิด (Thinking Skill) หมายถึงกระบวนการทางจิตหรือ กระบวนการทางสมองในการบันทึกข้อมูลและเรื่องราว ประกอบด้วยความรู้ ๓ ระดับ (อรพวรรณ พรลีมา, 2543:1-24 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546: 19-20)

๑.๑ ทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน จัดเป็นทักษะที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิต ประจำวัน และเป็นทักษะที่นำไปสู่การคิดระดับกลางและระดับสูง เริ่มตั้งแต่การบันทึก การจัดระบบข้อมูล การเปรียบเทียบ การเรียงลำดับความสำคัญ

๑.๒ ทักษะการคิดระดับกลาง จัดเป็นความรู้ในระดับที่สูงกว่าทักษะการคิด

พื้นฐาน การคิดตั้งกล่าวเป็นภาคความรู้ในการวิเคราะห์หาเหตุผล แยกแยะความซับซ้อน
๑.๓ ทักษะการคิดระดับสูง จัดเป็นทักษะที่มีความจำเป็นในการศึกษาทุกระดับ
ซึ่งการคิดระดับสูงเป็นการคิดที่ใช้วิจารณญาณ การไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีความคิด
สร้างสรรค์และแก้ปัญหา การหาทางเลือกใหม่ การประเมินค่าและการตัดสินใจเพื่อเลือก
ปฏิบัติ และถ่ายทอดให้ผู้อื่นมีความเข้าใจได้เป็นอย่างดี

กลุ่มทักษะการคิดจึงมีความสัมพันธ์กับทักษะชีวิต ในการแสวงหาความรู้และเป็น
พื้นฐานในด้านการตัดสินใจและการปรับตัว คุณภาพของความคิดขึ้นอยู่กับคุณภาพของ
สมองและวุฒิภาวะทางอารมณ์และสภาพแวดล้อม ซึ่งโครงสร้างทางสมองของบุคคล
บ่งชี้ความสามารถของบุคคล โดยจำแนกออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

๑) สมองซีกขวา รับผิดชอบด้านอารมณ์และความคิดสร้างสรรค์

๒) สมองซีกซ้าย ทำหน้าที่ควบคุมการรับรู้ การคิดหาเหตุผลวิเคราะห์เปรียบเทียบ
อย่างไรก็ตาม ทักษะการคิดมีความจำเป็นในการผสมผสานการใช้สมองซีกซ้าย
และซีกขวา เพื่อการดำรงชีวิตประจำวันตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลใช้ความคิด
เพียงด้านเดียว ทักษะชีวิตครอบคลุมทักษะการคิดทั้งสองสมองและอารมณ์โดยมีทักษะ
ย่อยที่สำคัญได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดสร้างสรรค์

๒. กลุ่มทักษะการตัดสินใจ การตัดสินใจเป็นการแสดงพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งใด
สิ่งหนึ่ง ก่อให้เกิดผลเชิงประจักษ์ ทักษะการตัดสินใจจึงมีความสัมพันธ์ด้านเจตคติ ซึ่งเป็น
พื้นฐานในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติท่ามกลางสังคมที่มีความซับซ้อน ความสามารถในการ
จัดการกับชีวิตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง การรู้จักทางเลือกที่เหมาะสมกับการดำรง
ชีวิต รวมทั้งความตระหนักในปัญหาของสังคมส่วนรวม ความรู้ลึกในด้านความเป็น
ส่วนหนึ่งของครอบครัวและชุมชน ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เข้าใจผู้อื่น
ความซาบซึ้งในความดี ความงามรอบตัว คุณลักษณะดังกล่าวนี้จะส่งผลให้ชีวิตมีความสุข
รวมทั้งการเป็นคนดีของสังคม

ทักษะการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดี ประกอบด้วย

๑) ความตระหนักในตนเอง เป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าใจจุดดีและจุด
ด้อยของตนเองและผู้อื่น ผู้ที่มีความตระหนักรู้ในตนเองจะเป็นผู้ที่มีจิตใจดี มีสัมพันธภาพ
กับคนรอบข้าง และสื่อสารกับผู้อื่นอย่างเป็นมิตร

๒) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด เป็นความสามารถในการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น มีสุขภาพจิตดี รู้จักการควบคุมอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม

๓) ความเห็นใจผู้อื่น เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและเห็นใจผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ใจกว้าง มองโลกในแง่ดี

๔) ความภูมิใจในตนเอง เป็นการแสดงตนในการเห็นคุณค่าของตนเอง สามารถประกอบงานได้สำเร็จ

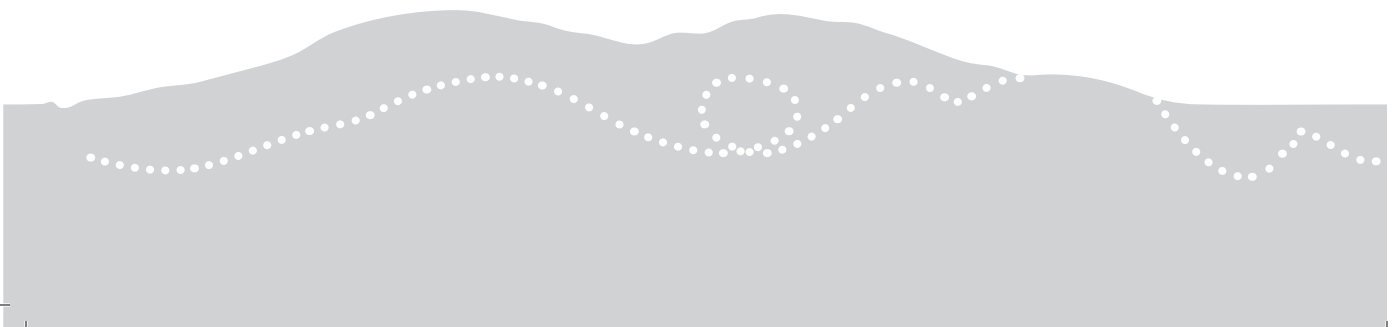
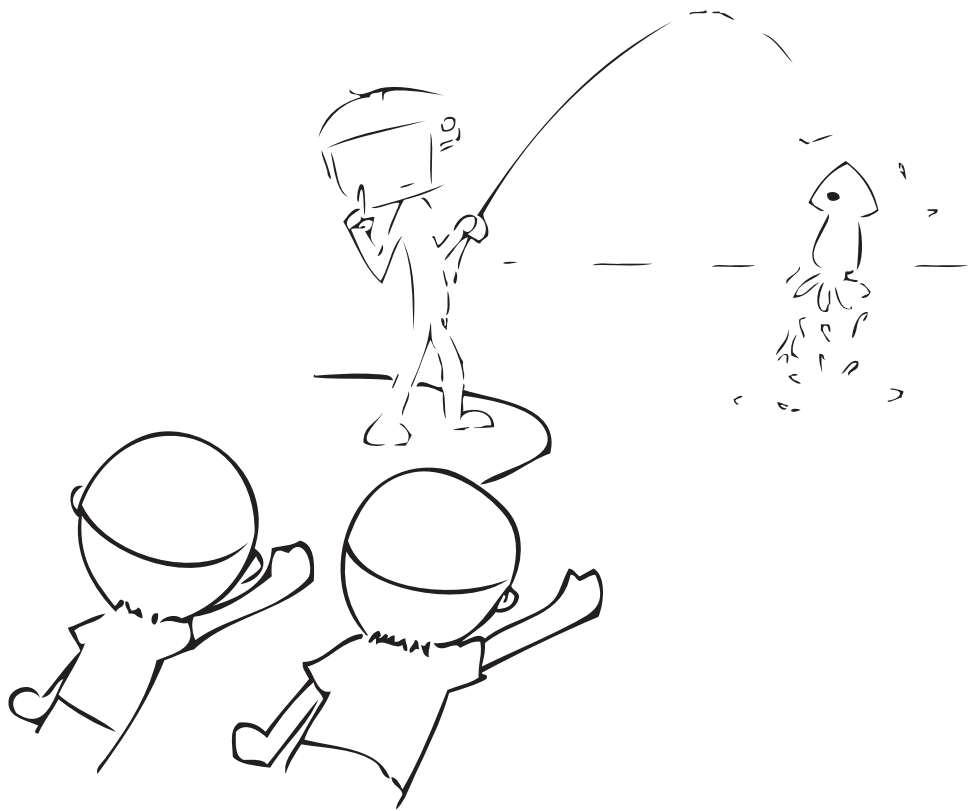
๓. กลุ่มทักษะการปรับตัว กลุ่มทักษะในการปรับตัวจัดเป็นทักษะทางสังคมในการสื่อสารของบุคคลเพื่อสร้างสัมพันธภาพ พร้อมทั้งการใช้ความสามารถด้านการใช้คำพูด เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดได้อย่างเหมาะสมกับประเพณีและวัฒนธรรม รู้จักการแสดงความคิดเห็น แสดงความปรารถนา การเตือน การปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ ในสถานการณ์ต่างๆ ได้สำเร็จเป็นผลดีในการดำรงชีวิต

ทักษะในการปรับตัวจึงมีความสัมพันธ์ในด้านมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยเฉพาะการทำงานกลุ่ม มีความสามารถในการประสานงานและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง และการแสดงออกที่เหมาะสม

กลุ่มทักษะการคิด การตัดสินใจ และการปรับตัว ซึ่งรวมเป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิตจัดเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความจำเป็นในการทำงาน หากได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ จะนำไปสู่ความสำเร็จในการดำรงชีวิตและการทำงาน

บทที่ ๓

 ผลการดำเนินงานสื่อมวลชนศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน

๑. การจัดห้องเรียนและคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

๑.๑ ห้องเรียนสื่อมวลชนศึกษา ได้จัดให้มีขึ้นภายในบ้านแห่งความดี ซึ่งเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๙๐ พรรษา โดยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๙ จังหวัดสงขลา ได้ซ่อมแซมและปรับปรุงเรือนไม้เก่า (ซึ่งเดิมเป็นบ้านพักข้าราชการ) เลขที่ ๗๙ ถนนราชดำเนินนอก ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นเรือนพักของเยาวชนที่ร่วมโครงการ จำนวน ๑๒ คน โดยชั้นบนและชั้นล่างใช้เป็นห้องเรียน ผู้เรียนและผู้สอนนั่งกับพื้น เนื่องจากยังไม่มีโต๊ะ และบ่อยครั้งที่ใช้สวนรอบบ้านซึ่งมีม้าหินที่ใช้สำหรับให้ครอบครัวนั่งพูดคุยเวลามาเยี่ยมเยียนเป็นห้องเรียนในสวน

>> จบเรียนชีวิตผ่านสื่อครบ >>

๑.๒ เยาวชนกลุ่มเป้าหมาย เป็นเยาวชนจากบ้านแห่งความดีโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๙๐ พรรษา ที่ผ่านกระบวนการคัดเลือกของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๙ จังหวัดสงขลา จำนวน ๑๒ คน อายุระหว่าง ๑๕-๑๘ ปี

ลำดับ	ชื่อเล่น	พื้นฐานชีวิต/ลักษณะนิสัยและบุคลิก
๑.	ตี๋	ผอม ร่าเริง สีสหน้าทำทางเป็นคนเอาจริงเอาจัง เป็นคนอารมณ์ร้อน แต่เมื่ออยู่กับเพื่อนจะร่าเริง ชอบนั่งคุยกับเพื่อน แต่ไม่ชอบค้างบ้านเพื่อน มาจากครอบครัวที่รักใคร่กันดี สุภาพพ้อมีพอกินอยู่ในชนบท ก้าวพลาคในขณะมาและอยู่ในเหตุการณ์การทำผิดคดีข่มขืนกระทำชำเรา
๒.	ป่าวดี	ร่างใหญ่ แต่อายุน้อยที่สุดในกลุ่ม ไม่ค่อยพูด หน้าเฉยๆ มองไม่ออกว่ารู้สึกอย่างไร พ่อแม่หย่าร้างกัน อาศัยอยู่กับปู่ย่า สุภาพพ้อมีพอใช้ อาศัยอยู่ในเมือง มีนิสัยคบเพื่อนไม่เลือก และเที่ยวเตร่ตอนกลางคืน ชอบนั่งร้านน้ำชา ทำผิดคดีฉ้อโกงทรัพย์
๓.	ไน้ต	รูปร่างสันทัด ข้างพูด ทำทางกระตือรือร้นตลอดเวลา พูดเร็ว มีท่าทีใจร้อนขาดความมั่นคงทางจิตใจ อาศัยอยู่กับพ่อแม่แต่ห่างเหินกัน เมื่อมีปัญหาคะเก็บไว้คนเดียว เพราะพ่อแม่ขี้บ่น และชอบตำราวจึงรู้สึกไร้ค่า อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ สุภาพทางบ้านพ้อมีพอกิน ทำงานรับจ้าง มีภรรยาแล้วแต่หย่ากัน มีลูกหนึ่งคน ทำผิดคดียาเสพติด
๔.	หนึ่ง	ผอมบาง สูง หน้าตาดี สีสหน้าเฉยมาก เหมือนไม่มีอารมณ์ใดๆ และเหมือนใช้ความคิดอยู่ตลอดเวลาเรื่อยๆ เฉื่อยๆ ท่าทีไม่ค่อยอยากพูดกับใครง่ายๆ มีแววตาเหมือนตั้งคำถามตลอดเวลา พ่อแม่หย่าร้างกัน อยู่กับพ่อซึ่งป่วยหนัก ย่าและป้าในชุมชนเมือง ซึ่งฐานะไม่ดีนัก ช่วยงานบ้านทุกอย่างแต่มักถูกพ่อทำร้ายร่างกายและถูกไล่ให้ไปอยู่ที่อื่นบ่อยๆ ขณะเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องลาออกเพราะไม่มีค่าเล่าเรียน ทำผิดคดีฉ้อโกงทรัพย์
๕.	บอล	ผอมสูง ผิวค่อนข้างคล้ำมาก พ่อแม่หย่าร้างกันตั้งแต่เล็กๆ อาศัยอยู่กับแม่ซึ่งฐานะไม่ดีนัก รับจ้างก่อสร้างและทิ้งให้อยู่กับยายซึ่งอายุมาก มีอิสระในการเที่ยวเตร่กลางคืน ก้าวพลาคในคดีต่อชีวิตและพยายามฆ่า
๖.	ป่าวเล็ก	ผอมมาก และตัวเล็ก เฝียว ไม่พูดกับใครที่ไม่สนิท ชอบวาดรูปครอบครัว พ่อแม่หย่าร้างกัน อาศัยอยู่กับแม่ในย่านชุมชนเมือง คือรั้นกับผู้ปกครอง ชอบเที่ยวกับเพื่อนในเวลากลางคืน เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเรียนอ่อนมาก ทำผิดคดีข่มขืนกระทำชำเรา

>> จบเรียนชีวิตผ่านสี่ครบ >>

๗.	แนน	ผอมบาง หน้าตาดี และยิ้มแย้มแจ่มใส พูดจาชัดถ้อยชัดคำ คุณฉลาด มีไหวพริบดี คือฉันไม่ชอบฟังคำตักเตือนของใคร พ่อแม่อยู่ด้วยกัน สุภาพกินพอใช้ แต่ออกไปทำงาน ปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียว พ่อแม่จะมาเยี่ยมสัปดาห์ละครั้ง ศึกษาอยู่ในเมือง ก้าวพลาดในคดียาเสพติด
๘.	ขวัญ	ร่างสูง หน้าตาดี สุขภาพดี หน้าเฉย กิริยาสุภาพเรียบร้อย พ่อแม่อยู่ด้วยกัน สุภาพกินพอใช้ แต่พ่อแม่ไปทำงานไกล ทิ้งให้อยู่กับย่าโดยพ่อแม่มาเยี่ยมปีละครั้ง เกี่ยวกับเพื่อนบ้างสัปดาห์ละครั้ง ช่วยงานบ้านเป็นประจำ ไม่เล่นการพนัน ไม่ซบเซา ต้องคดีข่มขืนกระทำชำเรา
๙.	ชัย	ลำสัน ผิวขาว แวดตาแข็งๆ คุ ใจร้อนโมโหง่าย ไม่ยอมใครง่ายๆ ครอบครัวยุติและปกติดี เรียนระดับปริญญาตรี ไม่สูบบุหรี่ แต่ดื่มสุราบ้างเมื่อไปงานเลี้ยง ต้องคดีข่มขืนกระทำชำเรา
๑๐.	มาศ	ผอมบาง เรียบร้อย ไม่ค่อยพูดจะนิ่งตลอด แต่มีมุทลกลให้เพื่อนๆ ซ้ำ คุใจดีและอารมณ์ดีเวลาอยู่กับเพื่อนสนิท พูดเสียงดังฟังชัด (มาศปฏิเสธว่าไม่ได้ทำทั้งในระดับสอบสวนและคุมประพฤติ โดยให้เหตุผลว่าอาจเป็นเพราะเขาเคยถูกคดีลักษณะนี้มาก่อน ทำให้เมื่อถูกขัดทอตรวจจึงเชื่อว่ามาศทำผิดจริง) มาศเรียนจบ ป.6 อยู่ในครอบครัวที่เข้าใจกันดี สุภาพปานกลาง ช่วยพ่อแม่กรีดยาง และรับจ้างเล่นกลองยาวในงานพิธีต่างๆ ดื่มสุรานานๆ ครั้ง ไม่สูบบุหรี่ ไม่มีประวัติเรื่องยาเสพติด เกี่ยวกับกลางคืนบ้าง นิ่งกินกับเพื่อนในสถานานานๆ ครั้ง ต้องคดีข่มขืนกระทำชำเรา
๑๑.	ปู	แต่งงานแล้ว มีบุตร ๑ คน (อายุ ๓ ขวบ) เรียนจบ ม.ปลายจาก กศน. มีอาชีพทำสวน พ่อแม่อยู่ด้วยกันและเป็นบุตรชายคนโต อารมณ์เย็น พูดจาสุภาพ ตรงไปตรงมา เอาแต่ใจตนเอง ชอบเที่ยวกลางคืนกับเพื่อน เคยซัดซึ่ง ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า ไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ตอนแรกๆ ที่เข้ามาอยู่บ้านแห่งความดี หน้าตาเศร้า กังวลใจเรื่องคดี และบ่นคิดถึงลูกเมียเสมอ ร้องให้ได้ง่ายเมื่อพูดถึงครอบครัว ดูเหมือนเก็บกด
๑๒.	ตี๋	ลำสัน มีมาตเฉยๆ ตามสบาย เหมือนขี้เกียจ ทำที่กล้าได้กล้าเสีย เป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ที่แยกทางกัน เรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๒ แต่ไม่จบเรียนอ่อนมาก หนีเรียนเป็นประจำ ออกมาทำงานรับจ้าง คบเพื่อนไม่เลือก เกี่ยวกับกลางคืนเป็นประจำตามร้านน้ำชา สูบบุหรี่มาก ดื่มสุรา เมื่ยรึนานๆ ครั้ง มีภรรยาแล้ว ทำผิดคดีทำร้ายร่างกายและพยายามฆ่า (เกิดจากการทะเลาะวิวาทกันในหมู่วัยรุ่น)

๑.๓ ครูผู้สอนและครูผู้ช่วย

สงขลาฟอรั่มโดย อาจารย์พรรณนิภา ไสทธิพันธุ์ และอาสาสมัครสงขลาฟอรั่มจำนวน ๕ คน ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนและครูผู้ช่วยตลอดกระบวนการ ๒๔ สัปดาห์ โดยทำงานในลักษณะอาสาสมัคร ไม่มีค่าตอบแทน และความตั้งใจจริงที่จะเรียนรู้การพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน โดยกระบวนการล้อมวงชนศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ นางสาวดวงแก้ว แก้วทองค์ นายสมศักดิ์ ชูช่วยคำ นายพิชญ์กิตติ แก้วละเอียด นายกิตติศักดิ์ นวลละม้าย และนางสาวกรรติมา เขาวตะ ซึ่งได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

- ฝึกอบรมด้านการผลิตรายการวิทยุ (โดยสถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน สมาคมนักข่าววิทยุโทรทัศน์ไทย)
- การร่วมก่อตั้งวิทยุชุมชนเด็กและครอบครัวสงขลาและฝึกการบริหารจัดการสถานีวิทยุ (โดยสงขลาฟอรั่มและศูนย์ศรีเกียรติพัฒนา)
- การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันสื่อ จัดโดยกลุ่มต้นกล้าสื่อ
- การพัฒนาศักยภาพมนุษย์แบบหยั่งรู้อัจฉริยะ (ศูนย์ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม มอ. หาดใหญ่)
- เป็นเยาวชนที่ผ่านการปฏิบัติงานโครงการต่างๆ ในด้านการพัฒนาประชาสังคม การพัฒนาเยาวชนแกนนำ การจัดการประชุมแบบสร้างสรรค์ (สถาบันพัฒนาประชาสังคมและการเรียนรู้ Civic net)
  - การพัฒนาละครเพื่อเยาวชน (กลุ่มมะขามป้อม)
  - การพัฒนาเยาวชนผู้ประกอบการทางสังคม (องค์กรอโซ่ก้า ประเทศไทย)
  - คณะทำงานโครงการการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัว
  - คณะทำงานโครงการสร้างสันติวัฒนธรรม (มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ)
  - คณะทำงานโครงการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนภาคใต้ (สภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน สอดย.)
- โครงการสะพานชีวิต และโครงการตามยุทธศาสตร์ของแผนงานสื่อสร้าง สุขภาวะเด็กและเยาวชน (สสย.)

นอกจากนี้ยังมีข้าราชการและเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกฯ รวม ๓ คน ที่ทำหน้าที่ประสานงานและจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ไปพร้อมๆ กับกระบวนการสื่อมวลชนศึกษา ดังนี้

นางสุมนา จรุงโรจน์ พนักงานคุมประพฤติ ๘ ทำหน้าที่หัวหน้าบ้านแห่งความดี และบริหารจัดการและประสานงานการดำเนินงานสื่อมวลชนศึกษา

นางกรรณิการ์ พุกศร นักจิตวิทยา จัดกิจกรรมด้านจิตวิทยาและการพัฒนาศักยภาพมนุษย์แบบหยั่งรู้อัจฉริยภาพ

นายประสิทธิ์ บุญกำเนิด นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ ทำหน้าที่ประสานงานทั่วไปและการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพ

๒. กระบวนการสื่อมวลชนศึกษาของสงขลาพร้อม (ME SF1)

คณะทำงานได้ออกแบบกระบวนการสื่อมวลชนศึกษาออกเป็นกิจกรรมย่อยๆ ๑๔ กิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียนและการสร้างเสริมพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีพลังการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกายและใจ (ภายในและภายนอก) โดยใช้กระบวนการสื่อมวลชนศึกษาเป็นอุปกรณ์และเครื่องมือ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมผู้เรียน การเรียนรู้เรื่องสื่อหนังสือพิมพ์ การรู้จักบุคคลผ่านสื่อ การรู้จักบุคคลในชีวิตจริง การวิเคราะห์และประเมินค่าสื่อ เนื้อหา และภาษา (ภาพรวมสื่อ) การวิเคราะห์และประเมินค่าสื่อฯ (สารคดี) การวิเคราะห์และประเมินค่าสื่อฯ (สื่อโฆษณาสินค้า) การจัดวงสนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์ของสังคม การวิเคราะห์และประเมินค่าสื่อฯ (สิ่งพิมพ์) การร่วมสร้างสรรค์สังคม การเรียนรู้เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิตสื่อ การเสริมทักษะชีวิตและพลังการเรียนรู้ การผลิตสื่อในแบบฉบับของตนเองและการสร้างแผนงานชีวิต กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนใน ๕ ด้าน คือ

- ๑) การพัฒนาด้านความคิด
- ๒) การพัฒนาในด้านการเรียนรู้จักตนเองและรู้จักเห็นใจผู้อื่น
- ๓) การพัฒนาในด้าน การควบคุมอารมณ์และจัดการผ่อนคลายความเครียดได้
- ๔) การพัฒนาการสื่อสาร (การพูด การเขียน การแสดงความคิดเห็นทั้งที่แสดงด้วยคำพูดและผ่านสื่อที่ผลิต การแสดงภาษากายและสีหน้าเพื่อสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น
- ๕) การพัฒนาจิตใจเพื่อส่วนรวม โดยดำเนินการตามรายละเอียดดังนี้

>> ผมเรียนชีวิตผ่านสื่อครับ >>

สัปดาห์ที่ ๑ การเตรียมความพร้อมผู้เรียน

- ครูเริ่มต้นจากการแนะนำตัวซึ่งกันและกัน บอกชื่อจริง ชื่อเล่น ถิ่นกำเนิด และชอบสื่อประเภทใด เพราะอะไร บรรยายภาคสดชื่นแจ่มใส เยาวชนแนะนำกันเร็ว พูดภาษาได้เร็วๆ เร็วๆ

● สื่อที่เยาวชนชอบส่วนใหญ่ก่อนมาอยู่ที่นี่คือ โทรทัศน์: ชอบดูรายการข่าว รายการกีฬา (อาจเป็นเพราะเยาวชนในชั้นเรียนเป็นผู้ชายหมด) และรายการละคร หนังสือพิมพ์ไม่ค่อยได้อ่าน ถ้าอ่านเปิดหน้ากีฬาและบันเทิง หนังสือดารารับบันเทิงซื้อหรือยืมเพื่อนมาอ่านบ่อย เพลงลูกทุ่งและเพื่อชีวิตตามสมัยนิยมเป็นสื่อที่ชอบมากฟังจากเทป คาสเสตต์ เครื่องเล่นซีดี รายการเพลงทางสถานีวิทยุ และสื่อที่ขอดฮิตอีกอย่างหนึ่ง คือ โทรศัพท์มือถือ ใช้โทรถึงแฟน ถึงเพื่อน ส่วนคอมพิวเตอร์ ไม่มีโอกาสได้ใช้ เพราะไม่มีเงินซื้อ

- ครูเสริมกิจกรรมนั่งสมาธิ ๕ นาที เพื่อผ่อนคลายความเครียดและความฟุ้งซ่าน เนื่องจากห้องเรียนมองเห็นผู้คนเดินผ่านไปมาอยู่เป็นระยะๆ (ญาติที่มาเยี่ยมเยาวชนที่อยู่ข้างในต้องเดินผ่านหน้าห้องเรียนนี้) ทำให้เยาวชนต้องมองตามหรือเหมียงเบนความสนใจบ่อยๆ และสอนการนวดเพื่อเยียวยาตัวเองแบบง่ายๆ ตั้งแต่ศีรษะถึงปลายเท้า เพื่อให้ร่างกายสดชื่นขึ้น

- ครูให้ระดมความคิดเรื่องสภาพการเข้าถึงเมื่อมาอยู่ที่ศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๘ จังหวัดสงขลา เยาวชนสะท้อนภาพว่าถูกจำกัดการบริโภคสื่อ **โทรทัศน์** มีให้ดูที่หอนอนภายในเวลาที่กำหนด และชอบรายการไม่เหมือนกันจึงไม่ค่อยใช้บริการ เพราะบางที่ต้องแย่งช่องที่จะดู **หนังสือ** ถูกห้ามนำขึ้นหอนอน รู้สึกว่าอยากอ่านอะไรก็ได้ก่อนนอน บางคนอยากอ่านจดหมายของแฟน ภรรยา พ่อแม่ หรือคนที่ผูกพันแต่ถูกห้ามทั้งหมด **วิทยุ** ไม่มีให้ฟัง บางครั้งต้องแอบฟังจากวิทยุของยามที่เฝ้าประตูหรือของครูช่วงเวลาเรียนวิชาอาชีพ **ห้องสมุด** มีหนังสือไม่น่าสนใจ เก่าและอ่านซ้ำๆ แล้ววันเสาร์-อาทิตย์มีเวลาว่างแต่ห้องสมุดปิด เพราะเป็นวันหยุดของเจ้าหน้าที่ เยาวชนเล่าสภาพเรื่องนี้อย่างเข้าใจและรับสภาพการถูกจำกัดสิทธิ์ แต่รู้สึกเหงาและมีเวลาว่างจนบางครั้งคิดมาก

- ครูชวนคุยชวนคิดถึงการมาอยู่บ้านแห่งความดีที่เปิดโอกาสในการเรียนรู้และการ

สร้างสรรค์กิจกรรมให้เยาวชนมากมาย ประเด็นอยู่ที่ว่าพวกเราคิดที่จะสร้างสรรค์เรื่อง
การมีโอกาสใช้สื่อกันอย่างไร

- ความคิดที่เยาวชนเสนอและได้ตกลงร่วมกันที่จะจัดหาและดำเนินการได้แก่ ๑) การมีมุมห้องสมุดไว้ที่บ้านนี้ โดยให้รับบริจาคหนังสือดีๆ จากเจ้าหน้าที่ที่อยู่บ้านใกล้
เรือนเคียง ๒) ให้พี่บัดดี้ (เจ้าหน้าที่สงขลาฟอรั่ม) หรือเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกฯ พาไปห้องสมุด
ประชาชนจังหวัดสงขลา สัปดาห์ละ ๑-๒ ครั้ง ๓) โทรทัศน์หัวหน้าบ้านจัดมาให้ ๑ เครื่อง
โดยทั้ง ๑๒ คนจะประนีประนอมในการแบ่งเวลาและสลับรายการกันชม ๔) การรับ
หนังสือพิมพ์ ๑ ฉบับประจำบ้าน และยืมหนังสือพิมพ์จากบ้าน ผอ. หรือเจ้าหน้าที่
ที่อยู่ใกล้กัน

- เยาวชนและผู้ดูแลสามารถช่วยกันจัดมุมห้องสมุดเสร็จในสัปดาห์นั้น การไป
ห้องสมุดประชาชนให้ตกลงกับพี่บัดดี้แต่ละกลุ่ม โดยบรรณารักษ์ห้องสมุดได้ให้การดูแล
เป็นพิเศษในการทำบัตรยืมและการอำนวยความสะดวกอื่นๆ ทุกคนมีที่ทำาชอบไปห้องสมุด
เพราะมีหนังสือมากและได้เปิดหูเปิดตา โทรทัศน์และการรับหนังสือพิมพ์หัวหน้าบ้านจัด
ให้ภายใน ๒ วัน

- ผู้สอนอธิบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนสื่อมวลชนศึกษา ความหมายของ
สื่อมวลชนศึกษา วัตถุประสงค์ กิจกรรมต่างๆ ภายใน ๒๔ สัปดาห์ และแนะนำให้รู้จัก
ครูผู้ช่วยสอน ซึ่งเยาวชนเรียกว่า พี่บัดดี้ (พี่ ๔ คน แต่ละคนดูแลน้อง ๓ คน ตลอดหลักสูตร)
ข้อตกลงที่เคร่งครัดเพื่อเรียนเรื่องนี้ให้ได้ผลคือ การร่วมแสดงความคิดเห็นโดยครูจะไม่
เน้นความถูกผิด แต่เน้นการฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย การตรงต่อเวลา
การทำกรบ้านส่งทุกครั้ง โดยครูผู้สอนจะให้ความสำคัญในการอ่านและตรวจผลงาน
ของผู้เรียน การทำงานกลุ่ม (อย่าเอามาทำเสียคนเดียว เพื่อตัดความรำคาญ) ทั้งนี้เพื่อ
ฝึกการทำงานที่ต้องรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันในกลุ่ม ขอให้ทุกคนฝึกฝนการทำงาน
ร่วมกับเพื่อนอย่างมีความสุขเสมอ

- เยาวชนให้ความสนใจในข้อตกลงเหล่านี้และรับปากว่า ทำได้! จากการ
สังเกตของผู้สอน เยาวชนส่วนใหญ่กล้าแสดงความคิดเห็นสั้นๆ มี ๓ รายที่ไม่กล้าพูด
และอีก ๒ รายมีที่ทำเหมือนอยากพูดแต่พูดไม่ออก อีก ๗ ราย แสดงความคิดเห็นสม่ำเสมอ
และทำให้ห้องเรียนมีชีวิตชีวา ความขัดแย้งเล็กๆ เกิดขึ้นบ้างแต่แกนนำเยาวชน (ที่เพื่อนๆ

ยอมรับและเกรงใจ) รวมทั้งปีที่บั้งไฟที่ดูแลใกล้ซิดจะช่วยคลี่คลายและให้คำปรึกษาหารือ
ได้ทัน่วงที่

สัปดาห์ที่ ๒ การเรียงหรือเรียงหนังสือพิมพ์

- ครูเริ่มต้นด้วยการพูดคุยเรื่องทั่วๆ ไป และพูดแนะนำเรื่องการฝึกตนเองให้รักการ
อ่านอยู่เสมอ เพราะการอ่านจะทำให้เราได้รับรู้เรื่องราวต่างๆ ได้มาก ยิ่งเลือกอ่าน
สิ่งที่ติดต่อชีวิต ก็ยิ่งเพิ่มพูนความรู้ได้ แล้วโยงเข้าสู่การเรียนเรื่องหนังสือพิมพ์ ครูให้
เยาวชนคนหนึ่งเล่าข่าวหรือความรู้ที่ได้จากหนังสือพิมพ์ประจำวัน แล้วพูดคุยกัน

- ครูนำหนังสือพิมพ์เก่า (อยู่ในช่วง ๒-๓ สัปดาห์ที่ผ่านมาและเป็นเหตุการณ์ที่
ยังจำกันได้) จำนวน ๒๕ ฉบับ มาให้ทุกคนเลือกศึกษาโครงสร้างหนังสือพิมพ์ การผลิต
และจำหน่าย ผู้ผลิต ผู้จัดทำ กองบรรณาธิการ คอลัมน์ต่างๆ ในหนังสือพิมพ์
การพาดหัวข่าวโดยผู้สอนเป็นผู้ชี้แจงและเปิดดูพร้อมๆ กันว่าส่วนไหนอยู่ตรงไหน หลังจากนั้น
มอบหมายให้แต่ละคนเลือกข่าว ๑ ข่าวที่ตนเองสนใจที่สุดและบอกด้วยว่าทำไมจึง
สนใจข่าวนี้นี้

● เยาวชน ๓ รายเลือกข่าวอาชญากรรมจากหน้าหนึ่ง ๒ รายเลือกข่าวดารารับถึง
๒ รายเลือกข่าวกีฬา ๒ รายเลือกข่าวท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำกิจกรรมของชาวบ้านและ
อบต. ๒ รายเลือกข่าวสิ่งแวดล้อม ๑ รายเลือกข่าวศิลปวัฒนธรรม เหตุผลได้แก่ เป็น
ความสนใจส่วนตัว เพราะเป็นข่าวหน้าหนึ่ง ขอบนักกีฬา (มวย) สนใจงานในท้องถิ่นต่าง
จังหวัด ปัจจุบันต้องสนใจสิ่งแวดล้อม ขอบเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน เรื่องชาวบ้านที่ฉลาด

● ครูเปิดอภิปรายทั่วไปในเรื่องของหนังสือพิมพ์กับชีวิตประจำวันของพวกเขา
เยาวชนได้พูดถึงประโยชน์ที่สามารถหยิบมาอ่านติดตามข่าวได้ทุกวัน คิดเหมือนกันว่าข่าว
ที่เสนอจริงหรือไม่จริง ต้องคิดตามไปด้วยทุกครั้ง มีภาพที่ไม่เหมาะสม มีคอลัมน์ที่มี
เนื้อหามากมายให้เลือกอ่าน เป็นสื่อที่ซื้อหาได้ง่าย อ่านแล้วอ่านอีกได้ยามว่าง ยิ้มเขา
อ่านมากกว่าโดยเฉพาะตามร้านค้า ส่วนใหญ่พ่อ แม่ หรือผู้ใหญ่ในครอบครัวซื้อ
(ซื้อเองน้อยมาก) ทำให้รู้ว่าคนทำข่าวหรือผู้วิจัยในประเทศเรามีมากจริงๆ เพราะเป็นข่าว
หน้าหนึ่งและหน้าอื่นๆ เป็นจำนวนมาก

● ครูต้องติดตามข่าวและรอบรู้สถานการณ์สังคมและบ้านเมืองอยู่เสมอ เพราะต้อง

ใช้เป็นตัวอย่างเชื่อมโยง และเยาวชนกลุ่มนี้ติดตามสถานการณ์บ้านเมืองจากรายการข่าวทีวีและอ่านหนังสือพิมพ์ จากการสังเกตเยาวชนชอบซักถามในเรื่องสถานการณ์บ้านเมืองอยู่เสมอ (เป็นลักษณะนิสัยของคนใต้โดยทั่วไป) หัวหน้าบ้านๆ ใต้รับหนังสือพิมพ์ไว้ประจำบ้าน ๑ ฉบับ (ไม่มีเงินมากพอที่จะรับทุกฉบับ ครูและเยาวชนลงมติเลือกหนังสือพิมพ์มติชน เหตุผลว่า มีบทความให้อ่านมากกว่าฉบับอื่นๆ)

สัปดาห์ที่ ๓ การรู้จักบุคคลผ่านสื่อ

- ผู้สอนเริ่มด้วยการพูดคุยถึงคำว่า “บุคลิกดี” เพราะเยาวชนเมื่อมาอยู่ที่นี่จะหน้าตาสดใส และดูสะอาดสะอ้านขึ้น เยาวชนใต้ใฝ่เสื้อผ้าและไว้ทรงผมเหมือนเด็กปกติทั่วไป ชีวิตก็มีอิสระมากขึ้น เยาวชนสนใจคำว่า “สมาร์ท” เพราะเข้าใจว่าหมายถึงคนหล่อๆ ที่มีกล้ามเนื้อใหญ่ๆ ออกผายไหล่ผึ่ง ครูบอกว่ามันมีความหมายมากไปกว่านั้น คือเราต้องมีความคิดดี สมองดี กิริยาท่าทางที่ดีด้วย

- ครูนำเข้าสู่บทเรียนเรื่องสื่อวันนี้ โดยนำนิยายสาร วารสาร หนังสือพิมพ์หลากหลายมาให้เลือกอ่าน เปิดอ่านกัน และให้เลือกบุคคลที่ตนเองได้รู้จักผ่านสื่อมา ๕ คน ซึ่งอาจเลือกจากสิ่งพิมพ์ที่จัดให้หรือที่ได้รู้จักผ่านสื่ออื่นๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุก็ได้ โดยให้เขียนว่าได้รู้จักเขาในเรื่องใด ทำไมจึงเลือกคนนี้ ผู้เรียนคิดว่าเขาเป็นคนมีบุคลิกหรือนิสัยใจคออย่างไร ชอบเขาหรือไม่ชอบอย่างไร

- หลังจากนั้นให้แบ่งกลุ่มย่อย โดยมีครูผู้ช่วย (พี่บัดดี้) เป็นผู้ดำเนินรายการให้ผู้เรียนรายงานบุคคลที่รู้จักผ่านสื่อและอธิบายในประเด็นต่อไปนี้ การรู้จักบุคคลผ่านสื่อเรามีข้อมูลเพียงพอหรือไม่ที่จะสรุปว่าเขาเป็นอย่างไร เขาเป็นอย่างไร เยาวชนคิดว่าสื่อสร้างให้คนดูดี ดูไม่ดี (สร้างภาพ) ได้หรือไม่ นำเสนอความคิดจากกลุ่มย่อยให้กลุ่มใหญ่ฟัง

● การค้นหาบุคคลที่ตนเองรู้จักผ่านสื่อ บรรยายภาคเป็นไปอย่างกระตือรือร้น และมีการปรึกษาหารือกันในกลุ่มตลอดเวลา ช่วงแสดงความคิดเห็นในกลุ่มย่อยเยาวชนให้ความคิดเห็นว่า คนที่เราเลือกมาล้วนเป็นคนสำคัญ มีตำแหน่ง และคนอื่นกลุ่มเป็นคนในวงการบันเทิงเป็นดาราเป็นนักร้อง เป็นคนที่สื่อชอบเพราะคนชอบดู ชอบอ่านเรื่องดาราทำธุรกิจ เยาวชนคนหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า ดารานักร้องบางคน (ระบุชื่อ) เราคิดว่าเป็นคนนิสัยดี แต่พอมาพบตัวจริงพูดจาหยาบค้าย เหมือนเหล่า เราต้องเฝ้าใจบ้าง อย่าคิดว่าเขาดีไปทั้งหมด การพูดคุยในกลุ่มย่อยพี่บัดดี้รายงานว่า เยาวชนแสดงความคิดเห็นทั่วถึง

ต่างกันตรงพุดมาก พุดน้อย เขาหลายคนมีความคิดตรงกันว่าสื่อช่วยสร้างภาพได้ ใครออกทีวี
ลงหนังสือพิมพ์บ่อยจะดังง่ายและคนรู้จักมาก

- มอบการบ้านคือเขียนชื่อบุคคลหรือเหตุการณ์ที่รู้จักในชีวิตจริง เขาเป็นใคร
มีความสำคัญต่อชีวิตเราอย่างไร อย่างน้อย ๑๐ คน/เหตุการณ์ เขียนลงสมุดบันทึกอีกเล่ม
เพื่อใช้พูดคุยกัน และส่งเป็นการบ้านในครั้งต่อไป

- หลังจากนั้นเก็บรวบรวมสมุดแบบฝึกหัดครั้งนั้นออกจากเพื่อให้ผู้สอนประเมินผล
ตามจริงแล้ว ยังเป็นการติดตามความคิดของเยาวชนในประเด็นต่างๆ ที่เรียนรู้ร่วมกัน
และเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างครูและผู้เรียนไปด้วยในตัว ครูและพิบัติดีพบว่า
“ดาว” ที่ได้รับและข้อความ (หรือจดหมายน้อย) ที่ครูแนะนำจะเป็นที่เฝ้าคอยอ่านของ
เยาวชนมากถือเป็นเรื่องใจให้ผู้เรียนส่งการบ้าน และครูต้องขยันตรวจ ขยันเขียน
“จดหมายน้อย” ด้วย

สัปดาห์ที่ ๔ การรู้จักบุคคลในชีวิตจริง

- ก่อนเริ่มเรียน เยาวชนรายงานว่า มาส คนที่เจียบๆ แต่ตั้งใจเรียนมาก
(สังเกตจากการบ้าน) มีเพลงที่แต่งเองจะร้องให้ครูฟัง ทำให้การเริ่มต้นการเรียนเป็นไป
อย่างสนุกสนาน เพราะมาสร้องเพลงได้ดี และมีมุขตลกหน้าตายที่ทำให้ทุกคนหัวเราะ
อย่างมีความสุข

- ครูเชื่อมโยงว่า ทำให้รู้จักมาสในอีกมุมมองหนึ่ง คนที่เรารู้จักในชีวิตจริงจะมี
รายละเอียดมากมายให้เรารู้จักเพิ่มขึ้นเสมอ แล้วเข้าบทเรียนคือให้ทุกคนนำเสนอคน/
เหตุการณ์ที่ตนรู้จักในชีวิตจริง ครูผู้สอนสุ่มเลือกเพื่อนำเสนอในที่ประชุมเป็นตัวอย่าง ๔-๕
คน/เหตุการณ์ ส่วนใหญ่เยาวชนเลือกคนในครอบครัว คนรัก เพื่อนสนิท บุคคลอื่นๆ
ที่ตนเองประทับใจ ได้แก่ ครู เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกฯ ที่เข้าใจเยาวชน ส่วนครูผู้สอนและ
พิบัติดีไม่มีใครเสนอเป็นเหตุการณ์

- ครูผู้สอนชวนคุยให้ลองเปรียบเทียบว่า คน/เหตุการณ์ที่เรารู้จักผ่านสื่อ และคน/
เหตุการณ์ที่เรารู้จักในชีวิตจริง แตกต่างกันอย่างไร ในแง่ไหนบ้าง เยาวชนแสดงความคิด
เห็นว่า คนที่เรารู้จักจริงเรามีรายละเอียดที่เป็นจริง เช่น รูปร่าง หน้าตา น้ำหนัก ส่วนสูง
ชอบไม่ชอบอะไร และเราเห็นๆ อยู่ในชีวิตประจำวัน มีอย่างเดียวที่ไม่รู้จักคือ เขาคิด

อะไรอยู่??

- ครูผู้สอนเล่าเหตุการณ์ที่ครอบครัวของเพื่อนเป็นข่าวมีบุคคลในครอบครัวฆ่าตัวตาย เพราะมีอาการทางประสาท แต่ข่าวในหนังสือพิมพ์ลงว่าออกหัก คนรักไปมีรักอื่น ทั้งๆ ที่สามีเขายังรักและห่วงใยกัน เป็นการให้ข่าวคลาดเคลื่อนจากความจริงและทำให้ครอบครัวเขาเสียหาย พวกเราคิดอย่างไร และมีใครเคยมีประสบการณ์ลักษณะนี้บ้าง

เยาวชนแสดงความคิดเห็นว่า ไม่มีใครมีประสบการณ์ด้านนี้ แต่มีคนหนึ่ง (ซึ่งจะเป็นผู้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นประจำ) ให้ข้อสังเกตว่าหนังสือพิมพ์บางฉบับเขียนข่าวเหมือนเป็นเรื่องสั้น อ่านแล้วมัน อาจเป็นเรื่องไม่จริงก็ได้ ทั้งๆ ที่ไม่เคยเชื่อแต่ก็ชอบอ่าน มีผู้ตั้งคำถามว่าทำไมข่าวหน้าหนึ่งมีแต่เรื่องร้ายๆ และเรื่องคนทำชั่ว ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นกว้างขวาง

- ก่อนจบครูใช้เวลาเขียนเพิ่มเติมข้อมูลหรือความรู้สึกที่มีต่อคนที่เรารู้จักในชีวิตจริงแล้วส่งเป็นการบ้านวันต่อไป

- เยาวชนที่ซื่อๆ ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น ๓ ราย (ป่าวเล็ก ป่าววี มาส) จะร่วมแสดงความคิดเห็นเองโดยไม่ต้องเรียกชื่อ สังเกตว่าเยาวชนจะมีความสุขที่จะพูดถึงคนที่ตนรัก โดยเฉพาะแม่ แพน ผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น ย่า ยาย ตา ปู่ เยาวชนมีสำนวนภาษาของตนเอง เช่น มีรักผมสุดใจเลย คาราบางคนแต่งตัวดิบๆ เกินไป เยาวชนมีความสุขโดยดูจากสีหน้า และการนั่งเขียนข้อมูลเพิ่มเติมถึงคนที่ตนเองเลือก มีข้อสังเกตว่าผู้เรียนให้ความสำคัญในการทำการบ้านมากขึ้น อาจเป็นเพราะครูตรวจละเอียดสะท้อนกลับข้อมูลให้กำลังใจ ให้ข้อคิด ให้ดาว (แสดงน้ำหนักรของผลงานแต่ละครั้ง) ที่จะพูดคุยในเรื่องเหล่านี้ มีข้อตกลงกัน “ความรักต้องทำให้ชีวิตเราดีขึ้น ในตอนท้ายมีการพูดเชื่อมโยงถึงเรื่องความรัก เรื่องแพน ซึ่งทุกคนพูดขึ้นที่จะคุยเรื่องความรัก และเห็นพ้องต้องกันว่ามีความรักแล้วชีวิตต้องดีขึ้น ไม่ใช่มีแต่ชวนกันทำผิดและชีวิตตกต่ำ” ครูและพี่บัดดี้พบว่า เยาวชนจะให้ความสนใจในการพูดคุยเรื่องความรัก ปรึกษาเกี่ยวกับความรักที่ค้างคา คำพูดหรือบทกลอน บทกวีที่กินใจและคมคายที่ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความรัก และชีวิต

สัปดาห์ที่ ๕ กิจกรรมวิเคราะห์และประเมินค่าสื่อ เนื้อหาและภาษา (ภาพรวมของสื่อ)

- ครูพาเยาวชนลงไปในส่วนข้างห้องเรียน ให้ทุกคนฝึกการหายใจเข้า-ออก และฟังเพลง หลังจากนั้นให้เยาวชนเลือกไปยืนใต้ต้นไม้ใหญ่คนละต้น อธิบายเรื่องลมหายใจของต้นไม้และของเราเป็นลมหายใจเดียวกัน ต้นไม้ที่บ้านแห่งความดีเป็นต้นไม้เก่าแก่เปรียบเหมือนญาติผู้ใหญ่ของเรา ต้นไม้ก็มีชีวิต เราดูแลญาติของเราบ้าง โดยลองโอบกอดท่านอย่างอ่อนโยน เอาหูแนบกับลำต้น ฟังเสียงท่านด้วย

● เยาวชนสดชื่น แจ่มใส และตั้งใจฝึกหายใจ แต่เมื่อให้โอบกอดต้นไม้ ก็จะรู้สึกซ่าๆ และหัวเราะกัน แต่เมื่อได้รับฟังการอธิบายว่า ต้นไม้ให้ออกาตบริสุทธิแก่เรา และเขาเป็นสิ่งที่มีชีวิต ทุกคนจะนิ่งขึ้นและพยายามโอบกอดและแนบหูไปกับลำต้น เมื่อมานั่งพูดคุยกันเยาวชนแสดงความคิดเห็นว่า เป็นความรู้สึกใหม่ที่ดี ที่บ้าน (ชนบท) มีต้นไม้ใหญ่ๆ ใกล้บ้านจะกลับไปกอดและมีความรู้สึกดีๆ กับเขา อยากให้ออกมาเรียนในสวนสลับกันแบบนี้ รู้สึกสดชื่น ก่อนกลับเข้าไปในห้องเรียน “ปู” ซึ่งเป็นเยาวชนคนหนึ่งที่แต่งงานแล้วมีลูกสาว ๑ คน และจะบ่นคิดถึงลูก เมียเสมอ บอกว่าเขาใช้เวลาว่างแต่งเพลงให้บ้านหูกและน้ำจ้อ เป็นเพลงที่มีเนื้อร้องน่าประทับใจมาก บอกความรู้สึกอ่อนโยนที่มีต่อคนๆ หนึ่ง ที่เขารู้สึกว่าเข้าใจและให้ความช่วยเหลือเขาเสมอ สังเกตว่าเพื่อนเยาวชนร้องคลอเพลงนี้ได้ด้วย

- กลับเข้าห้องเรียน ครูให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะสำคัญๆ ของสื่อ สื่อมวลชนแต่ละประเภท บทบาทหน้าที่ของสื่อสารมวลชน (ผนวกสถานการณ์ในปัจจุบัน ทิศทางการปฏิรูปสื่อ) เนื้อหาไม่ลงลึกมากนัก และใช้สำนวนภาษาที่เข้าใจง่ายใช้แผ่นกระดาษบอร์ดเล็กที่เขียนเนื้อหาตัวใหญ่ชัดเจน

- ให้ชมวีซีดีเกี่ยวกับวิทยุชุมชน สื่อภาคประชาชน (ที่ผลิตโดย พอช.) เพื่อให้ผู้เรียนรับรู้สถานการณ์สื่อและเชื่อมโยงที่มาที่ไปกับศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเด็กและครอบครัวสงขลา ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ๆ กับบ้านแห่งความดี

- ศึกษาจากตัวอย่างสื่อประเภทต่างๆ โดยภาพรวม ดูตัวอย่างสื่อรอบๆ ตัว ได้แก่ โปสเตอร์ แบนเนอร์ โฆษณาในสิ่งพิมพ์ ในโทรทัศน์และวิทยุ พูดคุยถึงธรรมชาติของสื่อแต่ละประเภทและการนำมาใช้ในโอกาสต่างๆ เปิดโอกาสให้ซักถาม

● เยาวชนให้ความสนใจกับวิทยุชุมชนเด็กๆ มากขึ้น ประกอบด้วยพี่บัดดี้ทั้ง ๔ คน

เป็นเยาวชนที่ร่วมพัฒนาและก่อตั้งวิทยุแห่งนี้มา จึงมีการพูดคุยและนัดแนะกันให้ใช้เวลาว่างไปศึกษาและช่วยงานที่สถานี เยาวชนจะใกล้ชิดสนิทสนมกับพี่บ๊อดี้มากขึ้น และเข้ามาช่วยเหลืองานต่างๆ ของสถานีวิทยุ

สัปดาห์ที่ ๖-๗-๘ กิจกรรมวิเคราะห์และประเมินค่าสื่อ เพื่อหา และภาษา (สารคดี)

- ครูจัดให้มีการชมสารคดี ๔ เรื่อง ทุกเรื่องใช้กระบวนการเปิดดูพร้อมกัน แล้วครูเกริ่นนำสาระสำคัญของเรื่องแต่ไม่ลงลึก หรือชี้แนะว่าดี ไม่ดีอย่างไร เมื่อดูจบตั้งวงเสวนาเป็นกลุ่มใหญ่ โดยเชิญครูและพี่เลี้ยงหรือบุคลากรที่คุ้นเคยเข้ามาชมและร่วมเสวนาด้วย ผู้นำในการพูดคุยเตรียมประเด็นเรื่องหรือหัวข้อมาชวนคุยอย่างมีชีวิตชีวา ตามลำดับเรื่องดังนี้

สัปดาห์ที่ ๖ วีดิทัศน์ เรื่อง **อาร์เจนตินา** (โดยคุณนิติภูมิ นวรัตน์) กรณีตัวอย่างจากประเทศหนึ่งที่สองให้มองเห็นความฟุ่มเฟือยของคนในชาติ การถูกรุกรานจากลัทธิบริโภคนิยม จนทำให้แทบสิ้นชาติ

สัปดาห์ที่ ๗ วีดิทัศน์ เรื่อง **การคำนุญย์** (ของสำนักงาน พมจ. สงขลา) เชื่อมโยงไปสู่การเคลื่อนไหวทางความคิดเรื่องการรู้เท่าทันสังคมที่หลอกลวงเด็กไปสู่เส้นทางการค้าประเวณี เรื่องความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กและผู้หญิงทั้งในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

สัปดาห์ที่ ๘ วีดิทัศน์ รายการ **คนค้นคน เรื่อง ต้นข้าวลูกไม้ในเงา** เพิ่มมุมมองชีวิตวัยเยาว์ที่งดงาม ชีวิตในชนบทที่มีภูมิปัญญามากมายให้ศึกษา ความรู้ดีรักบ้านเกิด ฯลฯ และเรื่อง **ช่างก้อม ชีวิตซ่อมได้** ซึ่งเป็นเรื่องราวของผู้ชายพิการคนหนึ่งแต่ไม่ท้อถอยกับชีวิตที่ลำบาก ปัจจุบันเขามีงานทำ และมีครอบครัวที่อบอุ่น

- หลังจากพูดคุยกลุ่มใหญ่ ครูจัดเวลาให้เยาวชนเขียนรายงานความคิดเห็นว่ามีเนื้อหาสาระเรื่องใดบ้าง มีข้อคิดสามารถเชื่อมโยงเข้ามาในชีวิตของตนอย่างไร ภาษาที่ใช้เข้าใจง่ายอย่างไร มีถ้อยคำที่ประทับใจอย่างไร เป็นสารคดีที่ดีหรือไม่ดีต่อเยาวชน และต่อสังคมอย่างไร

● จากการชมสารคดีเรื่อง **อาร์เจนตินา** เยาวชนจะตั้งใจดูและนั่งเงียบตลอด มีจดบันทึกเป็นระยะๆ เมื่อจบลงและตั้งวงเสวนา เยาวชนสะท้อนความคิดว่าสะท้อนใจ

มาก ทำให้เห็นว่าความประพฤติของคนในชาติ โดยเฉพาะความมั่งง่ายจะมีผลต่อความอยู่รอดของประเทศ มีความรู้สึกว่าตนเองก็มีนิสัยไม่ดีหลายอย่างดังที่เห็นในเรื่องนี้ เช่น การฟุ่มเฟือย เทียบกลางคืน คนในประเทศตกอยู่ในสภาพถูกหลอกโดยเฉพาะการซื้อสินค้าต่างๆ ในห้างของต่างชาติ ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศได้ เข้าใจแล้วว่าการที่คนจนๆ หรือคนชาติที่พึ่งต้องประท้วงเพราะเขาถูกเอาเปรียบ ปรีกษาใครไม่ได้ เป็นบทเรียนมากกว่า เราต้องเรียนรู้เรื่องประเทศชาติให้มากขึ้น เห็นภาพผู้คนที่อดตายซึ่งไม่น่าเกิดขึ้นเลย ไม่อยากเห็นประเทศไทยเป็นอย่างนี้... ฯลฯ

● จากการชมเรื่อง การค้ามนุษย์ ในประเทศสิงคโปร์ ตอนหญิงไทยไกลบ้าน เขาชวนได้วิเคราะห์เรื่องนี้ว่า สามารถดึงดูดใจโดยบรรยายและแสดงภาพให้เห็นความเป็นอยู่ของหญิงไทยที่เคราะห์ร้ายถูกหลอกไปขายบริการ การไปทำงานต่างประเทศไม่ใช่เรื่องง่ายและสบายอย่างที่คิด เป็นเหตุการณ์จริงที่เขาสามารถเก็บภาพมาเสนอได้อย่างน่าตกใจ กระบวนการค้ามนุษย์เป็นสิ่งที่น่ากลัว เป็นการทารุณอย่างมากต่อผู้หญิง ประเทศสิงคโปร์ก็ไม่ต่างจากประเทศไทยที่มีการค้ามนุษย์เหมือนกัน และสิ่งที่เป็นตัวเชื่อมในเรื่องนี้ก็คือ ความต้องการทางเพศของผู้ใช้แรงงานที่อยู่ไกลบ้าน รู้สึกเห็นใจผู้หญิงที่ต้องมาทำมาหากินแบบนี้ คิดว่าเขาคงไม่ต้องการทำงานนี้ สิ่งหนึ่งที่ต้องคิดคือพวกเราเป็นผู้ขายมีความเสี่ยงในโรคเอดส์ซึ่งจะติดต่อมาสู่เราได้ พวกเราจะฝึกการควบคุมความต้องการทางเพศ ด้วยการหมั่นออกกำลังกาย ฝึกธรรมะในศาสนาที่ตนนับถือให้มากขึ้น

● จากการชมเรื่อง ต้นข้าวลูกไม้ในเงา เขาชวนตั้งใจดูและคนที่มิถูกแล้ว (สองราย) จะพูดว่า เห็นแล้วคิดถึงลูกมาก คนอื่นๆ จะชี้ชวนกันดูวิถีชีวิตในเรื่องว่า “เหมือนที่บ้านเราเลย” มีการพูดเล่นๆ ว่าถ้ามีลูกอยากเลี้ยงลูกให้น่ารักอย่างนี้ มองเห็นว่ามีความรู้และความสุขอยู่รอบตัวแบบไม่ต้องใช้เงิน อยู่อย่างพอเพียง หากเรามีลูกสามารถนำไปสอนลูกให้รู้จัก ทำให้ลูกเห็น ไม้ไผ่สูง ภูมิเฝ้าในสิ่งที่เรามีอยู่ มองเห็นความฉลาดของเด็กที่รู้จักพืชผักและสมุนไพรต่างๆ มากมาย

● จากการชมเรื่อง ช่างก้อม ชีวิตที่ซ่อมได้ เขาชวนทุกคนเขียนรายงานว่ารู้สึกสะเทือนใจ เห็นใจ และสงสาร แต่ชื่นชมในความอดทนสู้ชีวิตและทำมาหากินไม่ไปแบมือขอใคร ไม่เป็นคนพิการที่แค่นอนรอความตาย เขาชวนรายหนึ่งบอกว่า “รู้สึกตะลึงว่า เขาทำได้ยังไง” มันทำให้ผมต้องฝึกความอดทนให้มากกว่านี้ ข้อคิดที่เขาสอนได้คือ

การรู้จักกอดทน ต้องฝึกใจให้เข้มแข็ง ทุกคนสามารถเป็นคนดีและสร้างครอบครัวที่ดีได้

สัปดาห์ที่ ๙ กิจกรรมวิเคราะห์และประเมินค่าสื่อ เนื้อหา และภาษา (สื่อโฆษณาสินค้า)

- ครูเริ่มต้นพูดคุยเรื่องข่าวและสถานการณ์บ้านเมือง การโฆษณาเกี่ยวกับการเชิญชวนให้ไปร่วมลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ โดยให้ดูจากหนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว เยาวชนให้ความสนใจในเรื่องนี้ไม่มากนัก มีถาม ๓ คนว่า พวกเขามีสิทธิ์ไปลงประชามติได้หรือไม่ ครูจึงให้เยาวชน ๑ คน ช่วยอ่านรายละเอียด คุณสมบัติผู้มีสิทธิ์ลงประชามติให้เพื่อนๆ ฟัง หลังจากนั้นครูนำเข้าสู่เรื่องการโฆษณาสินค้าในชีวิตประจำวัน เริ่มจากแผ่นปลิว การโฆษณาพาสต์ฟู้ดที่แจกตามบ้าน โฆษณาสินค้าในหนังสือพิมพ์ และนิตยสารต่างๆ โดยให้เด็กโฆษณาที่กระทบใจตนเอง เล่าให้ทุกคนฟัง หลังจากนั้นครูตั้งประเด็น ระดมความคิดว่าผู้เรียนรู้สึกอย่างไรต่อการโฆษณาที่เห็นและเป็นอยู่

● เยาวชนจะแย่งกันตอบ ได้แก่ ชอบโฆษณาเพราะมีคนสวย โฆษณามากเกินไป เหตุทำให้รู้จักสินค้ามากขึ้น บางโฆษณาผู้หญิงโง่ๆ ป้ายโฆษณาชวนเชื่อที่เร็ว แรงเกินไปเป็นตัวอย่างไม่ดี โฆษณาทำให้คนคงได้ อยากซื้อของมาก ผู้แสดงโฆษณาแต่งตัวไปมีแต่คนรอยๆ ในโฆษณา รู้สึกว่าเกินจริง

- ครูเปิดวีซีดีสื่อโฆษณาสินค้าจากโทรทัศน์ให้ผู้เรียนชม ๒ ชุดใหญ่ คือ

สเปคตโฆษณาสินค้าชุดที่ ๑ การสร้างสรรค้กิจกรรมสังคม นำเสนอสเปคตชุดเมามัซซิบ และสเปคตรณรงค์เรื่องการไม่สูบบุหรี่

สเปคตโฆษณาสินค้าชุดที่ ๒ โฆษณาสินค้าที่เน้นการบริโภคนิยม ครูนำเสนอสเปคตโฆษณาสินค้าที่บันทึกมาจากโทรทัศน์ช่องต่างๆ

- แบ่งกลุ่มย่อยให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นกับทุกโฆษณาสินค้าว่าเราชอบ ไม่ชอบ เนื้อหากระทบใจ มีสาระ มีความรุนแรง มีการใช้ภาษาอย่างไร ตลอดจนประเมินค่าสื่อที่มีต่อตนเองและสังคม เชื่อมโยงความคิดมาในวิถีชีวิตประจำวันของเยาวชน

- ครูสรุปให้ข้อคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้บริโภคสินค้าที่ฉลาด รู้ทันการโฆษณาและมอบหมายงานให้แต่ละคนติดตามดูโฆษณาจริงๆ จากสื่อในชีวิตประจำวัน และวิจารณ์กันเองบ้าง ครูแนะนำหนังสือ “ฉลาดซื้อ” ซึ่งมีที่ห้องสมุดและวางจำหน่าย

ทั่วไป เพราะเป็นหนังสือที่ช่วยให้เราเรียนรู้การบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ มากขึ้น รวมทั้งมีช่องทางของการร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ

สัปดาห์ที่ ๑๐ กิจกรรมวงสนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์สังคม

- เนื่องจากในช่วงนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวรอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช คณะผู้สอนได้คัดเลือกเอกสารแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาและเรียนรู้จากคู่มือแนวทางชีวิตรักพอ เพื่อพ่อ ขอดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง (เอกสารเล่มเล็กจัดพิมพ์โดยสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ หรือ สปรส.) มาแนะนำในชั้นเรียน โดยประสานงานขอหนังสือมาแจกเยาวชนในชั้นเรียนครบทุกคน

- ครูผู้สอนเริ่มต้นด้วยการเล่าถึงเรื่องราวของ ๓ พี่น้องซึ่งเป็นเยาวชนกลุ่ม “รอยยิ้มของพ่อ” ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากแนวพระราชดำริของในหลวง ในหนังสือคู่มือสร้างแรงบันดาลใจจากในหลวง ถึงเยาวชน เรื่อง ๙ อย่างตามรอยเท้าพ่อ และอ่านให้ฟังในบางตอนที่ประทับใจ เช่น เมื่อพี่ชายนำแนวคิดที่จะก่อตั้งกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อสังคม... เราคิดขึ้นมาว่าในฐานะของประชาชนคนหนึ่งในสังคม เราสามารถทำอะไรเล็กๆ น้อยๆ ที่น่าจะผ่อนแรงแบ่งเบาภาระของพระองค์ท่านได้บ้าง พวกเราหวังว่าสักวันหนึ่งจะมีแต่รอยยิ้มที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขบนแผ่นดินของพ่อ ซึ่งเมื่อถึงวันนั้น คงเป็นวันที่พ่อของเราได้ยิ้มอย่างมีความสุข... หนังสือเล่มนี้ครูแจกให้เยาวชนทุกคนไปอ่าน

- ครูมอบหมายให้ติดตามสถานการณ์บ้านเมืองจากรายการโทรทัศน์หรือสื่อสิ่งพิมพ์ที่เยาวชนสนใจและให้ชวนคิดชวนคุยกันเอง

● ๒ วันจากที่เยาวชนได้อ่านหนังสือ เยาวชนได้สะท้อนความรู้สึกว่า รักหนังสือเล่มนี้มาก เพราะทำให้รู้จักในหลวงมากขึ้น ทำให้รู้จักพระองค์และทราบว่าพระองค์ท่านมีความสามารถหลายด้าน ในหนังสือเล่มนี้เป็นโอกาสให้ตัวแทนเยาวชนในภาคต่างๆ ได้เล่าถึงกิจกรรมดีๆ ที่เยาวชนทำเพื่อพระองค์ อยากมีโอกาสมากๆ เพื่อพระองค์บ้าง ครูและพี่บัดดี้ผู้ศรัทธาสนับสนุนให้คิดทำกิจกรรมตามความถนัดของกลุ่มพวกเรา และจะมีการปรึกษาหารือในเรื่องนี้ต่อไป

สัปดาห์ที่ ๑๑ กิจกรรมวิเคราะห์และประเมินค่าสื่อ เนื้อหา และภาษา (สิ่งพิมพ์ประเภทวารสารนิตยสาร)

- ครูชวนคิดชวนคุยเรื่องสถานการณ์บ้านเมือง เยาวชนสนใจเรื่องการจัดเรตติ้งรายการโทรทัศน์ซึ่งช่วงนั้นกำลังเป็นข่าว ครูผู้ช่วยตัดข่าวและบทความเรื่องนี้มาอ่านและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

- ครูเตรียมวารสาร นิตยสารหลายๆ รูปแบบ ทั้งที่เป็นของกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มครอบครัว แนวนับเชิงเรีงรมย์ สุขภาพ การเมือง ประมาณ ๓๐ เล่ม ให้เยาวชนเลือกคนละ ๑ เล่ม แล้วให้ศึกษาโครงสร้างของเล่มที่เลือก ว่าเราพบอะไรในเล่ม ได้แก่ บทบรรณาธิการ คอลัมน์ประจำ คอลัมน์อื่นๆ สารคดี ภาพประกอบ ผู้ผลิตโฆษณา

- ให้ทุกคนนำเสนอคอลัมน์หรือภาพที่ประทับใจที่สุดในเล่มนี้โดยการบรรยายให้เพื่อนฟัง ฝึกทักษะการพูด บุคลิกภาพ การฟังที่ให้เกียรติผู้พูด การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ การใช้ภาษาในการสื่อสาร

- มอบหมายให้เขียนรายงานส่งในเรื่องโครงสร้างของเล่ม คอลัมน์หรือภาพที่ประทับใจ

● เยาวชนเลือกสิ่งพิมพ์ที่หลากหลาย และสามารถค้นหาโครงสร้างของสิ่งพิมพ์นั้นได้ดี เช่น บทบรรณาธิการ คณะบรรณาธิการ คอลัมน์ประจำ คอลัมน์พิเศษ ภาพประกอบ การโฆษณาทั้งตรงและแฝง ฯลฯ และสามารถบอกได้ว่าสิ่งพิมพ์นั้นมุ่งไปยังกลุ่มเป้าหมายใดเป็นหลัก เนื้อหาที่เลือกมานำเสนอจะเป็นเรื่องการท่องเที่ยว สุขภาพ และที่เกี่ยวข้องกับกีฬา เยาวชนมองว่าสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่ราคาแพง แต่มีเรื่องราวดีๆ ที่เป็นประโยชน์ มีภาพวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม มีผู้หญิงแต่งตัวดี

สัปดาห์ที่ ๑๒ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

เนื่องจากวัตถุประสงค์หนึ่งของสื่อมวลชนคือศึกษาและการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน มุ่งเป้าไปที่การมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม กิจกรรมนี้จึงออกแบบให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานเพื่อส่วนรวมกับกลุ่มเพื่อนเยาวชนในสังคม เครือข่ายเด็กและเยาวชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ กลุ่ม/องค์กรที่ทำงานด้านพัฒนาสังคม ดังนี้

- การไปร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ **เด็กสงขลา : อาสาสมัครเพื่อสังคม** ซึ่งจัดร่วมกันระหว่างสำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดสงขลา กองทุนคุ้มครองเด็กสงขลา สงขลาพอรัม

- คณะครูผู้ช่วยตกลงกันว่า การเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสร่วมงาน ฝึกลงมือปฏิบัติ และเยาวชนจากสถานศึกษาต่างๆ บนพื้นที่แห่งความดี และได้มีตำแหน่ง หน้าที่ในสังคมบ้านเกิด ควรจัดให้อยู่ในช่วงระยะเวลาที่เขาเกิดความมั่นใจในตนเอง มีระบบความคิดและโลกทัศน์ที่เหมาะสมในการทำงานร่วมกับเยาวชนภายนอกจากการมา ร่วมการประชุมนี้ เยาวชนบ้านแห่งความดีปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ ได้เป็นอย่างดี การแสดง ความคิดเห็นในที่ประชุมใหญ่และการทำงานในกลุ่มย่อย การลงไปศึกษาดูงานในพื้นที่ เยาวชน ๓ รายเป็นประธานกลุ่ม (ในจำนวน ๕ กลุ่มย่อย) และจากการตรวจสอบงาน เรื่องเล่าในการไปประชุมครั้งนี้ พบว่า เยาวชนทั้ง ๑๒ คน มีความสุขที่ได้เป็นเด็กสงขลา อาสาสมัครเพื่อสังคม มีความเข้าใจในเรื่อง “ความเป็นอาสาสมัคร” จากกรณีศึกษาที่ วิทยากรบรรยายพร้อม PowerPoint เรื่องอาสาสมัครนี้ อัจฉิ ของประเทศได้หัวน เป็นที่ประทับใจมาก ดีใจที่มีเพื่อนใหม่และเขาไม่รังเกียจที่เราเป็นเด็กศูนย์ฝึกฯ ประทับใจ ที่ได้ลงไปเรียนรู้การทำงานของกลุ่มต่างๆ ที่มีจิตใจอาสา ได้แก่ กลุ่มเพื่อนหญิง (ที่ช่วยเหลือ ผู้หญิงและเด็กที่ถูกทำร้ายร่างกาย) ศูนย์พึ่งได้ (ที่ช่วยเหลือเด็กและผู้หญิงบาดเจ็บจาก การถูกข่มขืน ทำแท้ง ถูกทุบตี) เยาวชนรายงานารู้สึกเห็นใจผู้หญิงมากขึ้น อยาก มาช่วยเหลืองานเหล่านี้

- ฝึกปฏิบัติเป็นอาสาสมัครงานการกุศล ตลาดนัดน้ำใจเพื่อการระดมทุนทำกิจกรรม วิทยุชุมชนเด็กและครอบครัวของเครือข่ายเด็กและเยาวชนในจังหวัดสงขลา

- เยาวชนกลุ่มต้นกล้าสื่อที่เป็นอาสาสมัครบริหารจัดการและผลิตรายการวิทยุ ชุมชนเด็กและครอบครัว จัดการระดมทุนโดยมีการรวบรวมสิ่งของเก่าๆ ที่ยังอยู่ในสภาพดี เป็นของเก่าเก็บจากครอบครัวคนสงขลา แล้วนำมาจัดประมูล

- ในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวร และเข้ารับการรักษาใน โรงพยาบาลศิริราช เยาวชนต่างเป็นห่วงเฝ้าติดตามจากโทรทัศน์ และในที่สุดก็ปรึกษากัน ว่าเราสามารถจัดการสดมภ์สรภัญญะ ถวายความรักและความห่วงใยในหลวง อันเป็นที่รักยิ่ง โดยจัดทุกเย็นในบ้านแห่งความดีและบริเวณศาลาหน้าอาคารร่วมพฤษชัย เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป เพื่อนเยาวชนจากสถานศึกษาในสงขลา และเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกฯ เข้าร่วมงานด้วย

- เยาวชนจัดงานนี้เป็นที่ประทับใจของผู้ใหญ่ที่มาร่วมงานมาก โดยแบ่งภารกิจเป็น

ฝ่ายต้อนรับที่ยิ้มแย้มแจ่มใสและสุภาพอ่อนโยน เป็นพิธีกรซึ่งมีการเตรียมบทที่ดี มีถ้อยคำที่เข้าใจง่ายและมีกาลเทศะ ผู้ที่ทำหน้าที่สวดนำได้มีการเตรียมฝึกซ้อม ออกเสียงได้ชัดถ้อยชัดคำ มีการเตรียมเครื่องดื่ม อาหารว่างบริการผู้ใหญ่ พ่อแม่ ผู้ปกครองเมื่อเสร็จพิธี โดยมีเพื่อนๆ เด็กสงขลาอาสาสมัครเพื่อสังคมมาช่วยทำงานด้วย ทำให้เยาวชนรู้สึกภูมิใจ สังเกตจากการมาพูดคุยถึง เสาให้ใครฟังบ่อยๆ และรับฟังคำชื่นชมจากผู้มาร่วมงานโดยตรง

สัปดาห์ที่ ๑๓-๑๖ กิจกรรมการเรียงหุ้ไค้ร็องหือ อุดรผลผลิตสื่อ สร้งสรรค้

ให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตสื่อ แบ่งเป็นกลุ่มย่อยโดยมีพี่บัตคี้ เป็นผู้สอนและคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ได้แก่

- การฝึกถ่ายภาพจากกล้องดิจิทัลต่างๆ
- การผลิตรายการวิทยุ ร่วมผลิตและออกอากาศจริงกับวิทยุชุมชนเด็กและครอบครัวสงขลา
- การฝึกตัดต่อภาพผสมเสียงจากเครื่องคอมพิวเตอร์
- การทำหนังสือพิมพ์ฝาผนังและการทำสื่อนิทรรศการเกี่ยวกับ “บ้านแห่งความดี”

โดยเชิญ อ.ทวิช ปริสวงศ้ จากศูนย์ กศน. จังหวัดสงขลา ซึ่งมีประสบการณ์การทำหนังสือพิมพ์ฝาผนังและการจัดนิทรรศการ มีฝีมือออกแบบและการวาดภาพมาสอนและให้คำแนะนำ

● เนื่องจากห้องเรียนสื่อมวลชนศึกษา เป็นงานที่เพิ่งริเริ่มงานใหม่และไม่มืงงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ จึงขาดวัสดุอุปกรณ์ด้านสื่อ ทีมผู้สอนได้ช่วยกันระดมอุปกรณ์ส่วนตัวของทีมงานและใช้เงินที่ได้จากการระดมทุนจัดซื้อ ที่สำคัญพี่บัตคี้ที่เป็นอาสาสมัครได้เสี่ยสละอุปกรณ์ส่วนตัว อาทิ กล้องถ่ายรูป เครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เทปบันทึกเสียง เครื่อง MP3 เพื่อใช้ฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อ

● ในการฝึกหัดครั้งนี้ ครูและพี่บัตคี้เน้นการดูแลรักษาอุปกรณ์ การใช้อย่างถูกต้อง และทะนุถนอมเป็นอย่างมาก เป็นการฝึกให้รู้คุณค่าของวัสดุอุปกรณ์ที่เรามีอยู่น้อยให้ใช้ได้นานๆ เพื่อให้ห้องรุ่นหลังได้ใช้ต่อไปอีก และเป็นการฝึกความอ่อนโยน ประณีต และละเอียดอ่อนในการใช้สิ่งต่างๆ ด้วย

สัปดาห์ที่ ๑๗ กิจกรรมเสริมทักษะชีวิตและพลังการเรียงรู้

- คณะทำงานได้พยายามออกแบบจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาทักษะชีวิตและพลังการเรียงรู้โดยสรรหาวิทยากรที่มีประสบการณ์และมีพลังในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับเยาวชน คือ อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ ประธานสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาคม (Civic net) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องชีวิตกับบททดสอบ ระยะเวลา ๑ วัน ระหว่างเวลา ๙.00-๑๗.00 น. วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๐ จัดร่วมกันระหว่างโครงการสะพานชีวิตและศูนย์ฝึกฯ (เยาวชนบ้านแห่งความดี ๑๒ คน และเยาวชนสะพานชีวิต ๒๓ คน) โดยวิทยากรจัดกระบวนการเป็นลำดับดังนี้

การเล่าประสบการณ์ชีวิต ที่เคยพบกับเหตุการณ์เผชิญหน้ากับการถูกทำร้ายร่างกาย แต่สามารถวางใจให้นิ่งเผชิญกับสถานการณ์อย่างไม่ไหวหวั่นจนเสียสติ ใช้การพูดเจรจาให้ฝ่ายตรงข้ามเปลี่ยนใจได้ ทำให้เกิดบทเรียนในชีวิตขึ้นมาได้ว่า เหตุการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตเป็นเพียงบททดสอบหนึ่งของชีวิตเท่านั้น ถ้าเรามีสติก็จะเกิดปัญญาและสะสมจนเป็นพลังของชีวิตได้

ขมวีซีดี เรื่องเฮอริเคน เป็นเรื่องราวของชายหนุ่มผิวดำที่ถูกถล่มแก๊งเงินติดคุกถึง ๒๐ กว่าปีต่างๆ ที่ไม่ได้กระทำผิด ตลอดระยะเวลาดังกล่าวเขาพยายามอดทนและทำใจ พร้อมๆ กับการฝึกเขียนหนังสือและศึกษาหาความรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ความยาวเรื่องนี้ ๒ ชั่วโมง

การแบ่งกลุ่มย่อย ให้พิจารณาข้อคิดที่ได้จากเรื่องนี้ สิ่งดีๆ ที่อยากฝากให้พี่น้องรุ่นหลัง และแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เผชิญอยู่ แต่ละกลุ่มมีพี่อาสาสมัครสงขลาพร้อมและเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกฯ ช่วยดำเนินรายการ ให้บันทึกลงบอร์ดและใช้ประกอบในการนำเสนอกลุ่มใหญ่

● ภาพยนตร์เรื่องนี้วิทยากรไม่ได้คิดทอนให้เยาวชนได้ขมเต็มๆ และใช้เสียงพากย์ไทยซึ่งในตอนแรกหัวเกรงว่าเยาวชนจะเบื่อเพราะจะเป็นบทสนทนาเสียส่วนใหญ่ แต่ผลปรากฏว่า เยาวชนทั้ง ๒ กลุ่มนั่งชมอย่างตั้งใจ ไม่มีใครลุกออกไปไหนตั้งแต่ต้นจนจบ เนื้อหาและถ้อยคำในเรื่องกระทบใจและชวนติดตาม สะท้อนจากการเสนอของกลุ่มย่อยได้แก่ ชีวิตของเรามีบททดสอบเข้ามาตลอด การเป็นนักสู้ที่ชนะใจตนเอง ความยุติธรรมยังมีอยู่ในโลกนี้ การเคารพในศักดิ์ศรีของตัวเอง ไม่มองข้ามความสุขเล็กๆ ที่มีอยู่

การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การรู้จักรักษาใจตนเอง การเขียน คือ อารุทธอย่างหนึ่ง กล้าที่จะค้นหาตัวเองและประสบการณ์ใหม่ๆ ล้มแล้วต้องลุกให้ได้ ความสำเร็จเป็นสิ่งไม่ตาย เข้าหาโอกาสไม่ใช่อรอให้โอกาสเข้ามาหา

- สิ่งๆ ที่อยากฝากให้น้องรุ่นหลังๆ ได้แก่ ความมีระเบียบวินัยและมีจิตอาสา อยากให้น้องหมั่นทำความดี อย่าคิดหนีปัญหา ทุกเรื่องมีทางออก ไม่ต้องอายถ้าเราอยากทำความดี ไม่ใช่กำลังข่มเหงผู้อื่น ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน (เรียกร้องให้ศูนย์ฝึกฯ อนุญาตให้เอาหนังสือไปอ่านบนหอนอนได้) ไปให้ถึงฝัน มองโลกในแง่ดี รักและเคารพผู้อื่น ใช้บทบาทหาใหญ่ในทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ให้มีจิตอาสา กล้าคิดและกล้าทำ ช่วยกันสร้างหรือให้เกิดคณะกรรมการเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกฯ สร้างตนเองให้มีคุณค่าและคุณภาพ อยากทำดีให้ทำเลย

- คณะทำงานค้นพบว่า สื่อบุคคล เป็นสื่อที่มีพลังและเป็นต้นแบบที่เยาวชนสัมผัสได้จากตัวตนจริงๆ ในการเลือกสรรสื่อบุคคลที่เหมาะสมและเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจถึงธรรมชาติของเยาวชน และมีความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังชีวิตให้เยาวชนได้เป็นอย่างมาก

สัปดาห์ที่ ๑๘-๑๙-๒๐ การผลิตสื่อในรูปแบบของตนเอง

- มอบหมายให้ทำงานแบบจับคู่ ๒ คน ทำเทปรายการสัมภาษณ์เพื่อออกอากาศ (รายการ ๕ ถึง ๗ นาที) วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการสัมภาษณ์ นำมาฟังร่วมกันและช่วยกันวิจารณ์ในด้านรูปแบบ การใช้ภาษา เนื้อหา ฯลฯ โดยครูให้ความรู้เรื่องการสัมภาษณ์ว่า ผู้สัมภาษณ์ต้องมีหลักคิดในการตั้งคำถาม อย่าใช้คำถามปลายเปิดที่คนตอบจะตอบได้แค่ ใช่ ไม่ใช่ เท่านั้น ควรเป็นคำถามปลายเปิด ที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้อธิบายได้ แสดงความคิดเห็นได้มาก ให้เยาวชนเตรียมคิดตั้งคำถามกันให้เจาะลึก ฝึกพูดให้ชัดถ้อยชัดคำ ผู้ถูกสัมภาษณ์ก็ฝึกตอบคำถาม ลำดับความคิดและเนื้อหาที่จะตอบให้คนฟังเข้าใจง่าย ฝึกพูดให้เป็นธรรมชาติ

- เยาวชนจับคู่กันสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ในเรื่องที่เป็นเรื่องจริงในชีวิต ไม่ใช่เรื่องสมมุติ เยาวชนสัมภาษณ์เรื่องราวในชีวิตประจำวัน เช่น ชอบใช้เวลาว่างทำอะไร หนังสือหรือรายการโทรทัศน์ที่ชอบ สถานที่ท่องเที่ยวที่ประทับใจ และเรื่องความถนัดส่วนตัว

เช่น การเล่นดนตรีพื้นเมือง ความสามารถในการร้องเพลง ฯลฯ ซึ่งผลิตได้น่าสนใจและ
ตั้งคำถามได้เจาะลึก แต่ยังมีเงินน้อย ชะงักคำถามนาน ใช้คำแข็งๆ ไม่เป็นธรรมชาติอยู่บ้าง
แต่หากพิจารณาโดยภาพรวม มองเห็นว่าเยาวชนรับผิดชอบในการทำงาน ทำด้วยความ
สนุกและตั้งใจที่จะนำเสนอผลงานของตนเอง และตั้งใจฟังคำวิจารณ์ของเพื่อนและครู

- มอบหมายงานกลุ่มผลิตสารคดีภาพนิ่ง โดยให้เลือกเรื่องอย่างอิสระที่กลุ่มคิดว่า
น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของตนและผู้อื่น ความยาวประมาณ ๑๐-๑๕
นาที ขอให้ทำงานเป็นทีม โดยพยายามเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน

กลุ่มที่ ๑ ประกอบด้วยดีและบัวเล็ก โดยมีพี่กล้วยเป็นพี่เลี้ยง ผลิตเป็นเรื่องแรกคือ
เรื่องการแต่งกายของนักศึกษา ซึ่งใช้เวลาปรึกษาหารือกันถึง ๔ ชั่วโมง ที่เลือกเรื่องนี้
เพราะ (ช่วงนั้น) มีข่าวการแต่งกายที่ไม่เหมาะสมของนักศึกษาวิพากษ์วิจารณ์กันมาก
จึงอยากเจาะลึกเรื่องนี้ในสถานศึกษาในจังหวัดนี้บ้าง โดยเริ่มต้นหาข้อมูลจากหนังสือพิมพ์
และนิตยสารต่างๆ ในห้องสมุด การวางแผนการถ่ายภาพและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง
หลังจากผลิตเรื่องนี้แล้วผ่านการวิพากษ์วิจารณ์และเข้าใจระบบการผลิตเบื้องต้น จึงทำ
เรื่องใหม่อีกเรื่องเพื่อให้เป็นประโยชน์กับที่นี่ นั่นคือประมวลเรื่องราวของบ้านแห่งความดี
ให้เป็นสารคดีและเรื่องราวของบ้านในมุมมองของเราโดยเฉพาะ เรามองบ้านของเราและ
สามารถเจาะลึกเรื่องราวในบ้านของเราเองได้

กลุ่มที่ ๒ ประกอบด้วยไนต์ บอล และพีทิตต์เป็นพี่เลี้ยง พี่ทำงานเรื่องแรกว่าด้วยเรื่อง
การแต่งกายที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น ต้องแอบถ่ายภาพและมีอุปสรรคมาก จึงเปลี่ยน
มาเป็นเรื่อง “หัวหน้าแรง” เพราะอยากทำสารคดีท่องเที่ยวที่มีมุมมองของตนเอง
และอยากเจาะลึกไปในชุมชน

กลุ่มที่ ๓ ประกอบด้วยบัววี ชัญ และชัย มีพีตต์เป็นพี่เลี้ยง ทำสารคดีเรื่องแรก
เกี่ยวกับสุขภาพ เน้นเรื่องการออกกำลังกายที่สนามกีฬาฯ ได้ฝึกการสัมภาษณ์จากบุคคล
มากหน้าหลายตาและผู้สูงอายุหลายคนที่ทำให้ความเมตตา และเลือกทำสารคดีอีกเรื่อง
ให้บ้านแห่งความดี ก็คือเรื่องราวของโรงเรียนกสิกรรมไร้สารพิษ ซึ่งเป็นความประทับใจ
ที่มีต่อลุงชาวบ้าน ๒ คน ที่ช่วยสอนและปฏิบัติจริงในเรื่องกสิกรรมไร้สารพิษให้กับ
เยาวชนในระหว่างที่อยู่ในบ้านแห่งนี้

กลุ่มที่ ๔ ประกอบด้วยแนน หนึ่ง และมีพีเกเป็นพี่เลี้ยง เรื่องแรกเยาวชน ๒ คน

จะไม่กระตือรือร้นในการทำงานและไม่มั่นใจในการเข้าไปสัมภาษณ์นักศึกษา เพราะหัวข้อที่ตั้งไว้คือเรื่องการมีส่วนร่วมของวัยรุ่นในหอพัก ซึ่งต้องไปชုံมแอบถ่ายรูปในหอพัก จึงเกิดความรู้สึกไม่สะดวกใจและแคร่ ต่อสาขตาผู้คนที่ดูตนเองอย่างสงสัยแต่ก็พยายามทำจนจบเรื่องแรก แล้วเมื่อทำเรื่องที่สอง จึงเลือกเรื่องที่เก็บภาพทำงานง่ายขึ้น การทำงานจึงเริ่มสนุกและมีกำลังใจในการผลิตมากขึ้นแม้จะต้องขึ้นไปสัมภาษณ์บนเขาและเผชิญหน้ากับฝูงลิง (ซึ่งแน่นอนเป็นคนที่กลัวลิงมาก)

● **สารคดีทั้ง ๘ เรื่องในชีวิตเยาวชน** ได้จัดเก็บไว้เป็นผลงานที่มีคุณค่า การประเมินผลของครูผู้สอนและคณะทำงานเน้นเรื่องการทำงานของกลุ่มในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การฝึกคิดอย่างมีเหตุมีผล การคิดตัดสินใจ การควบคุมอารมณ์ในการทำงานร่วมกัน การสื่อสารกับผู้คนที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการผลิต รวมทั้งการมีจิตสำนึกที่ดีในการเลือกสาระของเรื่องให้มีคุณค่าและมีประโยชน์มากกว่าความสามารถในด้านเทคนิคการผลิต ทุกเรื่องเป็นที่ประทับใจของคณะทำงานและผู้ชมคนอื่น ๆ ที่เชิญมาร่วมวิจารณ์ และทุกเรื่องทำให้มองเห็นความสามารถและความคิดของเยาวชนได้มาก

สัปดาห์ที่ ๒๑-๒๒-๒๓-๒๔ เยาวชนกับแผนงานชีวิต

- ครูได้มอบหมายงานการทำแผนชีวิตของตนเอง โดยแสดงให้เห็นชัดเจนว่า เมื่อกลับบ้านแล้วจะวางแผนทำอะไรบ้างเพื่อชีวิตที่ดี แผนชีวิตนี้ให้เยาวชนเขียนลงกระดาษปรู๊ฟ ออกแบบหรือมีภาพวาดประกอบให้สวยงาม ชัดเจน คนอื่นเข้าใจได้ง่าย

- การเตรียมนำเสนอแผนชีวิตของตนเองเป็นรายบุคคล โดยคณะทำงานประกอบด้วย ป้าหนู น้าจ้อ ครูประสิทธิ์ พี่บ๊อดี้ทุกคน รวม ๘ คน นั่งฟังและซักถามรายละเอียด เพื่อให้เยาวชนได้บอกเล่าส่วนลึกในใจเกี่ยวกับแผนชีวิตออกมาให้มากที่สุด คณะทำงานตกลงกันว่า คำพูดทุกคำในบรรยากาศรับฟังแผนชีวิตขอให้เป็นการสื่อสารต่อกันในเชิงบวก ให้ขวัญและกำลังใจให้มากที่สุด

- ให้เวลาในการเตรียมงานนี้ ๓ สัปดาห์ และนี่คือส่วนหนึ่งของความตั้งใจในเส้นทางชีวิตของเยาวชนกลุ่มนี้

● **การทำแผนชีวิตของเยาวชน** หากพิจารณาตามงานเขียนก็จะเห็นเพียงข้อความสั้นๆ ไม่มีพลัง แต่หากพิจารณาตามกระบวนการที่เยาวชนนำเสนอด้วยถ้อยคำที่แตก

เปลี่ยนข้อคิดกับคณการทำงาน แวดตาที่มุงมั่งก็จะสัมผัสกับพลังเชิงบวกที่อยากทำสิ่งที่ดีให้กับชีวิตและครอบครัว เช่น

บ่าววี พุดหนักแน่นว่า จุดอ่อนของผมนคือไม่รู้จักเลือกคบเพื่อน จะไม่คบเพื่อนที่ไม่ดีอีก จะหลีกเลี่ยงให้ได้ ต้องรู้เท่าทันเพื่อน “เขาเอาขณะผมนไม่ได้หรอกครับถ้าผมนไม่ทำตามเขา...”

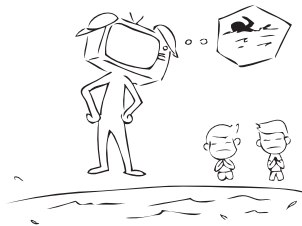
โน้ต ให้ข้อคิดว่ จะใกล้ชิดกับพ่อแม่ให้มากขึ้น จะมีพี่ชายซึ่งเป็นคนดีและทำมาหากินมั่นคงเป็นที่ปรึกษา “ผมว่าจุดอ่อนของผมนคือ แต่ก่อนผมนเป็นคนคิดแล้วทำเลย ต่อไปนี้ผมต้องคิดให้มากขึ้น ควบคุมอารมณ์ตนเองให้มากขึ้น...”

หนึ่ง งานที่บ้านแห่งความดี ทำให้นิ่งและคิดเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น “ผมอยากเอางานนำชีวิตผม...เพราะผมต้องพึ่งตนเองให้ได้ และความสัมพันธ์กับครอบครัวก็เป็นเรื่องสำคัญ แม้ว่าไม่มีแม่...มีพ่อแต่เข้ากันไม่ได้...ผมก็มียาและบ้า ซึ่งมีความขัดแย้งทางความคิดอยู่บ้าง แต่ผมก็คิดว่า มีแค่นี้ก็อบอุ่นแล้วเมื่อเทียบกับเด็กกำพร้า”

แนน ให้ข้อคิดว่ “กระบวนการล้อมวลชนศึกษา ทำให้ผมพัฒนาความคิดได้มาก ผมมีกำลังใจทำอะไรมากขึ้น เพราะผู้ใหญ่เขาตั้งใจทำงานให้ผมและเชื่อในตัวผม ผมรู้สึกได้”

ชัย “เรื่องผู้ใหญ่ผมได้บทเรียนราคาแพงแล้ว”

ชัย สรุปเรื่องกระบวนการเรียนรู้คือว่า มันเป็นกระบวนการที่ดีมากๆ สำหรับผม ที่ไม่เคยรู้ ได้รู้ ที่ไม่เคยคิด ได้คิด ที่นี้ทำให้ผมเปลี่ยนเป็นคนละคน...กลับออกไปผมนจะไม่พลาดอีก จะทำงานและเรียนให้พ่อแม่พี่น้องภูมิใจ...

แผนชีวิตในอนาคตของไนต์

เรื่องเนื้อหาที่จะปฏิบัติในอนาคต

หลังจากที่ผมได้หลุดออกไปจากนี้...ผมจะใช้ชีวิตแบบเดิมไม่ได้แล้ว เพราะผมมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเยอะ เช่น ต้องดูแลพ่อ แม่ และเลี้ยงดู “ลูกชาย” ด้วย แต่ก่อนที่จะเลี้ยงพวกเขาก็ต้องหางานทำก่อน แต่ผมไม่หนักใจเท่าไรเพราะผมมีงานรองรับอยู่แล้ว เช่น ไปทำงานแผ่นพื้นหรือคล้ายๆ กับงานก่อสร้างที่พี่ชายทำอยู่ และมีรายได้เงินสูงอีกด้วย เพื่อที่จะนำเอาไปเลี้ยงดูลูกชายและช่วยลดค่าใช้จ่ายพ่อ แม่ แล้วอีกอย่างหนึ่งผมจะต้องเรียนหนังสือให้จบ ม.6 ก่อน พอจบแล้วในใจผมอยากเรียนต่อให้จบ ปวส. ทางด้านช่างไฟฟ้า เพราะผมต้องการให้พ่อ แม่ ปลื้มใจ และเป็นอาชีพที่ผมชอบด้วยครับ แต่พอเรียนจบก็จะออกมาหาวิชาอีกสักหน่อย หรือพูดง่ายๆ ว่าหาประสบการณ์ประมาณ ๑-๓ ปี พอได้วิชาอะไรมาพอสมควรก็ต้องเริ่มหาทุนเพื่อมาซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือจะมาทำงานเอง พอทำงานเองแล้วหรือตั้งหลักได้แล้ว ก็ต้องเก็บเงินอีกครั้งเพื่อที่จะเป็นทุนให้กับ “ลูกชาย” เข้าเรียนหรือเรียนสูงๆ และให้พ่อ แม่ ไม่ต้องทำงาน อยู่อย่างสบาย เพราะในใจผมอยากจะให้ครอบครัวมีความสุข และต้องการให้ “ลูกชาย” มีการศึกษาสูงๆ เป็นคนดีในสังคม ส่วนพ่อ แม่ ผมก็อยากให้อยู่บ้านเลี้ยงหลานๆ อยู่ที่บ้านดีกว่า ไม่ต้องทำงานเพราะตอนนี้พ่อและแม่สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรงเท่าไรครับ

...นี่คือเป้าหมายของผมที่จะต้องทำให้ได้เพราะต้องทดแทนพระคุณ และต้องดูแลลูกชายให้เป็นคนดีในสังคมแล้ว

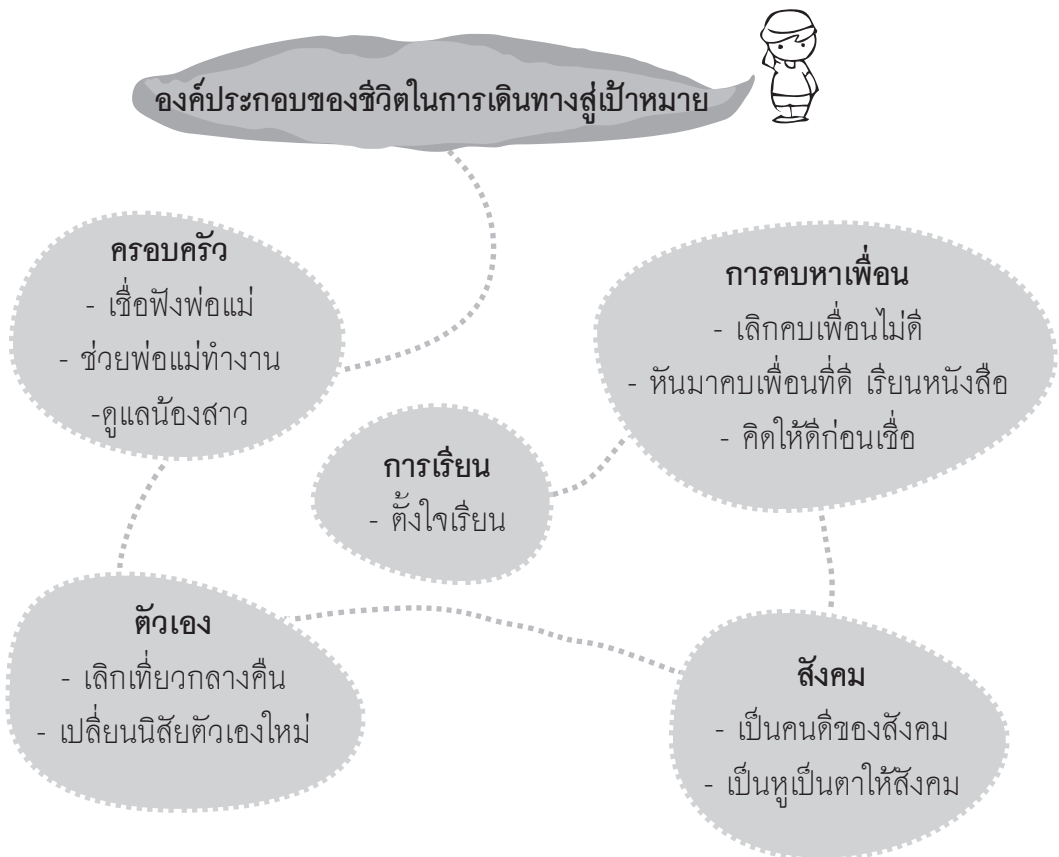
“ครอบครัวมีความสุข”

>> ผมเรียนชีวิตผ่านสื่อครับ >>

ชีวิตหลังจากได้รับอิสรภาพ

หลังจากที่ผมได้รับอิสรภาพคืนมา เรื่องแรกเลยที่ผมจะทำคือเรียนหนังสือ ผมจะเรียน กศน. ม.ปลาย ตอนนี้นี้ผมก็ได้สมัคร กศน. ที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต ๘ จังหวัดสงขลา ไว้แล้ว และผมยังคิดอีกว่าจะไปสมัครเรียนด้านนอกด้วย คือผมจะสมัครเรียนช่างยนต์ ผมจะออกมาทำงาน ถ้าไม่สามารถเปิดร้านเป็นของตัวเองได้ผมจะไม่ทำร้านเดิมที่เคยทำอยู่ก่อนที่จะมาอยู่ที่นี่ครับ เมื่อทำงานได้เงินมาผมจะเก็บส่วนหนึ่งไว้ใช้เอง และอีกส่วนหนึ่งจะให้แม่เก็บไว้ให้น้องเรียน จะทำอย่างนี้ไปเรื่อยๆ จนกว่าผมจะมีอะไรที่ต้องรับผิดชอบมากกว่านี้ครับผม

ชีวิตเลือกได้อะไรที่ตัวเรา

แผนชีวิต ตลอดชีวิต

๑. ครอบครัว ถ้าผมได้ปล่อยตัวออกไปสู่สังคม สิ่งแรกที่ผมต้องทำคือ การเป็นเด็กดีของพ่อ แม่ก่อน และต่อมาก็เป็นคนดีของสังคม ผมตั้งใจว่าจะออกไปหางานทำ (แต่พ่อบอกว่าพ่อจะหางานให้ทำเอง จะพาไปฝากงานที่พ่อผมรู้จัก แต่ถ้าผมไม่ถนัดงานที่พ่อฝากให้ ผมก็จะกลับไปทำงาน “ขนม” ที่ผมทำอยู่เมื่อก่อน เพราะผมพอมีความรู้ในการทำขนมอยู่แล้ว และจะต้องพึ่งพาตัวเองให้รอด และผมจะหาเงินเลี้ยงพ่อ แม่ต่อไป

๒. การศึกษา ผมตั้งใจว่าผมออกไปผมจะศึกษาทาง “ศาสนา” และจะเรียนให้จบ กศน. ไปด้วย เพราะทางศาสนาผมยังอ่อนอยู่ จะเรียนให้จบ ม.6 ระยะเวลาประมาณ ๒-๓ ปีและเรียนทางด้านศาสนาไปเรื่อยๆ

๓. สังคม ผมจะหลีกเลี่ยงพวกอบายมุขทั้งหลาย ผมจะทำตัววางเฉยกับคำนิทาของผู้อื่น ผมจะเลือกคบเพื่อนที่อยู่ในกรอบหรือคบได้แต่ตัวผมต้องอยู่ในกรอบ และผมจะต้องเข้ากับสังคมได้ดีมีความสุข

๔. ความรู้ที่ได้จากบ้านแห่งความดี สิ่งที่ผมได้เรียนรู้จากที่บ้านแห่งความดี ความรู้ที่ได้จากการทำน้ำหมัก ผมจะออกไปทำด้วย เพราะว่าแม่ผมเพิ่งปลูกยางพารา ผมคิดว่าจะทำน้ำหมักรดต้นยางพาราของผมต่อไป

อนาคตของชัย

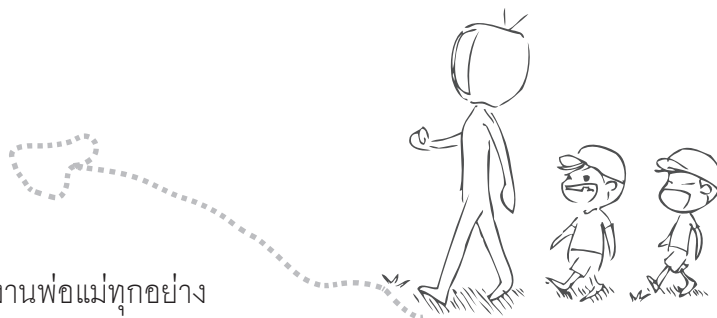
เมื่อออกไปจากที่นี่แล้วผมจะออกไปเรียนต่อให้จบ ม.6 และทำงานควบคู่ไปด้วย ซึ่งผมเองก็มีงานรองรับอยู่แล้วเพื่อเป็นทุนให้ตัวเองได้เรียนให้จบด้วย และส่งเสียให้น้องชายอีกคนได้เรียนด้วย เพื่อแบ่งเบาภาระให้พ่อ แม่ด้วย ควบคู่ไปกับอาชีพเสริมทำกรอบรูปช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัว และต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าเดิม เป็นระยะเวลา ๑ ปี

จากนั้นทำงานช่วยส่งเงินให้พ่อ แม่ และเก็บเงินสะสมไว้เพื่ออนาคตตัวเองและครอบครัวต่อไป ควบคู่กับเชื้อเพลิงพ่อ แม่ เป็นตัวอย่างที่ดีของน้อง เป็นระยะเวลา ๕ ปี แล้วทำงานเก็บเงินไว้เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยไว้ให้พ่อ แม่ ในยามที่ท่านชรา และช่วยส่งเสียน้องเรียนต่อให้สูงๆ และเอาความรู้ที่ผ่านมากลับมาสร้างบ้านตัวเอง เป็นระยะเวลา ๒ ปี

และเป้าหมายสูงสุดคือ พ่อ แม่ กลับมาอยู่ด้วยกันที่บ้านเดิมโดยที่ท่านทั้งสองไม่ต้องทำงานอีกต่อไป

ความใฝ่ฝันวันหนึ่งของซัง

ชีวิตครอบครัว

- แนวทางปฏิบัติ
- ช่วยเหลืองานพ่อแม่ทุกอย่าง
  - ดูแลเอาใจใส่ยากับยาย
  - ใช้เวลาอยู่กับครอบครัวให้มาก
  - จะไม่สร้างปัญหาให้ครอบครัว
  - เชื่อฟังพ่อแม่

ชีวิตในสังคม

- เลือกคบเพื่อนที่ดี
- จะไม่ใช่สารเสพติดเค็ดชาด
- ช่วยเหลือ ทำประโยชน์ให้ผู้อื่น
- ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

การศึกษา

เหตุผล

- ต้องการความก้าวหน้าในชีวิต
- ทำให้พ่อแม่ภูมิใจ
- ไม่อยากอยู่บ้านเฉยๆ
- เพื่อความต่อเนื่อง (เรียนต่อ)

สถานที่

- ย้ายจากที่ กทม. มาเรียนที่ จ.นครศรีธรรมราช (โอนหน่วยกิต)

สาขา

- สาขาวิชาการตลาด เพราะเป็นสาขาที่เรียนมาแล้ว

ระดับการศึกษา

- ตั้งใจจะให้จบปริญญาตรีก่อน แล้วจะบวชให้พ่อแม่ หลังจากนั้นอาจเรียนต่อถ้ามีโอกาส

เหตุผล

- อยากอยู่บ้าน เดินทางไปเรียนสะดวก
- จะได้ช่วยช่่วยงานพ่อแม่
- จะได้ทำอาชีพที่ตั้งใจ (ทำกรอบรูป)

ระยะเวลา

- ประมาณ 1-2 ปี เพราะต้องเรียนปี 4 ใหม่ ถ้าบางวิชาย้ายหน่วยกิตไม่ได้ต้องลงเรียนใหม่

การประกอบอาชีพ

(เปิดร้านทำกรอบรูป)

เหตุผล

- เป็นงานที่ถนัดเลยทำและน่าจะไปได้สวย อยากมีงานทำ
มีกิจการเป็นของตนเอง จะได้เก็บเงินเป็นทุนไว้เรียน

ทุน

- คงต้องอาศัยทุนจากพ่อ แม่
- อยากให้ศูนย์ฝึกฯ ช่วยเหลือบางส่วน
- ถ้าไม่มีทุนคิดว่าจะไปเป็นลูกจ้างตามร้านทั่วไปก่อน
จะได้มีประสบการณ์

ทำเล

- ที่บ้านโดยเปิดร้านเล็กๆ ไปก่อน
- หาที่เช่าที่ราคาถูกลงๆ ในตลาด

ผลที่คาดว่าจะเป็นไปได้

- ตั้งใจไว้แล้วยังไงต้องทำให้ได้

>> **ผมเรียนชีวิตผ่านสื่อครับ** >>

แผนชีวิตของแห้ว

ณ ปัจจุบันนี้ ผมได้มาอยู่บ้านแห่งความดี ทำให้ผมมีการใช้ความคิดด้านการใช้ชีวิตมากขึ้น และทำให้ผมมีหลักคิดเป็นของตัวเอง และสามารถนำไปเป็นรากฐานของทางเดินชีวิตผมต่อไปได้เมื่อได้รับอิสระ

ด้านการเรียนจุดเริ่มต้นของผมตอนนี้คือ การสมัครเรียน กศน. แล้ว และเมื่อได้รับอิสรภาพ ผมจะไปสมัครเรียน ปวช. สาขาคอมพิวเตอร์ เพื่อที่จะทำให้ผมมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อที่จะนำไปเรียนในระดับปริญญาตรีได้ง่ายขึ้น และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้และเลี้ยงครอบครัวต่อไปในอนาคต

ด้านครอบครัวและการใช้ชีวิตในสังคม สำหรับตัวผม ผมจะกระทำสิ่งใดผมต้องคำนึงถึงพ่อ แม่ พี่ชาย เป็นอันดับแรก เพราะผมไม่ต้องการให้พ่อ แม่ พี่ชายผม เสียใจอีกที่ผมสู้กับปัญหาได้ทุกวันนี้เพราะครอบครัวของผม ผมมีกำลังใจมากเมื่อนึกถึงครอบครัวและการใช้ชีวิตในสังคม ผมจะนำประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นครู และสิ่งใดที่ไม่ดีผมจะไม่รับมาใส่ในชีวิตของผมแน่นอน เท่านั้นที่สุขแล้ว

เรียนจบปริญญาตรี ครอบครัวมีความสุข ตัวผมภูมิใจในตัวเอง มีความสุข บวชให้พ่อแม่ และหาเงินเพื่อเลี้ยงดูพ่อ แม่ ทำให้พ่อ แม่ มีความสุขมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ชีวิตและอนาคตของบอกล

แผนชีวิตเมื่อออกไป

เมื่อผมกลับไปอยู่ที่บ้าน ผมมีความตั้งใจและมีจุดมุ่งหมายไว้ว่าผมจะทำงานที่
โรงงานแถวๆ บ้านเพราะสะดวกในการเดินทาง

เหตุผลที่ผมตั้งใจที่จะทำงานก็เพราะต้องการที่จะช่วยแม่หารายได้และอยาก
แบ่งเบาภาระจากแม่ลงบ้าง อยากให้แม่สบาย เพราะถึงเวลาที่ผมจะต้องตอบแทนบุญคุณ
ของผู้ที่มีพระคุณ และเงินที่ผมได้มาจากการทำงานที่สุจริตนั้น ผมจะเก็บไว้ใช้ส่วนตัวบ้าง
เล็กน้อย ที่เหลือจะให้แม่ทั้งหมดเพื่อที่จะลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว

และตั้งใจว่าจะส่งน้องเรียนให้สูงเท่าที่ผมจะทำได้ เพราะผมอยากให้ผมและ
ครอบครัวอยู่กันอย่างมีความสุข และผมจะไปสมัครเรียน กศน. ต่อจนจบ ม.ปลาย
คิดว่าจะเรียนไปทำงานไป...

แผนและอนาคตของบัววี

หลังการปล่อยตัว

ผมจะกลับไปทำงานเก็บเงิน จะซื้อรถและเก็บไว้ส่วนหนึ่ง พร้อมๆ กับเรียน ผมจะเรียน กศน.

ครอบครัว

จะใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวอย่างอบอุ่น เชื้อพังผู้ใหญ่ เป็นลูกที่ดีของพ่อ แม่ ช่วยแบ่งเบาภาระทางบ้าน ส่งน้องเรียนหนังสือจนสุดความสามารถ

สังคม

จะคบเพื่อนที่ไม่เป็นอันตรายต่อสังคม เพราะจะไม่ทำให้เราคิดผิด คนที่เราไว้ใจใจได้จะได้เป็นที่ปรึกษา เทียบว่ให้หน่อยลง กลับบ้านนอน

เป้าหมาย

อยากจะทำธุรกิจส่วนตัวสักแห่ง เพื่อจะเป็นอาชีพหลักของตนเองและคนอื่น เพราะความรู้ในด้านนี้ผมมีอยู่มากจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาใช้ในยามว่าง เพื่อเป็นการสร้างรายได้ทางหนึ่ง

🐱 อีสร...ที่เลือกได้ - หนึ่ง

หลังจากที่ผมออกไปจากที่นี่แล้ว ผมจะเริ่มชีวิตใหม่เพื่อตัวเองและครอบครัว ผมจะนำเอาวิชาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนและประสบการณ์ต่างๆ มาทำอย่างต่อเนื่อง

ผมจะยึดงานด้านครอบครัวเป็นหลัก เพราะผมรู้สึกไปได้ดี งานที่ผมเลือกจะต้องทำแล้วสบายใจ ไม่อึดอัดกับงานที่ทำ และที่สำคัญใจต้องรักกับงานที่เลือกจะทำมัน

ผมจะทำงาน เก็บเงินเลี้ยงตัวเองและเลี้ยงครอบครัวของผมด้วยตัวเอง

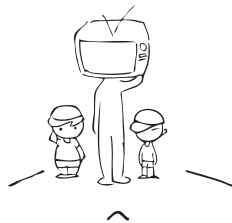
“การงาน” งานที่ผมเลือกต้นทุนจะต้องต่ำพอประมาณเพราะครอบครัวผมไม่ค่อยจะมีรายได้สักเท่าไร แต่ถ้างานไม่ราบรื่นอย่างที่ผมคิด ผมก็ต้องรับจ้างทำงานที่ไม่หนักมาก เพราะว่าร่างกายผมไม่ค่อยแข็งแรงสักเท่าไร

“สถานที่การค้า” ผมอาจจะเปิดร้านเล็กๆ ที่บ้านของผมสักกระยะหนึ่ง ถ้าไปได้สวย ก็คงต้องหาตลาดนัดเข้าสัปดาห์หนึ่ง

ความฝันยังไม่เห็น แต่ใจรับรู้อยู่ข้างใน

บทที่ ๔

การประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชน

คณะทำงานได้จัดการประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน บ้านแห่งความดี วันที่ ๑ รวม ๑๒ คน ดังนี้

- ครูผู้สอนรวบรวมการบ้านหรือแบบฝึกหัดที่ได้รับมอบหมายให้ทำในระหว่างการเรียนการสอนเพื่อใช้ประกอบการประเมินผลทักษะชีวิตเยาวชน
- ทดสอบความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อมวลชนศึกษา
- มอบหมายงานให้เยาวชนทำแผนชีวิตของตนเองและนำเสนออย่างสร้างสรรค์ในที่ประชุมเป็นรายบุคคล
- ครูและคณะทำงานประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตเป็นรายบุคคล โดยนั่งพร้อมกัน และดูรายละเอียดการพัฒนาของเยาวชนทั้ง ๕ เรื่อง อภิปรายร่วมกันอย่างละเอียด

>> จบเรียนชีวิตผ่านสื่อครบ >>

- พี่บ๊อดี้ < คน จัดห้องประชุมให้เยาวชนแต่ละคนเข้ามาประเมินเพื่อนทุกคนตามมุมของตนเอง โดยให้เข้ามาอภิปรายทีละคน

สรุปผลการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนได้ดังนี้

ลำดับ	ชื่อ	การพัฒนาทักษะชีวิต
๑	ศิธา	มีความภูมิใจในตนเอง มีกาลเทศะ เกรงใจผู้อื่นมาก ไม่เห็นแก่ตัว คิดเป็นระบบ คิดแยกแยะได้ และกล้าแสดงความคิดเห็นเมื่อมีการปรึกษาหารือในการทำงานเพื่อส่วนรวม ควบคุมอารมณ์ได้ แม้จะเครียดก็จะหาทางระบายความเครียดด้วยการพูดคุยกับพี่ๆ และครู ทำงานบ้านและปลูกต้นไม้ เป็นที่ยอมรับของเพื่อน เขียนสื่อสารความคิดได้ดี มีจิตใจเพื่อส่วนรวมมาก และมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ดีและสำเร็จ
๒	ปาววี	มีความคิดดีแต่คิดช้า มีความพยายามมากขึ้นในการร่วมแสดงความคิดเห็น มีความอดทนเมื่อถูกเพื่อนล้อ มีท่าทีที่เป็นมิตรและมีมนุษยสัมพันธ์ต่อคนอื่น มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมแต่ไม่กล้าเป็นผู้นำ เป็นผู้ตามที่ดี
๓	โน้ต	มีความกล้าหาญในการแสดงความคิดเห็น กล้าคิดนอกกรอบ พัฒนาได้เด่นชัด คือ จะมีท่าทีที่คิดก่อนพูดและเขียนสื่อสารความคิดเห็นได้ดี เป็นคนรู้กาลเทศะ และประนีประนอมกับคนอื่นมากขึ้น ใจเย็นมากขึ้น มีใจอาสามากขึ้น จะกระตือรือร้นในการทำงานเพื่อส่วนรวม
๔	หนึ่ง	เป็นคนที่คิดเป็นระบบได้ มีความลึกซึ้งในความคิดเรื่องต่างๆ อย่างเชื่อมโยง แต่บางที่คิดได้ดีแต่ไม่กล้าลงมือทำ เป็นคนยอมรับสภาพของตนเองและความทุกข์ที่เผชิญอยู่ได้ โดยเฉพาะปัญหาที่มีอยู่ในครอบครัว เป็นคนวางเฉยได้แม้จะไม่พอใจ เพราะไม่อยากขัดแย้งกับเพื่อน การสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธภาพยังไม่เด่นชัดนัก เพราะปกติจะเฉยแต่สังเกตจากแววตาที่เป็นมิตรและยิ้มรับ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมพัฒนาขึ้นกว่าช่วงเดือนแรกๆ ที่มาอยู่ เมื่อได้รับมอบหมายงานใดๆ จะรับผิดชอบและทำเต็มที่

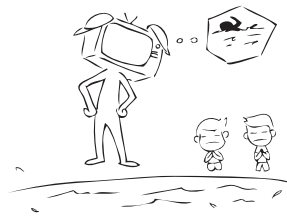
>> จบเรียนชีวิตผ่านสื่อครบ >>

๕	บอล	มีความคิดดีและแสดงความคิดได้ชัดเจน ถ้าดับความคิดและให้เหตุผลประกอบได้ มีความภูมิใจในตนเอง คิดทำสิ่งที่ดีในกิจกรรมหลายอย่างได้ที่บ้านนี้ ใจเย็นและประนีประนอมเมื่อขัดแย้งกันในกลุ่ม สื่อสารด้วยคำพูดที่สุภาพและอ่อนน้อม การทำงานเพื่อส่วนรวมจะอยู่ในระดับผู้นำกลุ่ม เพราะเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม
๖	ป่าวเล็ก	มีความพยายามในการร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนและในกลุ่ม มีการพูดคุยที่ไม่เป็นทางการมากขึ้น ยิ้มแย้มแจ่มใสและสบตาผู้คนที่มากขึ้น มีพัฒนาการในด้านการเขียนแสดงความคิด (จากที่เขียนสั้นๆ กุศๆ ๒ - ๓ บรรทัด เป็นครึ่งหน้าและเกือบเต็มหน้า) การมีจิตใจเพื่อส่วนรวมเห็นได้ชัดในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเต็มที่ในการออกแรงยกของ (แม้จะผอมบางและตัวนิดเดียว) พัฒนาจากที่เป็นคนเฉื่อยๆ เป็นคนที่คล่องแคล่วมากขึ้น ไม่ติดเพื่อนแจเหมือนช่วงแรกๆ ถ้าที่จะไปรวมกลุ่มกับคนอื่น
๗	แนน	มีความมั่นใจในตนเองในการร่วมแสดงความคิดเห็น มีจุดยืนที่ชัดเจน มีที่ท่าที่ดีในการเปิดใจรับฟังผู้อื่น มีความภาคภูมิใจที่มีครอบครัวที่ดี และเชื่อว่าครอบครัวเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวในชีวิตมากขึ้น อารมณ์ดีและยิ้มเสมอ ไม่เครียด มีลักษณะเป็นสุภาพบุรุษคอยบริการครูและผู้อาวุโสอื่นๆ ในบ้าน เป็นผู้นำในการทำงานกลุ่มได้ดี และแสดงออกในการอาสาทำงานเพื่อสังคมเสมอ (เป็นฝ่ายต้อนรับที่ดี)
๘	ชัย	เป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ แสดงความคิดเห็นได้ดีทั้งด้วยการพูดและการเขียน มีบุคลิกภาพที่ดี สุภาพอ่อนโยน และยอมรับสิ่งที่พลาดไปว่าเป็นบทเรียนชีวิตที่สำคัญ ภูมิใจและเชื่อมั่นว่าตนเองจะสามารถทำสิ่งที่ดีให้ครอบครัวภูมิใจได้ (จากการพูดคุย) ในการทำงานเพื่อส่วนรวมจะทำงานจริงจังและรับผิดชอบอยู่ในกลุ่มจะเก็บของจนเรียบร้อยเมื่อเลิกงาน
๙	ชัย	คิดได้กว้างและลึกมากขึ้น พัฒนาในด้านการยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนมากขึ้น มองเห็นความผิดพลาดและจุดเปลี่ยนแปลงชีวิตให้ดีขึ้นและมั่นใจว่าตนเองทำได้ (ที่นี้ทำให้ผมเปลี่ยนเป็นคนละคน และลดการเห็นแก่ตัวลงมาก) ชัยมุ่งมั่นในการทำกรอบรูป (งานอาชีพที่เรียนที่นี้) และทำได้มีฝีมือดี เปิดบริการหารายได้ให้กองกลางได้มาก และตั้งใจมากที่จะเรียนต่อในมหาวิทยาลัยที่เคยเรียนมาแล้ว เชื่อมั่นในการเผชิญหน้ากับสังคม และคิดว่าตนเองมีหลักคิดที่ได้รับจากบ้านแห่งความดี

๑๐	มาส	<p>มาได้กลับบ้านก่อนคนอื่น มีพัฒนาการด้านการเขียนแสดงความคิดเห็น เป็นผู้ที่รับผิดชอบในงานบ้านและการบ้านเป็นอย่างมาก พัฒนาการการพูด (จะพูดได้ตลอด) ที่มีเหตุมีผลและลำดับการคิดได้มากขึ้น มีความสามารถพิเศษหลายด้านในศิลปะพื้นบ้าน เช่น การร้องโนรา การเล่นกลองยาว ฯลฯ มีความภูมิใจในสิ่งนี้ เปิดตัวเองมากขึ้น (เมื่อก่อนจะแยกตัวอยู่เงียบๆ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร) ใจเย็นลงและควบคุมอารมณ์ได้ดี (ลดการทำตาขวางๆ) ร่าเริงแจ่มใสอย่างเห็นได้ชัด</p>
๑๑	ปู	<p>มีพัฒนาการในด้านความมั่นคงทางอารมณ์ (คิดถึงบ้านและลูก) แสดงออกว่ายอมรับสภาพและการรอคอยได้ดีขึ้น การสื่อสารแสดงความคิดเห็นด้านการเขียนได้ดีกว่าการพูด รับผิดชอบในการทำการบ้านมาก (เมื่อได้กลับบ้านก่อนคนอื่นก็ยังฝากส่งการบ้านกลับมาให้ครูอีกอย่างเรียบร้อย) ช่วยเหลืองานในบ้านและงานเพื่อส่วนรวมในฐานะผู้ตามได้ดี เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษในการแต่งเพลงและเล่นกีตาร์ได้ดี การใช้ชีวิตที่นี้ทำให้เกิดแรงบันดาลใจ แต่งเพลงร่วมกับบอลได้กว่า ๑๐ เพลง มีความมุ่งมั่นกลับไปทำสวนยางของครอบครัวเป็นหลัก และจะเลี้ยงลูกให้ดีที่สุด</p>
๑๒	ติม	<p>มีพัฒนาการการพูดให้คู่และสนใจผู้อื่นได้ มีความคิดลึกซึ้งในเรื่องปัญหาของชีวิต ยอมรับสภาพชีวิตที่ผิดพลาด แต่ก็ยังดูเฉยๆ ไม่มีพลังที่จะทำอะไร เพื่อการพัฒนาชีวิตได้อย่างชัดเจน ติมได้ออกจากบ้านก่อนคนอื่นและเมื่อกลับมาเยี่ยมบ้านแห่งความดี ดูท่าที่คิดคะนองและฟุ้งเฟ้อ (พิจารณาจากการแต่งตัวของติมและแฟนที่มาด้วยกัน) และพูดถึงการเที่ยวเตร่การไปกรุงเทพฯ กับแฟน หลังจากนั้นประมาณเดือนกว่าๆ แม่และแฟนได้มาบอกว่า ติมถูกจับกุมคดีฉ้อราษฎร์บังหลวง แม่ต้องไปกู้เงินจำนวนมากมาประกันตัว และมีความหวังกับลูกว่าลูกจะอยู่ช่วยขายของกับแม่ในระหว่างรออุทธรณ์ศาล</p>

>> จบเรียนชีวิตผ่านสื่อครบ >>

บทที่ ๕

บทเรื่องและข้อค้นพบ

คณะทำงานได้ดำเนินการสรุปบทเรียนการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน โดยกระบวนการล้อมวลชนศึกษา เป็นลำดับดังนี้

๑. การจัดคณะทำงานบันทึกการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนบ้านแห่งความดี โดยกระบวนการล้อมวลชนศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ อย่างต่อเนื่อง ๒๔ สัปดาห์ ระหว่างวันที่ ๑๒ มิถุนายน - วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

๒. การประชุมคณะทำงานประกอบด้วยครูผู้สอน พี่บัดดี้ เจ้าหน้าที่บ้านแห่งความดี รวม ๘ คน เพื่อรวบรวมและประมวลผลกระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ณ ห้องประชุมบ้านแห่งความดี เป็นการประชุมอย่างต่อเนื่อง รวม ๒ วัน คือวันที่ ๑๓ - ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๐

>> ผมเรียนชีวิตผ่านสื่อครับ >>

๓. ประชุมคณะทำงานและนักวิชาการเพื่อรายงานและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และเขียนรายงานผลการดำเนินงาน โดย อ.พรธรรมา โสคติพันธ์ และคุณวิชาติ จรุงโรจน์ นักวิชาการศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้ จังหวัดสงขลา ระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

๔. ประชุมเครือข่ายเยาวชนและอาสาสมัครเพื่อสะท้อนกลับผลการดำเนินงาน และให้ข้อเสนอแนะ (จากมุมมองเยาวชน) ๒๑ คน ที่เกาะยาวใหญ่ จ.พังงา ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๑

๕. ประชุมเครือข่ายสหวิชาชีพ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษาสมทบ กรรมการสงเคราะห์ ผู้บริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๙ และเจ้าหน้าที่ ครูและนักวิชาการในท้องถิ่น รวม ๕๔ คน “เวทีวิถึคิดใหม่ในการพัฒนาเยาวชน” โดย อ.ชัยวัฒน์ ธิระพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ จากสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civic net) เป็นวิทยากรกระบวนการ เพื่อสะท้อนกลับความรู้ ความคิด และข้อเสนอแนะในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน ระหว่างวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๑ ณ ห้องประชุมทรายแก้ว โรงแรมพาวเวอร์เลี่ยน สงขลา มีผู้เข้าร่วมประชุม ๖๒ คน

สรุปบทเรียนและสิ่งที่ค้นพบจากการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนโดยกระบวนการล้อมวลชนศึกษา ดังนี้

๕.๑ การสร้างสรรคกระบวนการเรียนรู้

(๑) การดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนโดยกระบวนการล้อมวลชนศึกษา ระยะเวลาต่อเนื่อง ๒๔ สัปดาห์ (ระหว่างมิถุนายน - พฤศจิกายน ๒๕๕๑) เป็นการ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้วิถีวิทยาแห่งความรักและเมตตา เป็นจุดเด่นของงานนี้ อาจารย์ชัยวัฒน์ ธิระพันธ์ ประธานสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม ได้ศึกษา กระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนในโครงการนี้แล้วสะท้อนความคิดว่า คณะทำงานนับตั้งแต่หัวหน้าบ้าน ครูผู้สอน นักจิตวิทยา ครูพี่เลี้ยงหรือพี่บัดดี้ ๕ คน ครูสอน วิชาชีพรูทุกคนจะมีบุคลิกภาพที่อ่อนโยน นุ่มนวล และให้เกียรติเด็ก มีท่าทีที่เป็นมิตรและเมตตาต่อเด็กอย่างเห็นได้ชัด เอาใจใส่ในการให้คำปรึกษาหารือ มีท่าทีที่ไว้ใจ ไม่ค่อยจับผิดหรือชี้บ่นดูว่าอย่างมีอำนาจเหนือกว่า การใช้คำแทนตัวเสมือนเป็นญาติ เช่น บ้า น้า

พี่ใช้การขอร้องหรือชี้แจงด้วยน้ำเสียงปกติ เมื่อเด็กพลาดพลังหรือทำผิด การดูแลต้อนรับพ่อแม่ ญาติพี่น้องของเขาวงวนอย่างมีมิตรไมตรี ทำให้บรรยากาศของบ้านอบอุ่น และเข้าใจกัน เขาวงวนเกิดความเกรงใจผู้ใหญ่ในบ้านมากกว่ากลัว ในเรื่องนี้ ปู่ เล่าว่า ...เขาไม่เคยพบเห็นผู้ใหญ่ที่เมตตาและให้เกียรติเขาวงวนที่ทำผิดอย่างเขา ที่มีแต่คนดูถูก ไม่ได้ใจ แต่นี่บ้านหนู น้ำจืด และพี่ทุกคน ไม่ได้เป็นญาติอะไรกับเรา แต่เขาดีกับเรา ให้โอกาส ให้กำลังใจเราตลอด จึงอยากเป็นคนดีและมีอนาคตที่ดี... ปู่มีความสามารถในการเล่นกีตาร์และแต่งเพลง และได้ถ่ายทอดความรู้สึกเหล่านี้ไว้ในเพลงของเขาหลายเพลง (มีแผ่นซีดีที่บ้านแห่งความดี) แน่น เล่าว่า เขามีความสุขในบ้านนี้ไม่รู้ลืมมีปมด้อยเพราะทุกคนรักและเข้าใจเขา “ผมประทับใจมากในเช้าตรู่วันหนึ่งในหลาย ๆ วัน ที่ได้ไปวิ่งสลับเดินริมชายทะเลกับบ้านหนู เราไม่คิดว่าคนสูงอายุจะวิ่งและเดินกับพวกเรา รวมกว่า ๑๕ กิโลเมตรในวันนั้น วิ่งผ่านผู้คนที่รู้จัก บ้านหนูจะบอกเขาว่า พาลูกชาย ๑๒ คน มาออกกำลังกาย คนเขาคอมยิ้ม และลือว่านี่ก็ว่าบ้านหนูตั้งค่ายมวย” **อาจารย์ชัยวัฒน์ให้ข้อคิดว่า บรรยากาศของบ้านที่อบอุ่นไปด้วยความรักความเมตตาอย่างนี้ คือปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้โครงการนี้สำเร็จในระยะแรกเริ่มและบุกเบิก** เพราะงานใดๆ ก็ตามถ้าจะเอาเพียงโครงสร้างที่เห็นด้วยตามาจับความสำเร็จ เราจะเห็นหมดว่าออกแบบอย่างไร มีคนสำเร็จหรือล้มเหลวก็คน มีการบริหารจัดการอย่างไร วิธีคิดชุดนี้เป็นชุดการคิด โครงสร้าง คิดมาออกกฎหมาย ออกระเบียบ คิดจะสร้างถนน สร้างอาคารมันจะออกมาในเชิงกายภาพทั้งหมด แต่สิ่งที่มีความหมายที่สุดและทำทลายการทำงานของคนมนุษย์มากที่สุดก็คือ ความเชื่อ ความศรัทธา เป็นเรื่องของคุณค่าที่มีความหมายต่อชีวิต ถ้าพลังตัวนี้ มันแรงมันจะเป็นหลักของชีวิตและของการทำงาน งานพัฒนาทักษะชีวิตเขาวงวนโดยใช้กระบวนการล้อมวลชนศึกษานี้ ผมจับความสำเร็จในระยะของการริเริ่มโครงการได้ว่า สิ่งที่ได้รับอยู่ข้างใต้ความสำเร็จด้านต่างๆ มันเป็นเรื่องของหัวใจและความรัก ความรักของคนทำงานทั้งหมด ตั้งแต่หัวหน้าไปจนถึงพี่บัดดี้ทุกคน เป็นความรักที่มีต่อเด็กทั้ง ๑๒ คน ที่เด็กเขาสัมผัสได้ เขารู้สึกได้ การให้เกียรติเขา ช่วยเหลือเขาเต็มที่ ปรีกษาหาหรือได้คลุกคลีร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกสถานการณ์ วิธีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ด้วยรักและเมตตา คลุกเคล้าไปกับกระบวนการสอนนี้ ถ้าพูดในเชิงวิชาการเป็นวิธีวิทยาแบบหัวใจ เป็นวิธีวิทยาแห่งความรักและความเมตตา ซึ่งในทางปรัชญา วิธีวิทยามี ๒ แบบ คือ

>> ผมเรียนชีวิตผ่านสื่อครับ >>

๑) วิธีวิทยาแบบอำนาจ เป็นแบบที่ใช้การควบคุม รู้ดี ฉันทฉลาด ฉันทเป็นผู้ใหญ่กว่า ถูกต้องกว่า มีวิธีคิดแบบแยกส่วน มีโลกทัศน์ที่มองโลกเป็นแค่สิ่งที่มารับใช้เรา

๒) วิธีวิทยาแบบหัวใจ ให้รักและเมตตา กระบวนการต่างๆ ของโครงการนี้ จากกิจกรรมที่ ๑ การเตรียมความพร้อม ไปจนถึงกิจกรรมที่ ๑๔ การทำแผนชีวิต แม้จะเกี่ยวพันอยู่กับกระบวนการสื่อที่จริงแต่วิญญาณของงานชิ้นนี้อยู่ที่หัวใจ รัก และเมตตา แฉงไปด้วยการสื่อสารเชิงบวก ให้กำลังใจ ให้มีอิสระที่เพียงพอ ให้ความไว้วางใจ ให้การมีส่วนร่วมในการออกแบบกฎกติกา มารยาทที่อยู่ร่วมกัน สิ่งเหล่านี้ ต้องมองให้เห็นเพราะเมื่อโครงการเดินทางไปถึงระยะการขยายผล หรือมอบงานให้ หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ ถ้ามองไม่เห็นสิ่งนี้จะทำผิดพลาด หรือแห้งแล้ง ไร้วิญญาณและความสำเร้จ... (จากเวทีวิถึคิดใหม่เพื่อเยาวชน : โครงการสรุปบทเรียน การพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนโดยกระบวนการสื่อมวลชนศึกษา จัดโดยสงขลาพอรั่มและ สสย.)

(๒) การดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน โดยกระบวนการสื่อมวลชนศึกษา ระยะเวลาต่อเนื่อง ๒๔ สัปดาห์ (ระหว่างมิถุนายน - พฤศจิกายน ๒๕๕๑) เป็น กระบวนการเรียนรู้และทำงานสื่อเชิงรุก (Activity media work) โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบกับกิจกรรมในโครงการ Actionoriented Media Pedagogy (AOMP) ซึ่ง ดร.กุนเนต ทราวเดล ดำเนินงานร่วมกับชุมชนรอบมหาวิทยาลัยไฟร์บวร์ก ประเทศเยอรมนี โดย ดร.ทราวเดล ได้เดินทางมาศึกษาการทำงานของสงขลาพอรั่มในเรื่องนี้ ระหว่างวันที่ ๒๖ - ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๑ และได้ให้ความคิดเห็นว่า โครงการนี้ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อที่เน้นเรื่องจริง สถานการณ์จริง โดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทุกชั้นตอน และมีความ ยึดหยุ่นที่ลงตัวกับความสามารถของเยาวชน จากการสังเกตการณ์การเรียนการสอน การพูดคุย ครูผู้สอนหลักและครูผู้ช่วย ได้พบว่ามีลักษณะสำคัญของ Activating Media Work หลายประการ คือ

- การเปิดโอกาสให้เยาวชนทำงานในเรื่องหรือประเด็นที่เฉพาะเจาะจง เช่น การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในบ้าน เพื่อให้ตนเองมีโอกาสในการเข้าถึงสื่อมากขึ้น เยาวชนจัดมุมห้องสมุดเล็กๆ และขอรับบริจาคหนังสือจากผู้คนที่อยู่ใกล้เคียง (รอบๆ

บ้านแห่งความดี ที่บ้านพักข้าราชการ) และสื่อสารกับผู้บริหารบ้านให้มีที่ไว้ประจำบ้าน โดยเยาวชนตกลงในการเลือกดูรายการด้วยกันได้ ขออนุญาตไปห้องสมุดประชาชนเพื่อเพิ่มโอกาสในการอ่านหนังสือเล่มที่ที่บ้านไม่มี หรือการมีโอกาสเรียนรู้จากสื่อบุคคล หลังจากได้รับแรงบันดาลใจจากสื่อสารคดีที่เกี่ยวข้องกับการงานอาชีพของครอบครัวเยาวชน และจัดเวลาให้เยาวชนลงไปเรียนรู้กับภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องการเกษตรไร้สารพิษเป็นประจำและต่อเนื่อง ทำให้เยาวชนมีโอกาสเรียนรู้เรื่องจริงชีวิตจริง ได้สื่อสารกับผู้คนหลากหลาย มีโอกาสรู้สึกถึงเรื่องนั้นๆ มีโอกาสปฏิบัติจริง (ได้นำความรู้ที่นำกลับมาปฏิบัติจริง เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำแชมพูและสบู่จากธรรมชาติ) เมื่อถึงขั้นตอนการผลิตสื่อ เยาวชนจึงเข้าใจเรื่องหรือสถานการณ์นั้นอย่างถี่ถ้วนในขั้นลำดับความคิดได้ สื่อสารกับแหล่งข้อมูลได้ดี (ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์) และที่สำคัญที่สุดเยาวชนสามารถสะท้อนกลับความรู้สึกหรือความคิดเห็นของตนเองได้

- ทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้สื่อ คือ ทักษะในการสื่อสาร ซึ่งไม่ได้มองแค่ผลงานการผลิตสื่อออกมาของเยาวชนเท่านั้น ตัวเยาวชนเองได้พัฒนาทักษะการพูด การเลือกใช้คำพูด การกล้าพูดวิจารณ์งานตนเองและของเพื่อนๆ และมีความสามารถนำสิ่งที่รับฟัง เช่น การวิจารณ์ของคนอื่นมาปรับปรุงแก้ไขงานสื่อของตน อาจเป็นการปรับปรุงการเขียนบท การวิเคราะห์แยกแยะงานสื่ออื่นๆ ที่เข้ามาในชีวิตได้ เป็นการเพิ่มพูนทักษะแบบค่อยเป็นค่อยไป เช่น เยาวชนฝึกการสัมภาษณ์นอกสถานที่ เยาวชนได้มีโอกาสฝึกใช้คำพูด คิดคำถาม ฝึกการฟังคำตอบอย่างตั้งใจ เพื่อที่จะได้ตั้งคำถามต่อไปได้ลงตัว เหล่านี้เป็นความสำคัญในการเรียนรู้สื่อและช่วยพัฒนาการคิดและการสื่อสาร

- ขั้นตอนการผลิตสื่อในลักษณะ My style เป็นการแสดงออกถึงความมีอิสระในการคิดและออกแบบผลผลิตของตนเองหรือกลุ่มของตนเอง แสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเองทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่ม ไม่คิดว่าต้องเป็นมืออาชีพ ต้องทำให้เหมือนคนนั้นคนนี่ที่มีชื่อเสียง ได้รับฟังว่าเมื่อนำงานสื่อที่เยาวชนผลิต คณะทำงานไม่นับเรื่องถูกผิดในงาน Production แต่เน้นการพัฒนาความคิด ความสมเหตุสมผล ความงดงามในภาพ หรือมุมมองที่เยาวชนนำเสนอ ที่น่าประทับใจคือ การทำงานในกลุ่มว่ามีเบื้องหลังการทำงานร่วมกันได้อย่างลงตัว และยอมรับซึ่งกันและกันได้อย่างไร

ในท่ามกลางการมีข้อขัดแย้งเล็กๆ ในระหว่างการทำงาน สิ่งนี้เป็นการพัฒนาทักษะเยาวชนในเรื่องของความเข้าใจตนเองและการเข้าใจผู้อื่นได้

- จากการออกแบบกระบวนการสื่อมวลชนศึกษาของสงขลาฟอรั่มซึ่งเป็นวิทยากรกระบวนการเรื่องนี้ และจากรายงานผลการดำเนินงานพบว่า มีการออกแบบให้มีกิจกรรมการเสริมพลังชีวิตและการทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคมซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้เรื่องสื่อ เพราะนอกจากจะพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพในเรื่องสื่อ มีความรู้ความเข้าใจในระดับ *In perception* และสะท้อนกลับความคิดได้แล้ว ต้องเสริมศักยภาพบุคคลในด้านการคิดถึงประโยชน์ของส่วนรวมด้วย เรื่องผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการพัฒนาคน ทั้งในฐานะผู้บริโภค ความเป็นพลเมือง และในฐานะเป็นสื่อสารมวลชน กิจกรรมดังกล่าวสามารถจัดให้เชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้สื่อจะยิ่งดี

(๓) ลักษณะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนบ้านแห่งความดีรุ่นที่ ๑ โดยใช้กระบวนการสื่อมวลชนศึกษา หากวิเคราะห์ด้วย ๓ ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ เนื้อหา วิธีการเรียนรู้ และฐานการเรียนรู้พบว่า

๓.๑) ด้านเนื้อหา

เนื้อหาการเรียนรู้เท่าทันสื่อกระแสหลัก โครงการนี้ให้ความสำคัญในเนื้อหาด้านบริโภคนิยมและความฟุ้งเฟ้อ การมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมในด้านต่างๆ ที่ผ่านสื่อกระแสหลักหลากหลายรูปแบบอย่างรุนแรง โดยเฉพาะทางรายการละครและเพลงทางโทรทัศน์ การโฆษณาสินค้า เนื้อหาเพลงที่เยาวชนซื้อหาจากร้านค้าทั่วไปที่แฝงถ้อยคำหยาบคาย มีค่านิยมที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากเนื้อหาต่างๆ เหล่านี้เป็นเนื้อหาที่อยู่ใกล้ชิดกับชีวิตของเยาวชน และนำเสนอผ่านสื่อกระแสหลักที่เผชิญหน้าอยู่ในชีวิตประจำวันและมีพลังที่แรง การเรียนรู้เท่าทันสื่อกระแสหลักจึงเป็นเรื่องที่จำเป็น ในขณะที่เดียวกันโครงการก็แนะนำสื่อทางเลือกที่มีอยู่ในชุมชน เช่น สื่อวิทยุชุมชน หนังสือดีที่มีคุณค่า (โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนไปห้องสมุดประชาชนที่อยู่ใกล้บ้าน) ภาพยนตร์ที่พีบีซีแนะนำการพูดคุยวงเล็ก วิจารณ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน (สื่อบุคคล เพื่อให้เยาวชนมีทางออกและทางเลือกในการเรียนรู้สื่อ)

ในการเรียนรู้เท่าทันสื่อกระแสหลัก พบว่าโครงการได้เชื่อมโยงเนื้อหาเข้ามาสู่เรื่องจริงในชีวิตของเยาวชนอย่างเปิดใจ เช่น เนื้อหาเรื่องยาเสพติด ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการขายและการเสพ ก็จะมีการเปิดใจคุยเพื่อวิเคราะห์เบื้องลึกในมิติต่างๆ ร่วมกัน (ครูผู้สอนและพี่เลี้ยงจะมีโอกาสเรียนรู้ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้อย่างลึกซึ้ง เพราะเยาวชนมีประสบการณ์ตรงมาแล้วให้ฟัง ครูได้ใช้เป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาอย่างรู้เท่าทันกับปัญหานั้นๆ มากขึ้น)

เนื้อหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม การกระทำความรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิง ทางโครงการถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ เพราะเยาวชนบางคนในบ้านมีประสบการณ์ที่เป็นทั้งผู้กระทำความรุนแรงและผู้ถูกกระทำ เรื่องความรุนแรง ทั้งความรุนแรงในการทำร้ายร่างกาย การใช้วาจาและกิริยาท่าทาง การดูถูกเหยียดหยาม การเอารัดเอาเปรียบกันในสังคม มีปรากฏอยู่มากในรายการโทรทัศน์ เกมคอมพิวเตอร์ และการ์ตูนสำหรับเด็กๆ คณะทำงานจึงเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจ และสอดแทรกการปฏิบัติเพื่อลดความรุนแรงในตัวตนไว้ในชีวิตประจำวันของเยาวชนที่บ้านแห่งความดีด้วย ได้แก่ การฝึกสมาธิ การเยียวยาตนเอง การฝึกโยคะ การร่วมกันสื่อสารเชิงบวก (พูดจาไพเราะ พูดเข้าหูคนอื่นมากขึ้น) การเล่นดนตรีและร้องเพลง การเล่นเกมกีฬาเชื่อมความรักรมากกว่าเอาแพ้เอาชนะ สอดแทรกในการพูดคุยในชีวิตประจำวันและการให้คำปรึกษา และการสอนในชั้นเรียน และการนำเอกสารหรือหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการลดความรุนแรงในครอบครัวและในสังคมมาให้อ่าน

เนื้อหาหรือกรณีศึกษาที่เสริมสร้างการพัฒนาทักษะชีวิต เนื่องจากโครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การพัฒนาทักษะชีวิต ๕ ด้านของเยาวชน (การคิด การรู้จักตนเอง และเข้าใจผู้อื่น การจัดการควบคุมอารมณ์ การสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธภาพ และการมีจิตใจเพื่อส่วนรวม) ประสบการณ์ชีวิตหรือเรื่องเล่าของชีวิต เรื่องจริงชีวิตจริงของเยาวชนเอง ผู้คนรอบข้าง เป็นเนื้อหาที่มีคุณค่าและก่อให้เกิดแรงบันดาลใจให้ใฝ่ดีและทำได้ เยาวชนมีโอกาสเรียนรู้ได้จากสื่อบุคคล ได้แก่ ชีวิตในวัยหนุ่มของอาจารย์ชัยวัฒน์ ที่ผ่านการทดสอบชีวิตมาอย่างน่าสนใจ เมื่ออาจารย์นำมาเล่าอย่างมีชีวิตชีวา เยาวชนแทบทุกคนเขียนบันทึกว่า ฟังแล้วมีพลังมาก โดยเฉพาะการก้าวพลาดในชีวิต ที่อาจารย์ใช้คำพูดว่า นั่นคือแบบทดสอบชีวิต ไม่ใช่ความผิดของชีวิต แต่เราต้องสอบผ่านมันให้ได้ ซ้ำพินมันให้ได้

แบบทดสอบต้องทำให้เราเข้มแข็งขึ้น ไม่ใช่อ่อนแอและทำผิดซ้ำๆ หรือการนำกรณีศึกษา จากชีวิตจริงที่นำมาสร้างเป็นภาพยนตร์เรื่องเฮอริเคน เด็กหนุ่มที่ถูกจับติดคุกทั้งๆ ที่ไม่ได้กระทำความผิดถึง ๒๒ ปี แต่เขาสามารถสร้างชีวิตตนเองให้มีคุณค่าและมีความหมาย ได้แม้อยู่ในคุก เรื่องเหล่านี้จะมีเนื้อหาสาระของทักษะการใช้ชีวิตที่เป็นภูมิคุ้มกันให้เยาวชน ได้เป็นอย่างดี เพราะเนื้อหาที่กลั่นกรอง มีภาพและมุมมองที่ดึงดูดใจและสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค ต่างๆ มันสามารถกลายเป็นสื่อที่เดินทางไปกระทบใจและกระทบความคิดและอารมณ์ เยาวชน (เช่นเดียวกับที่สื่อเนื้อหาการบริโภคนิยมดึงดูดใจเด็กเราในขณะนี้) ดังนั้นเมื่อ โครงการมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา ก็จะก่อให้เกิดการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเยาวชนได้ เยาวชนบันทึกกิจกรรมนี้ไว้ว่า “พบลุงชัยวัฒน์ แล้วได้แรง” “หนังเรื่องเฮอริเคน ทำให้ความคิดเรื่องปมด้อยของเราอ่อนคลาย เมื่ออ่อนคลายก็ ปลดปล่อยทิ้ง คิดอยากทำสิ่งดีๆ และมีความหมาย...”

๓.๒) **วิธีการเรียนรู้** โครงการนี้ใช้วิธีการเรียนรู้หลัก ๆ ดังนี้

- **วิธีการเรียนรู้โดยใช้ครูหรือผู้สอนบรรยายในเนื้อหาที่ต้องการสอน หรือใช้สื่อ (ภาพ เสียง) ที่เป็นกรณีตัวอย่าง หรือนำเสนอเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นตั้ง ประเด็นพูดคุย** เพื่อให้เยาวชนรับรู้แล้วเกิดการเคลื่อนไหวทางความคิดในเรื่องหรือประเด็น นั้นๆ มากขึ้น

- **วิธีการเรียนรู้โดยการคิดและการเขียน** ได้แก่ แบบฝึกหัด เพื่อต่อยอดความเข้าใจ อีกชั้นหนึ่ง (การเขียน จะช่วยให้เยาวชนมีทักษะในการลำดับความคิดได้ดีขึ้น) การทำ รายงาน การวิเคราะห์และประเมินค่ารายการโทรทัศน์ รายการโฆษณาสินค้า วารสาร และนิตยสารต่างๆ

- **วิธีการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง** ทั้งเป็นงานกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล รายบุคคล ได้แก่ การค้นคว้าหาความรู้และทำรายงาน การฝึกเขียนบท และบันทึกเสียง “เรื่องเล่า” (Story telling) การฝึกถ่ายภาพนิ่ง การฝึกการใช้อุปกรณ์ และเครื่องมือในการผลิตสื่อสารคดี การทำแผนชีวิต

กลุ่มย่อย ได้แก่ การผลิตสารคดี การผลิตรายการวิทยุ (การสัมภาษณ์) การทำบอร์ดนิทรรศการ

กลุ่มใหญ่ ได้แก่ การสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การจัดตลาดนัดน้ำใจ

ที่บ้านด้วย พี่บ๊อดี้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทุกเรื่องให้กับน้อง และพี่บ๊อดี้เป็นผู้เชื่อมประสานกับครูผู้สอนและผู้บริหารบ้าน

อย่างไรก็ตาม ฐานการเรียนรู้อีกด้านหนึ่งคือ ฐานของครอบครัว ทางศูนย์ฝึกฯ และผู้บริหารบ้านแห่งความดี (งานราชการ) จะเป็นผู้เชื่อมประสานกับพ่อ แม่ ผู้ปกครองของเยาวชนในรูปแบบการทำรายงาน (จดหมาย) ชีวิตความเป็นอยู่ของเยาวชน การพัฒนาความประพฤติของเยาวชน การจัดให้เยาวชนกลับไปเยี่ยมบ้าน ๑ สัปดาห์ในทุกเดือน และติดตามสอบถามความประพฤติของเยาวชนเมื่อกลับบ้านจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง การจัดค่ายให้เยาวชนกับครอบครัวพบกันก่อนที่เยาวชนจะกลับบ้านอีกครั้งหนึ่ง เพื่อได้รับรู้แผนชีวิตและแนวทางการดำเนินชีวิตที่เกื้อหนุนเยาวชนกันต่อไป

ส่วนฐานการเรียนรู้กับชุมชนที่เยาวชนอาศัยอยู่ นายก อบต. ท่าข้าม คือ คุณสินธพ ซึ่งเป็นกรรมการบริหารบ้านแห่งความดีได้เสนอแนะให้ประสานงาน อบต. ที่เยาวชนอาศัยอยู่ให้รับช่วงต่อในการสนับสนุนเยาวชนทั้งในด้านการเรียนและการทำงาน เพราะ อบต. มีแนวคิดและงบประมาณสนับสนุนในเรื่องนี้อยู่ ซึ่งในเรื่องนี้ทางหัวหน้าบ้านแห่งความดีและศูนย์ฝึกฯ รับผิดชอบประสานการประสานงานฐานการเรียนรู้ต่อไป

๕.๒ ปัจจัยส่งเสริมการดำเนินงาน

คุณวิโชติ จรุงโรจน์ นักวิชาการจากศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้ จ.สงขลา ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนรุ่นที่ ๑ ของบ้านแห่งความดี รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคโดยทั่วไป มีดังนี้

ปัจจัยภายใน

๑. ความมุ่งมั่นของทีมงาน ทั้งในส่วนของครูผู้สอน ๑ คน และครูผู้ช่วย ๕ คน จากสงขลาพร้อม และเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกฯ รวม ๓ คน ที่ทำหน้าที่ประสานงานและจัดกิจกรรมสร้างสรรค้ไปพร้อมๆ กับกระบวนการสื่อมวลชนศึกษา แม้จะต้องพบกับอุปสรรคต่างๆ ก็ตาม

๒. ครูผู้สอนมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการจัดกระบวนการสื่อมวลชนศึกษามาอย่างต่อเนื่องยาวนานนับ ๑๐ ปี โดยเฉพาะมีทักษะในการออกแบบกิจกรรมสื่อมวลชนศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับเยาวชนในบ้านแห่งความดี มีศิลปะและเทคนิคในการสอนที่ดีเยี่ยม รวมทั้งมีความคิดที่เป็นระบบและฉับไวในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

๓. ผู้บริหารศูนย์ฝึกฯ เปิดโอกาสให้ทีมงานดำเนินงานอย่างเต็มที่ ทำให้ทีมงานได้ปลดปล่อยพลังและศักยภาพของตนเองในการสร้างสรรค์งาน โดยไม่ติดกรอบและกฎระเบียบราชการจนเกินไป

๔. การไม่ชี้หน้าหรือครอบงำความคิดเยาวชน ทำให้เยาวชนได้แสดงทัศนะ ความรู้ และความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อความร่วมมือ การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง และการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนและการดำเนินงานของโครงการต่อไป

๕. ทีมงานสงขลาฟอรั่มและศูนย์ฝึกฯ มีการประชุมเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง รวมทั้งร่วมกันติดตามผลและสรุปบทเรียนหลังการดำเนินกิจกรรมเป็นระยะๆ จึงทำให้การทำงานมีความราบรื่นมากขึ้น

๖. การทำงานในแนวราบ ได้แก่ การทำงานระหว่างศูนย์ฝึกฯ และสงขลาฟอรั่ม โดยแต่ละภาคมีอิสระในการคิดและร่วมมือทำงานตามความถนัดเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

๗. การทำกิจกรรมเชิงรุก (Active Activities) การเชื่อมประสานระหว่างโครงการฯ กับนโยบายของศูนย์ฝึกฯ เช่น การจัดกิจกรรมการประกวดสรภัญญะเพื่อถวายในหลวงในโอกาสที่พระองค์ทรงพระประชวรและประทับอยู่ในโรงพยาบาลศิริราช การเปิดโอกาสให้เยาวชนบ้านแห่งความดีเข้าร่วมฝึกอบรม “เด็กสงขลา : อาสาสมัครเพื่อสังคม” โดยการสนับสนุนของกองทุนคุ้มครองเด็กและสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสงขลา การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมธรรมชาติ และกสิกรรมไร้สารพิษ เป็นต้น

๘. ในระหว่างเส้นทางการทำงาน มีความจำเป็นต้องเสริมพลังทางปัญญาและพลังชีวิตให้กับเยาวชน ได้แก่ การจัดเวทีการเรียนรู้ รวม ๒ ครั้ง โดยเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญจัดกระบวนการ สร้างพลังเชิงบวกให้เยาวชนได้อย่างมาก

๙. กระบวนการที่เป็นนวัตกรรมเป็นสิ่งที่เยาวชนอยากลอง อยากเรียนรู้ ซึ่งเยาวชนเหล่านี้มีพื้นฐานปฏิเสธรระบบการศึกษาที่เป็นอยู่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

๑๐. การให้โอกาสแก่เยาวชนในการทำความดี ทำให้เยาวชนได้พิสูจน์ตัวเองและก็ได้จริง (ไม่ควรประเมินค่าเยาวชนต่ำเกินไป)

ปัจจัยภายนอก

๑. นโยบายของกรมพินิจฯ ที่เริ่มให้ความสำคัญในการแสวงหาแนวทางใหม่ๆ (Innovation) ในการสนับสนุนให้เยาวชนในศูนย์ฝึกฯ ทำกิจกรรมที่หลากหลาย สร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์ โดยเน้นการดึงเครือข่ายภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน

๒. ทุนทางสังคม ได้แก่ เครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่ร่วมกันทำงานพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานนับสิบปี การใช้ทุนทางสังคมให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เช่น ผู้ใหญ่ใจดีจากภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชน เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

๑. เนื่องจากเป็นงานที่เพิ่งริเริ่ม งานใหม่และไม่มียงบประมาณสนับสนุน จึงขาดวัสดุ อุปกรณ์ด้านสื่อ ที่ผู้สอนได้ช่วยกันระดมอุปกรณ์ส่วนตัวของทีมงาน และใช้เงินที่ได้จากการระดมทุนจัดซื้อ ที่สำคัญพี้นักดีที่เป็นอาสาสมัครได้เสียสละอุปกรณ์ส่วนตัว อาทิ กล้องถ่ายรูป เครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เทปบันทึกเสียง เครื่อง MP3 เพื่อใช้ฝึกทักษะการเรียนรู้สื่อ

๒. สถานที่ไม่เอื้ออำนวย เช่น คับแคบเกินไป ร้อนอบอ้าว มีเสียงรบกวนเป็นบางครั้ง หรือไม่มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมที่เป็นสัดส่วน ทำให้ผู้เรียนขาดสมาธิในการเรียน

๓. ครูผู้สอนและพี้นักดี ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สงขลาพร้อมมีภาระหน้าที่ประจำและงานที่รับผิดชอบหลายโครงการซ้อนกันอยู่ การมาทำงานอาสาสมัครโดยมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์หลายๆ ด้าน ทำให้ทำงานด้วยความยากลำบากมาก และมีผลกระทบต่อด้านสุขภาพกายและจิตใจ

๔. คณะกรรมการบ้านแห่งความดีและเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกฯ ยังไม่สามารถจัดเวลาเข้ามาร่วมเรียนรู้ในกระบวนการนี้เพียงพอ แม้จะมีคำสั่งแต่งตั้งโดยทางราชการแล้ว อาจเป็นเพราะภาระงานประจำมาก หรืออาจมองไม่เห็นคุณค่ารูปแบบใหม่ๆ ในการพัฒนาเยาวชน

>> พบเรียนชีวิตผ่านสื่อครับ >>

บทที่ ๖

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนโดยกระบวนการล้อมวลชนศึกษา โดยกลุ่มสงขลาพอร์มได้จัดและออกแบบเพื่อเยาวชนบ้านแห่งความดี รุ่นที่ ๑ จำนวน ๑๒ คน ระหว่างเดือนมิถุนายน - เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๑ ณ บ้านแห่งความดี ซึ่งเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๘ จังหวัดสงขลา มีบทสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

บทสรุป

- การจัดกระบวนการเรียนรู้ โครงการนี้ได้บูรณาการกระบวนการล้อมวลชนศึกษา

เข้ากับกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิต โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ใน ๑๔ กิจกรรม ให้ต่อเนื่อง ๒๔ สัปดาห์ ให้เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชน และกล่าวได้ว่า **เป็นระบบการเรียนรู้ที่มีชีวิต** เป็นพลังการเรียนรู้ที่บูรณาการ “ภายนอก” และ “ภายใน” ที่เป็นพลังการเรียนรู้ในตัวคนของเยาวชน โดยนำเนื้อหาสาระจากสื่อ และเรื่องจริง ชีวิตจริง สถานการณ์จริงของเยาวชน ผ่านการคิดอย่างลึกซึ้งด้วย กระบวนการที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพของเยาวชน อาทิ การฝึกสมาธิพื้นฐาน การสร้างสมดุลระหว่างกายและใจ การฟังอย่างลึกซึ้ง การพูดคุยเสวนา การเขียนรายงาน การแสดงความคิดเห็น การฝึกปฏิบัติจริง การศึกษาดูงาน การทำกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกับเยาวชนทั่วไป ก่อให้เกิดพลังของการเรียนรู้ที่มีชีวิต และนำไปใช้ได้จริงในชีวิตของเยาวชน **เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ในระดับสร้างการรับรู้ การเข้าใจ และไปจนถึงระดับการเปลี่ยนแปลง และที่เห็นได้ชัดคือเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างมีความสุข** (ดูกิจกรรมหน้า ๒๓ - ๓๗)

- **ในด้านการพัฒนาทักษะชีวิต** โดยกระบวนการล้อมวลชนศึกษา ที่มีเป้าหมายให้เยาวชนได้รู้จักสำรวจการใช้สื่อของตน การวิเคราะห์และประเมินค่าสื่อในชีวิตประจำวัน การฝึกผลิตสื่อในแบบฉบับของตนเอง โครงการนี้สามารถนำสื่อมวลชนศึกษามาจัดเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนใน ๕ ด้านอย่างได้ผล พิจารณาจากผลการพัฒนาทักษะชีวิต ๕ ด้านของเยาวชนในระยะเวลาฝึกอบรม ๒๔ สัปดาห์ (๖ เดือน) กล่าวคือ เน้นการฝึก**ทักษะการคิด**ในทุกกิจกรรม **การรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น** (การทำงานกลุ่มย่อย) **การรู้จักควบคุมอารมณ์** (การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในบ้าน ในชั้นเรียน ในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อนๆ และพี่ๆ) **การสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพ** (การพูดคุยแสดงความคิดเห็น การร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม การผลิตสื่อซึ่งจำเป็นต้องใช้ความสามารถในการสื่อสารด้วยคำพูด ด้วยการแสดงความคิดเห็น และด้วยภาพ และ**การมีจิตใจเพื่อส่วนรวม** (ดูจากกิจกรรมที่เยาวชนคิดทำเอง เช่น สวดมนต์ถวายพระพรในหลวงที่ทรงพระประชวร การร่วมจัดตลาดนัดน้ำใจ และเวทีเด็กสงขลา : อาสาสมัครเพื่อสังคม ฯลฯ) นอกจากนั้นจากการประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตของคณะทำงานพบว่า เยาวชนทั้ง ๑๒ คนมีพัฒนาการทักษะชีวิตทั้ง ๕ ด้านอย่างชัดเจน (ดูตารางหน้า ๖๘- ๗๐)

>> **ผมเรียนชีวิตผ่านสื่อครับ** >>

ข้อเสนองาน

๑. ในการเริ่มต้นสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนโดยกระบวนการสื่อมวลชนศึกษา (ME for LK) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๘ จังหวัดสงขลา และแหล่งทุนที่เกี่ยวข้องของควรสนับสนุนให้มีการดำเนินการซ้ำอีกครั้ง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในเครื่องมือและการเตรียมพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ สื่อ และอื่นๆ รวมทั้งการเตรียมพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านการเรียนการสอน การติดตามและประเมินผล การสรุปบทเรียน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการดังกล่าว ในจำนวนที่เพียงพอต่อการดำเนินงานในระยะการขยายผลต่อไป

๒. กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก ควรสนับสนุนให้บุคลากรศูนย์ฝึกฯ ต่างๆ ที่สนใจเข้าฝึกอบรมรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตโดยกระบวนการสื่อมวลชนศึกษาให้กว้างขวางขึ้น เพราะสื่อกับชีวิตประจำวันเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดและกระบวนการสื่อมวลชนศึกษามีพลังหรือเสน่ห์ที่แรงเพียงพอกับการพัฒนาทักษะชีวิตที่อยู่ในตัวตนของเยาวชนออกมาได้ดีและสมถ่มัย

๓. การสนับสนุนในด้านการติดตามผล เยาวชนที่ผ่านกระบวนการฝึกอบรมดังกล่าว หลังการปล่อยตัวกลับบ้าน ศูนย์ฝึกฯ ควรมีการติดตามผลอย่างใกล้ชิดและจัดหน่วยสนับสนุนหรือศูนย์ให้คำปรึกษาหารือหรือฮอตไลน์สายด่วนให้เยาวชน เพราะจากการเสนอแนะของเยาวชนจำนวนมากหลังกลับสู่สังคมใหม่อีกครั้ง เยาวชนต้องการคำปรึกษาหารือด้านการเรียนต่อ และแม้จะเข้าเรียนต่อแล้วก็ยังต้องการการแนะแนวการเรียนวิชาต่างๆ นอกจากนั้นยังมีเยาวชนหลายคนสับสนในการตั้งต้นชีวิตใหม่ มีความต้องการคำปรึกษาหารือในชีวิต คำแนะนำด้านการทำมาหากินเป็นอย่างมาก

๔. การประสานการทำงานระหว่างศูนย์ฝึกฯ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เช่น เทศบาล อบต. อบจ.) หรือองค์กรพัฒนาเอกชน ในชุมชนที่เยาวชนอาศัยอยู่ เพื่อสนับสนุนเยาวชนหลังการปล่อยคืนสู่ชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การให้กำลังใจ ให้ทุนการศึกษา การสนับสนุนให้เยาวชนทำกิจกรรมเพื่อสังคม ฯลฯ จะช่วยส่งเสริมไม่ให้เยาวชนเข้าสู่วงจรซ้ำร้ายอย่างซ้ำซาก

หนังสือและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการค้นคว้า

กนกภรณ์ ชูเชิด. แปลและเรียบเรียง. **มิติใหม่ของการพัฒนาภาวะผู้นำ**. บทความเรื่อง INSIGHT AND WISDOM. เอกสารประกอบการเรียนรู้ในโครงการเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการ เครือข่ายการวิจัยบูรณาการลุ่มน้ำท่าจีน - แม่กลอง คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล : ๒๕๔๙.

ชัยวัฒน์ ธิระพันธุ์. **การบูรณาการระหว่างกายกับจิตวิญญาณ: วิทยาศาสตร์แห่งบูรณาการ**. ในเครือข่ายความรู้ข้ามศาสตร์ รวมบทความการสัมมนาวิชาการ TRANS DISCIPLINARY COMMONS ครั้งที่ ๑ เครือข่ายความรู้ข้ามศาสตร์ สำนักงานทรานส์ทีม เครือข่ายการวิจัยบูรณาการลุ่มน้ำท่าจีน - แม่กลอง คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล : ๒๕๔๙.

ชัยวัฒน์ ธิระพันธุ์. **วิถีใหม่ในการพัฒนาเยาวชน**. เอกสารการบรรยายในเวทีสรุปบทเรียนและข้อค้นพบการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนโดยกระบวนการล้อมวลชนศึกษา ณ ห้องประชุมพาว์เดียน สงขลา จัดโดยสงขลาพอร์ม : ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๑.

พรทิพย์ เย็นจะบก, ผศ. **คู่มือการสอนระดับมัธยมศึกษา**. องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย : ๒๕๔๙.

สุมนา จรุงโรจน์. **สรุปผลการดำเนินงานบ้านแห่งความดี**. โครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๙๐ พรรษา. ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๙ จังหวัดสงขลา : ๒๕๕๐.

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. **การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : ๒๕๔๐.

บทความ

ACTION – ORIENTED MEDIA PEDAGOGY : THEORY AND PRACTICE BY TRUADEL GUNNEL ในหนังสือ **FROM THE MARGINS TO THE CUT-**

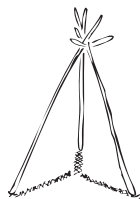
TING EDGE : COMMUNITY MEDIA AND EMPOWERMENT EDITED BY
PETER M. LEWIS, SUSAN JONES, International Association for Media
and Communication Research : 2006.

ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดสงขลา. **องค์ประกอบทักษะชีวิต :**
๒๕๔๗) ศูนย์ศรีเกียรติพัฒนาและสภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา. **เติมทักษะชีวิตให้เต็มชีวิต.** โครงการพัฒนาทักษะชีวิต
เยาวชนภาคใต้ : ๒๕๔๘.

สัมภาษณ์

เยาวชนในโครงการทั้ง ๑๒ คน ในช่วงการผลิตรายคดีและทำแผนชีวิตในระหว่างเดือน
พฤศจิกายน : ๒๕๕๐.

เยาวชนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง ของเยาวชนทั้ง ๑๒ คน หลังจากการฝึกอบรมและกลับบ้าน
โดยทางโทรศัพท์และการไปเยี่ยมที่บ้าน (จ.ภูเก็ต จ.ตรัง และ อ.รัตภูมิ
อ.หาดใหญ่ อ.สิงหนคร จ.สงขลา) ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม ๒๕๕๑.

คณะทำงาน

สรุปบทเรียนการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนโดยกระบวนการล้อมวลชนศึกษา

ครูผู้สอนและครูพี่เลี้ยง (พี่บัณฑิต)

นางพรรณนิภา โสคติพันธุ์
นายสมศักดิ์ ชูช่วยคำ
นายพิชญ์กิตติ แก้วละเอียด
นายกิตติศักดิ์ นวลละม้าย
นางสาวกรรติมา เชาวตะ
นางสาวดวงแก้ว แก้วทงนงค์

บันทึกกระบวนการทำงาน

นางสาวกรรติมา เชาวตะ
นางสาวดวงแก้ว แก้วทงนงค์

ประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิต

นางสุนนา จงรุ่งโรจน์
นางสาวกรรณิการิ พุกศร
นายประสิทธิ์ บุญกำเนิด
ทีมครูผู้สอนและครูพี่เลี้ยง

วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการทั่วไป

อ.ชัยวัฒน์ ธิระพันธุ์
อ.วิโชติ จงรุ่งโรจน์

เขียนรายงานสรุปบทเรียนและข้อค้นพบ

นางพรรณนิภา โสคติพันธุ์

สนับสนุนสถานที่ ข้อมูล และกำลังใจ

ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๘ จังหวัดสงขลา
ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกฯ ทุกท่าน

